



1981
GEGUŽĖ - MAY
Nr. 5

KARYS



KARYS

1981
Nr. 5 (1572)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS
Administratorius
ALFONSAS SAMUŠIS
Redaktorius pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:
S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajame
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.K.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Sodybos fragmentas. Roblių km., Rokiškio apskr.	viršelis
Plk. J. Chabanier — Didžioji armija Lietuvoj ir kurše	193
Plk. ltn. D. Skučas — "Šaltas Petys"	199
J. Laurynaitis — Kiap dygo atsk. liet. batalijonas Rusijoje	202
B. Balčiūnas — Rusų - Suomių karas	210
TREMTIES TRIMITAS	215
A. Budreckas — Šaulių Sąjunga savistovi	215
V. Tamošiūnas — Už gera piktu atsimoka	216
Šauliškoj Pastogėj	219
Mjr. K. Daugvydas — Savanorio užrašai II d.	225
KARINĖS ŽINIOS	229
Mokslas ir Technika	231
KRONIKA	233

ATSTOVAI:

Baltimore — M. Šimkus, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 44 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$13.00, pusmečiui U.S. \$7.00, atskiro nr. U.S. \$1.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription U.S. \$13.00 per year. Single copy U.S. \$1.50 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. ISSN 0022-9199

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1572)

GEGUŽĖ — MAY

1981

DIDŽIOJI ARMIJA LIETUVOJE IR KURŠE

Pulkininkas JEAN CHABANIER

(*Studija, tilpusi Revue Historique De L'armèe, 1973 m. Nr. 2*)

Vertė Z. R.

Pirmą kartą Kurše būta mažos prancūzų kariuomenės įgulos, kai Liudvikas XVIII pirmąjį kartą buvo apsistojęs Mituvoje (Jelgavoje), nuo 1798 m. kovo 31 d. iki 1801 m. sausio 22 d., žinoma, jei nekreipsime dėmesio į prieš tai ten buvusį mažą savanorių dalinį, kuris lydėjo Morisą de Saksą, tada, t.y. 1726 m. birželio 28 d., išrinktą Kuršo, kartu ir Žiemgalos, kunigaikščiu. Šis, pastarasis dalinys, po keturiolikos mėnesių, buvo išvytas už Usnaizo salos, kur jis stovėjo, rusų kariuomenės dalių, vadovaujamų Lascy ir Bibikovo.

Ta maža įgula buvo iš "Karaliaus Gvardijos", sudaryta 1797 m. rugsėjo mėn., parenkant iš Condè armijos 2-jo kilmingųjų raitelių pulko "... tokius, kuriuos amžius ir gautoš žaizdos daro mažiausiai tinkamus pakelti karinio gyvenimo vargus, turint galvoje, kad jiems skiriama tarnyba prie Jo Didybės būsianti nevarginanti..."

Tas įgulos vienetas buvo sudėtas iš septynių karininkų, kapeliono, vėliavnešio, butininko, keturių arklidžių prižiūrėtojų, aštuonių brigadierių ir jaunesniųjų brigadierių, trimitininko ir devyniasdešimt aštuonių sargybinių. Iš viso buvo šimtas dvidešimt ir vienas karys. Be jų dar buvo priskirtas personalas iš devyniolikos civilinių asmenų ir karių, būtent, du auklėtinių korpo, devyni seni, arba invalidai sargybiniai, du arklidininkai, du skalbėjai, vienas chirurgas, vienas vaisininkas ir vienas tarnas su žmona. Visam daliniui vadovavo stovyklos komendantas, 2-jo kilmingųjų raitelių pulko pulkininkas leitenantas baronas d'Anger. Įgulos tarnyba buvo gana nuo-

bodi, susidėjusi vos iš keletos pareigų: patruliuvo mieste, pilies išorinės sargybos, dviejų Švento Liudviko ordino kavaliierių, budinčių prie karaliaus kabineto durų, įvairių garbės ir atsitiktinių palydų.

Sargybiniai buvo apgyvendinti pas miestiečius, jų malonei. Jie dėvėjo uniforma ir priklausė rusų karinei drausmei, tačiau pasilaikė teisę nešioti prancūziškus auksinius dragūnų kardus. Caras sutiko mokėti jiems 6,000 rublių metams. Iš tos sumos, tačiau, susidarė tokios menkos mėnesinės algos, kad prie jų karalius turėjo pridurti priedą, iš savo metinės rentos, suteiktos jam Povilo I. Dalinyje, taip pat ir Šventojo Liudviko ordine, buvo vykdomi laipsnių pakėlimai.

Carui išstūmus Liudviką XVIII iš Mituvos (1801 m. sausio 22 d.), sargybiniai paliko miestą (sausio 29 d.) ir gyveno kuršių šelpiami. Traukdami pro Klaipėdą, Karaliaučių ir Hamburgą, jie grįžo į Prancūziją, kur daugumai jų ir buvo leista pasilikti gyventi. Atsidūręs antrą kartą Mituvoje ir ten gyvendamas (1805 m. sausio mėn. iki 1807 m. rugsėjo mėn.) Liudvikas XVIII jau nebegalėjo naudotis prancūzų sargybų dalinio tarnyba.

LIETUVOS VALDYMO ORGANIZACIJA

Nedaug laiko prabėgus, prancūzams ir vėl teko atsidurti Baltijos kraštuose. Kalbėsime apie Didžiosios Armijos žygiavimą per Lietuvą ir Kuršą 1812 metais. To žygio yra du aspektai: vienas grynai karinis, t.y. pasistūmėjimas į Vilnių, su-

jungtas su Rygos strategine priedanga, kitas — grynai politinis ir administracinis, t.y. Didžiosios Kuršo Kunigaikštijos trumpalaikis prisikėlimas.

Nenorėdami apsunkinti skaitytojo dėstymu apie Vilniaus manevrą ir kaip jis vyko, nes tai, iki išsekimo, yra išstudijavę ištisos Aukštosios Karinės Mokyklos stažuotojų generacijos, priminsime, tačiau, kad trumpiau nei per vienus metus, nuo pat Ispanijos Guadalquiviro upės krantų, Napoleonas sugebėjo permesti prie Vislos ir sutelkti Rytų Prūsiose ir Lenkijoje Didžiąją Armiją iš 560,000 vyrų, kurių tik pusė buvo prancūzai. Strategiškai išdėstyta prie Vislos, plote nuo Dancigo iki Radomo, ji užėmė 400 km frontą, atsuktą tiesiai į rusų armijos dešinią sparną, užėmusį panašų plotą. Visai priešingai princo Poniatovskio ir generolo Sokolnickio (kuriam Paryžiuje buvo pavesta žinių rinkimo apie Rusiją tarnyba) patarimams, nustatantiems ofenzivos pradžią į Rusijos pietvakarių žemes (būtent, per Voliniją), imperatorius pasirinko Vilniaus kryptį, tiesiai į priešų jėgų išdėstymo centrą. Jis numatė jį greitai pralaužti ir siekti lemiamos pergalės. Nežiūrint neseniai įgyto patyrimo iš ispanų partizanų, imperatorius tikėjosi jau pačioje karinio žygio pradžioje, atimsias iš priešų karinius jo išteklius ir priemones tęsti toliau kovą.

Birželio 24 dieną Didžioji Armija persikėlė per Nemuną be kovos. Napoleonas poilsioavo tris dienas Kaune, apsistodamas pačiame mieste Šventojo Kryžiaus bažnyčios vienuolyne, paverstame į karinę ligoninę. Jo fasade 1937 m. buvo pritvirtinta paminklinė lenta, primenanti Napoleono ten buvimą. Į Vilnių jis įžengė pro Aušros Vartus birželio 28 d., apsistodamas Vyskupų rūmuose (kuriuos vos prieš 48 valandas paliko Aleksandras I) ir išgyveno Lietuvos sostinėje 19 dienų. Tai ten, greta savo strateginių darbų, jis ėmėsi organizuoti lietuvių autonominę valstybę, Prancūzijos sąjungininkę, su sava vietine valdžia ir tautine kariuomene. Šių kūrinių naujumas ir originalumas yra verti, kad ties jais sustotume.

Rusų armijos skubotas pasitraukimas, pavarotas „sudegintos žemės“ metodas pasitraukimo metu, prancūzų ir sąjungininkų karinės masės milžiniškas antplūdis, visiškai pakeitė viešųjų tarnybų veikimą. Norėdamas užtikrinti savo užnugarį ir įjungti kraštą į karines pastangas, pirmiausia, Napoleonas ėmėsi tvarkyti išvaduatą žemę. Imperatoriaus štabe, Vilniuje, 1812 m. liepos 1 d. išėjo dienos įsakymas iš penkiolikos skirsnių, įkuriantis Lietuvos laikinąją vyriausybę.

Vyriausybės Komisijai iš penkių narių (vėliau padidintai iki septynių) ir generaliniam sekreto-

riui buvo pavestos tokios trys pagrindinės misijos:

Krašto valdymas,
Didžiosios Armijos mityba,
Tautinės kariuomenės sudarymas.

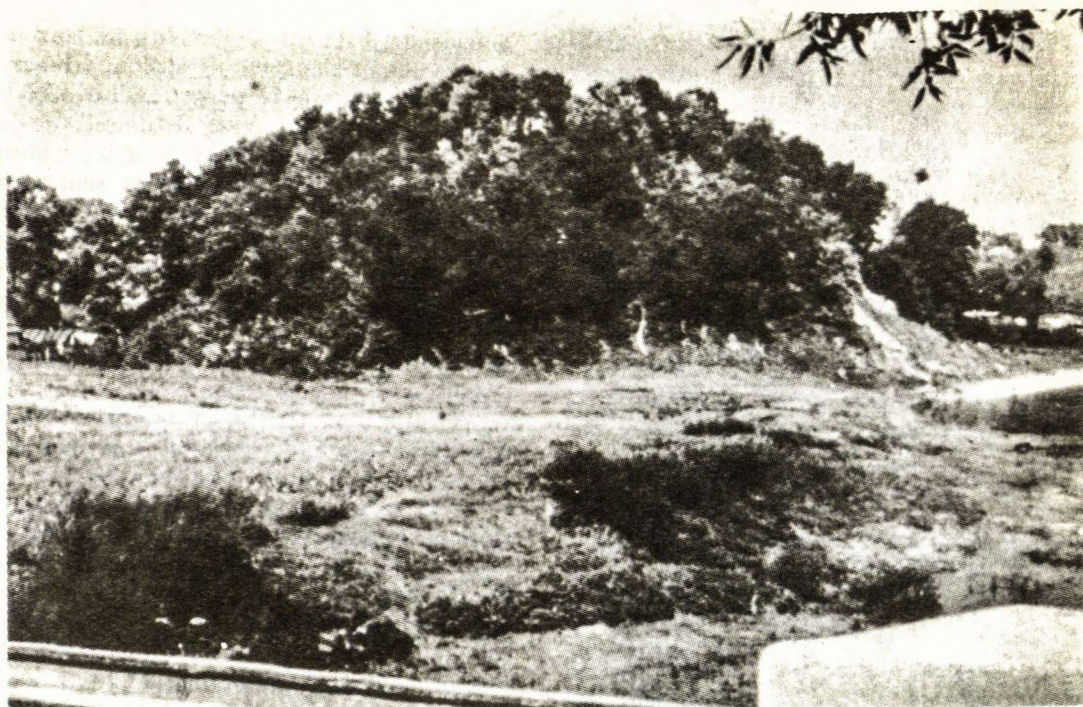
Jos galia apėmė keturis departamentus, būtent, senąsias Vilniaus, Gardino, Minsko ir Balstogės Rusijos gubernijas (jų valdytojai, atitinkamai, buvo: generolai Jomini, Brun, Bronikowski ir Ferriere). Komisijos nariai buvo gerai žinomi Lietuvoje asmenys: Stanislovas Soltanas, Karolis Prozoras, Juozapas Sierakauskis, Aleksandras Sapiega, Pranas Jelskis, Aleksandras Potockis, Jonas Sniadeckis ir generalinis sekretorius su patariamuoju balsu, Ignacas Kosakauskis. Pirmininku savo kolegų buvo išrinktas Soltanas, buvęs Lietuvos rūmų maršalas. Jam nesant, jį pavadavo Sierakauskis. Vyriausybės Komisija pasiskirstė į septynis komitetus: maitinimo ir sandėlių, finansų, policijos, karinių reikalų, teisingumo, vidaus reikalų ir viešojo švietimo ir kulto. Bendrosios tvarkos klausimus ji sprendė tiesioginiai, šiaip rėmėsi komitetų nutarimais ir potvarkiais, kaip paskutine instancija. Nutarimus ji darė „Lietovos Didžiosios Kunigaikštijos Laikinosios Vyriausybės“ vardu.

Imperatorių prie komisijos atstovavo, jo asmeninius interesus gynė imperatoriškasis komisaras baronas Bignon. Lietuvos generalinis gubernatorius, generolas grafas Hogendorp, atstovavo karinę vadovybę.

Keturi departamentai (buvusios gubernijos) paskirti Vyriausybės Komisijai valdyti, kiekvienas buvo vadovaujamas savos Administracinės Komisijos, sudėtos iš trijų narių, Napoleono parinktų ir pirmininkaujamos prancūzo intendanto (Vilniaus departamente — De Nicolay, Gardino dept. — De Chassenon, Minsko dept. — Saulnier ir Balstogės dept. — Cochelet). Intendantą skyrė imperatoriškasis komisaras iš Valstybinės Tarybos auditorių tarpo. Be to, kiekviename departamente buvo taip pat ir karinis gubernatorius, paskirtas armijos aukščiausiojo generolo iš prancūzų generolų, arba iš Lietuvos generaliniam gubernatoriui pavaldžių užsieninių pareigūnų tarpo. Tos Administracinės Komisijos valdė departamentus ir vykdė centrinės valdžios įsakymus. Savo veiklos sferą jos dalino į tris dalis:

Vidaus reikalai, policija ir teismas.
Kariniai reikalai ir ištekliai (mityba).
Finansiniai reikalai, švietimas ir kultas.

Karinio gubernatoriaus uždavinys buvo palaikyti tvarką ir saugumą miestuose ir kaimuose ir organizuoti žygio batalionus išblaškytųjų ir at-



Napoleono kalnas prie Nemuno

silikusių ir, iš viso, rūpintis bendrais armijos reikalais. Tiems tikslams siekti jis turėjo savo žinioje įgulus dalinius miestuose, o apylinkėse — judrias voras, sudarytas iš prancūzų ir lietuvių žandarų.

Tie keturi departamentai (buv. gubernijos), savo eile buvo padalinti į trisdešimt tris distriktus (arba apskritis), kuriuos valdė Vyriausybės Komisijos skirti paprefekčiai. Kiekvienas paprefektis buvo padedamas dviejų distrikto patarėjų, inspektoriaus iš kiekvieno kantono ir bendruomeninių, ar parapijinių, atstovų. Kiekvienas distriktas, be to, naudojosi vietinio komendanto patarnavimais. Vietos komendantas rūpinosi viešąja tvarka, valdė policiją ir buvo pavaldus departamento kariniam gubernatoriui. Keliose svarbiose vietovėse jų ypatingieji komendantai taip pat vadinosi gubernatoriais. Jie savo žinioje turėjo skaitlingesnes įgulas ir jų galia apėmė keletą distriktų. Tokios vietovės buvo: Kaunas, Vydžiai ir Glubokai (Glubokoje); jas valdė generolai Tarayre, Coutard ir Gomez - Freire. Miestuose buvo sudarytos miesto tarybos (Vilniuje: burmistras, keturi padėjėjai ir miesto taryba iš 12 narių); departamento žymesnėse vietovėse jos buvo pavaldžios departamento Administracinei Komisijai, o distrikto žymesnėse vietovėse — paprefekčiui.

Pagaliau, sostinėje Vilniuje, imperatorius, savo

užsienių reikalų ministeriui, Bassano kunigaikščiui Maret, pavedė Europos diplomatinių reikalų tvarkymą, kartu pavesdamas jam lietuvių administracijos ir prancūzų valdymo organų aukščiausią priežiūrą.

Vitebsko ir Mogilevo gubernijos, prieš Lenkijos padalinimą priklausę Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštijai, žygio į Maskvą tikslui, buvo organizuotas pagal lietuviškųjų gubernijų (departamentų) modelį (1812 m. rugpiūčio 6 dienos įsakymas), tačiau jos nebuvo pavaldžios Laikinajai Vyriausybei Vilniuje. Tokia pat administracija buvo suorganizuota miestui ir apylinkėms paėmus Smolenską ir Maskvą. Tie patys būdai buvo numatyti valdyti ir Voliniją, pasisekus sukilimui, kurį imperatoriaus agentai ten ruošė.

LIETUVOS KARINĖ ORGANIZACIJA

Aprūpinęs Didžiąją Kunigaikštiją teoretiškai puikia civiline santvarka, sukurta pagal prancūzišką modelį, tame pačiame liepos 1 dienos įsakyme, imperatorius pavedė naujai lietuvių vyriausybei sudaryti ginkluotas jėgas (8 iki 13 straipsniai). Pirmoj eilėj jis ėmėsi sudaryti tokią teritorinę santvarką, kuri užtikrintų viešąją tvarką ir saugumą. Tam tikslui reikėjo imtis kurti tautinės gvardijos ir žandarmerijos dalinius. Visos žymiausios departamentų ir distriktų vietovės, o taip pat



Lietuvių 19 ulonų pulko karininko uniforma, 1812 m.

ir miestai, besinaudojantys „Magdeburgo teise“, privalėjo sudaryti tautinės gvardijos dalinius; miestai, mažesni kaip dviejų šimtų namų, privalėjo sudaryti miliciją. Tos kuriamos jėgos buvo skirtos saugoti viešąją nuosavybę. Į dalinius buvo įpareigoti stoti namų savininkai, amatininkai ir prekybininkai nuo 18 metų iki 50 metų amžiaus. Dalių organizavimas nebuvo visai užbaigtas, išskyrus Vilnių, kur turėjo susidaryti du batalionai po 6 kuopas kiekvienas; ir ten, tačiau, vietoje numatytų 1,450 karininkų, puskarininkų ir gvardiečių, buvo sutelkta tik 827.

Susidūrė su sunkumais ir žandarmerijos organizavimas. Kiekvienas departamentas turėjo sudaryti junginį, vadovaujamą pulkininko, gyvenančio žymesnėje vietovėje. Junginys susidėjo iš kuopų, po vieną kiekviename distrikte, kuopos sudėtis — 107 karininkai, puskarininkiai ir žandarai. Pulkininkais buvo parinkti: Antanas Chrapovickis Vilniuje, kunigaikštis Mykolas Radvila Gardine, Leonas Oštorpas Minske ir Pranciškus Orsetti Balstogėje. Raitoji žandarmerija, sudaryta iš žemės savininkų bajorų, buvo įpareigota ginklu padėti valdžiai ir paremti prancūzų žandarmeriją, sudraudžiant besivalchiojančius ir plėšikau-

jančius ir suimant dezertyrus, nežiūrint kuriai armijai jie priklausytų. Jų uniforma buvo lenkiška, tačiau kepurė ir perpetinė buvo paženklinotos lietuvišku herbu „Vyčio Raiteliu“.

Ta privaloma policinė tarnyba bajorų buvo sutikta nepalankiai. Jie laikė ją sau negarbinga ir todėl nerodė jokių pastangų į ją stoti. Dėl tokio nepalankumo distriktų kuopų sudėtis buvo sumažinta iš 107 tik iki 50 vyrų. Vilniaus departamentas apygardinės žandarmerijos lapkričio mėn. priskaitė tik 608 karininkus, puskarininkius ir žandarus, kuriems vadovavo pulkininkas Kosielskis.

Užsitikrinęs užnugario ramumą ir tvarką, Napoleonas nusprendė sudaryti Lietuvoje tautinę, sąjunginę, bet autonomišką kariuomenę, kuri klausytų tiesioginiai imperatoriaus įsakymų. Ta kariuomenė nepriklausytų lenkų kariuomenės vadams ir dėvėtų skirtingą Lietuvos ženklų uniformą. Buvo numatyta sudaryti penkis pėstininkų pulkus, numeruojant juos nuo 18-to iki 22-to, kiekvieną iš trijų batalionų ir keturis raitelių pulkus, numeruojant nuo 17-to iki 20-to, kiekvieną iš dviejų eskadronų, po dvi kuopas kiekviename eskadronė. Tie paskirti dalims numeriai, sekė eilės tvarka Varšuvos Kunigaikštijos kariuomenės dalių numerius. Liepos 13 d. įsakyme Napoleonas paskyrė tų pulkų vadais — pulkininkais:

Aleksandrą Chodkevičių — 18 p.p.

Konstantiną Tyzenhauzą — 19 p.p.

Ksaverą Obuchovičių — 20 p.p.

Karolį Pšezdzieckį — 21 p.p.

Paskyrimai buvo padaryti remiantis tik asmens kilme ir turtu. Tie istorinių vardų vadai visiškai nieko neišmanė apie karinę tarnybą, administravimą ir pareigingumą. Tikrasis pulkų vadovavimas teko majorams, paskirtiems tos pat dienos įsakyme ir parinktiems daugiausia iš lenkų kariuomenės kadru. Tokiu būdu imperatorius bandė sudominti tuo reikalu pirmaujančias Lietuvių diduomenės šeimas, tuo pačiu norėdamas įtraukti ir jų asmeniškų finansinius išteklius į pulkų organizavimą.

Kaip gi vyko vyrų rekrutavimas? Buvo nuspręsta pavartoti rusų naudotą būdą, pagal kurį žemės savininkai, iš savų baudžiauninkų tarpo, parūpina tam tikrą rekrūtų skaičių, nuo 18 iki 34 metų amžiaus, būtent, po vieną vyrą, iš 119 vyrų, pėstijai ir vieną vyrą, su nuosavu žirgu, nuo 75 dūmų, kavalerijai. Tautinės kariuomenės dalių organizavimas, nuo pat pradžios, atsidūrė milžiniškuose sunkumuose dėl piniginių ženklų (grynų pinigų) trūkumo. Numatytų devynių pulkų

pradinis aprūpinimas buvo apskaičiuotas daugiau kaip dviem milijonais frankų, neįskaitant jų išlaikymo kaštų ir mėnesinių algų. Viltis, kad turtingi asmenys, paskirti pulkininkais, galės pagelbėti ir pinigais, buvo apgaulinga. Jų turtai susidėjo daugiausia iš didžiulių žemės plotų, kurie karo metu, grynais pinigais, tedavė tik labai menkas pajamas.

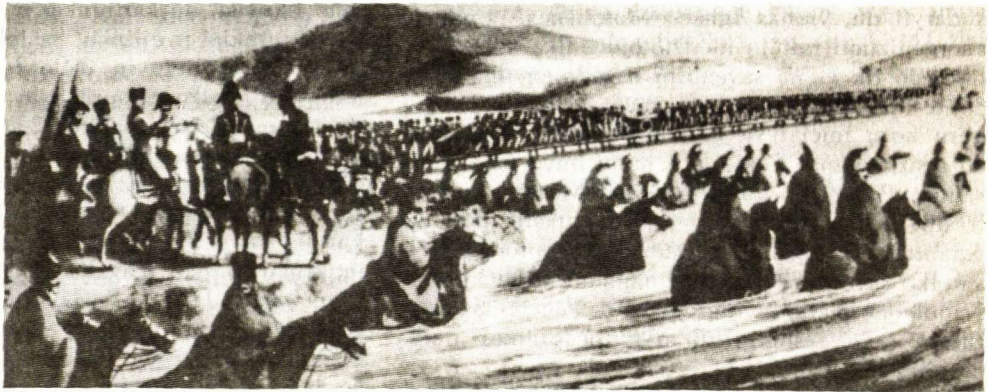
Paskirtieji pulkininkai (ir tai ne visi) buvo pajėgūs savais pinigais aprūpinti (apšarvuoti ir aprengti) vos tik šeštadalį savo pulko (t.y. po 350 pėstininkų, arba po 150 raitelių). Nežiūrint tokio menko atsiliepimo, Napoleonas tam tikslui paskyrė pusę milijono frankų avansų. Kadru klausimo sprendimas dar pasunkėjo, kai, norėdami parūpinti pinigų būtiniausiai aprangai ir šarvuotei, pulkininkai ėmė pardavinėti užimamas vietas ir laipsnius turtingesniems, bet ne tinkamesniems. Arklių trūko, nes rusai, prieš pasitraukdami, dalį jų rekvizavo, o jiems pasitraukus, likusius paėmė prancūzai. Kareivių milinėms naudojo kaimiečių austą milą, Prancūzijos parūpinti ginklai ir šarvuotė pageidaujama laiku neatvyko.

Rekrūtavimas vyko labai lėtai, nes ėję baudžiamą kaimiečiai nematė jokio skirtumo tarp rusų ir prancūzų valdžių. Rezultate, į pulkus, didesne

Heenvliet 1761, mirė Rio de Janeiro 1822, olandų generolas Prancūzijos tarnyboje, buvęs Javos gubernatorius, ambasadorius St. Peterburge ir Vienoje, imperatoriaus Napoleono adjutantas, Rytų Prūsijos gubernatorius Karaliaučiuje, Lietuvos generalinis gubernatorius Vilniuje ir Hamburgo gubernatorius. Po Šimto Dienų — Napoleono trumpalaikio sugrįžimo į sostą, jis išvyko kurti ūkininkų koloniją Brazilijoje — 1817 m. ir mirė vienišas Rio de Janeiro). Savo „Atsiminimuose“ jis rašė, jog tikėjosi, kad „... *lietuvių kariuomenė ateinantį pavasarį sudarys vieną iš gražiausių korpusų eilėse pagalbinių kariuomenės dalių, sekančių Didžiąją Armiją...*”

Lietuvos karinės pastangos 1812 m. neapsiribojo Napoleono nustatytų devynių pulkų sudarymu. Rugpiūčio pradžioje laikinoji vyriausybė nutarė kurti pėsčiųjų medžiotojų batalionus, kiekvieną iš šešių kuopų. Kuopoje — devyni karininkai ir puskarininkiai ir trys šimtai vyrų. Vyriausybė paskyrė ir vadus, iš eilės pagal batalionų numerį: Juozą Dominyką Kosakovskį, Rokickį, Kazimierą Platerį, Kurčevskį, Obukovičių ir Lochovskį. Vyrus rekrūtavo iš eigulių ir medžioklės pareigūnų, ginklavo ir rengė didžiųjų žemės savininkų lėšomis. Batalionų uždavinys

Napoleono
Didžioji
armija
keliasi
per Nemuną



dalimi, pateko vyrai menkai tikę karinei tarnybai. Lengviausiai sekėsi rekrūtavimas Gardino departamente ir sunkiausiai — Minsko. Praėjus mėnesiui po imperatoriškojo dekreto — organizuoti kariuomenę, pašauktų buvo tik 2,400 vyrų. Jų dauguma buvo priimti rusų kariuomenės belaisviai ir dezertyrai lietuviai, o likutis buvo savanoriai, kurie visi buvo be aprangos ir be arklių. Galų gale, tautinės kariuomenės kūrimo rūpestį iš laikinosios vyriausybės Napoleonas atėmė ir tą pareigą patikėjo generolui Hogendorpui, Lietuvos kariniam gubernatoriui, kuris veikliai ėmėsi to darbo. (Dirk, comte Van Hogendorp gimė

buvo žvalgyti kraštą, atmušti prasiskverbusius kazokus, suiminėti atsiskyrusius nuo dalinių ir valkataujančius ir palaikyti tvarką. Rugsėjo mėnesį buvo nuspręsta įjungti batalionus į tautinę reguliarią kariuomenę, sudarant lengvųjų pėstininkų du pulkus. Tačiau, lėto ir sunkaus rekrūtavimo dėka, iki lapkričio mėn. buvo sudarytas tik vienas pulkas iš dviejų batalionų, vadovaujamas Kosakovskio. Buvo sudaryti dar du batalionai, bet jie liko atskiri. Šis lietuvių pėsčiųjų medžiotojų pulkas buvo vertas Didžiosios Armijos, karžygiškai pasižymėjęs mūšyje prie Berezinos (1812 m. lapkričio 28 d.), kur jis buvo beveik sunaikin-

tas. Vos praėjus dvylikai dienų po to mūšio, pulko likučiai pasiaukėjo kautynėse prie Vilniaus (gruodžio 10 d.).

Kas dėl kitų pulkų aktyviai dalyvavusių kovose, tai žinome, kad 22-ras pėst. pulkas ir medžiotojų pulko daliniai dalyvavo kautynėse ties Koidanovu (lapkr. 15 d.) gindami Minską; 17-tas raitelių ietininkų pulkas, traukiantis buvo paskirtas į armijos užpakalinę saugą, vėliau jis kovėsi ties Tilže (gruodžio 28 d.), ties Labguva (gruodžio 29 d.), ties Brandenburgu (1813 m. sausio 4 d.), prie Zirne (vasario 13 d.); 18-tas raitųjų ietininkų pulkas kovėsi prie Berezinos; 19-tas raitųjų ietininkų pulkas kovėsi prie Berezinos, prie Labguvos, prie Karaliaučiaus (1813 m. sausio 3 d.), balandžio 20 d. jis buvo sujungtas su 17-tu ietininkų pulku. Raitoji žandarmerija taip pat dalyvavo kovoje prie Berezinos; 3-čias lengvųjų raitelių — ietininkų pulkas, norėdamas prisijungti prie Didžiosios Armijos, žygyje iš Gardino buvo užkluptas prie Slonimo (1812 m. spalio 18 d.), kur neteko savo vado ir trijų eskadronų. Likę du eskadronai, Vilnių evakavus, kovėsi prie Kauno.

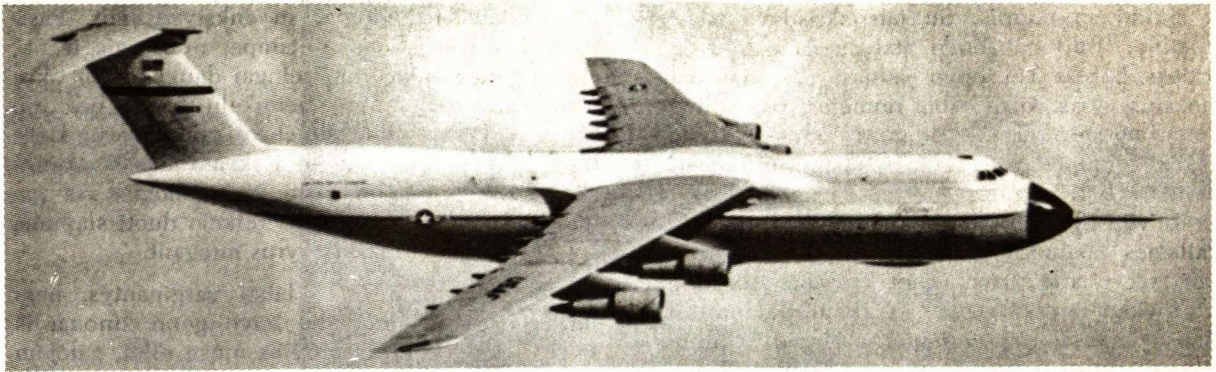
Pagaliau, greta sudarytų reguliarios kariuomenės dalių, keli žymūs lietuviai didikai pasiprašė leisti jų pačių lėšomis kurti kovos dalinius. Buvo sudaryti du, vienas Ignaco Moniuškos, norėjusio suorganizuoti raitųjų medžiotojų pulką, tačiau sudariusio tik vieną savanorių eskadroną; kitas Rudolfo Tyzenhauzo — sudaryta raita baterija. Kitų gerų norų iniciatyva liko neišbaigta dėl prancūzų atsitraukimo. Tokie geri norai buvo pav. Aleksandro Pociėjaus, kuris pasisiūlė Maretui sudaryti du pulkus už gautą 10,000 dukatų paskolą, garantuotą jo žemių užstatu. Kitas projektas — sutelkti savanorių pulką Žemaičiuose; dar kitas — Napoleono įgaliotas rugsėjo 20 d. Paulius Sapiega turėjo savo lėšomis sudaryti pėstininkų pulką Mogilevo srityje.

Imperatoriumi buvo duota garbės sargyba, 1806 m. Varšuvoje sudarytos, pavyzdžiu. Būrys dvidešimties jaunuolių, iš turtingiausių Lietuvos šeimų, kunigaikščio Gabrieliaus Oginskio vadovybėje lydėjo Napoleoną į Maskvą ir sekė paskui jį pasitraukimo metu. Galima dar pridurti, kad grovas Antanas Kosakovskis, grovas Karolis Moravskis, kunigaikštis Eugenijus Sanguška, pirmieji du buvusių lietuvių ir lenkų kariuomenių generolai, liko prie imperatoriaus pranešėjais — vertėjais. Grovas Liudvikas Pacas, pakeltas prancūzų kariuomenės brigados generolu, visą karo žygių metą buvo imperatoriaus štabe. Tai jis, priekyje dviejų būrių medžiotojų ir lengvųjų raitelių, ap-

gynė Napoleoną ir Istrijos kunigaikštį prie Malo Jaroslaveco, nuo užpuolusių daugybės kazokų. Be to, ir Didžiosios Armijos eilėse tarnavo daug lietuvių. Lenkų gvardijos 1-sis lengvųjų raitelių — ietininkų pulkas, kuriam vadovavo gen. Vincentas Krasinskis, buvo sudarytas iš Lietuvos bajorų savanorių. 129-tas pėst. pulkas, pasižymėjęs veiksmuose prie Krasnoje (lapkr. 18 d.), persikeliant per Bereziną, ginant Kauną (gruodžio 13 d.), Špandau apgulime (1813 m. balandžio 16-24 d.d.), buvo gavęs 500 lietuvių rekrūtų. Ilių pulkas, buvęs pradžioje Vilniuje, vėliau Minske, buvo sustiprintas taip pat 500 lietuvių pėstininkų.

Pagaliau, prisiminkime imperatoriškoje gvardijoje sudarytą tokį vienintelį dalinį — Lietuvos totorių eskadroną. Perkelti į Lietuvą nuo XIV a. pabaigos, totoriai daugiau kaip per keturis šimtmečius davė Didžiajai Kunigaikštijai išskirtino ištikimumo ir narsumo raitelių pulkus. Liepos mėnesį totoriai paprašė Napoleono leisti jiems sudaryti raitelių pulką. Tačiau, Rusijos žygio trumpumas teleido sudaryti tik vieną vienintelį, totoriškai aprengtą ir šarvuotą, Mustafos Achmatovičiaus vadovaujamą eskadroną. Eskadronas kovėsi prie Vilniaus ištisas tris dienas (gruodžio 10, 11 ir 12 d.d.), prarasdamas vienuolika karininkų ir dvidešimt keturis puskarininkius ir eilinius. Eskadrono likučiai, du karininkai ir keturiasdešimt šeši puskarininkiai ir eiliniai, pasiekė Pozeną, kur prisijungė prie lietuvių 3-čio lengvųjų raitelių — ietininkų pulko, išsprukusio iš Slonimo; 1813 m. tas eskadronas sudarė 2-jo lengv. raitelių — ietininkų pulko, priskirto prie Vidurinėsios Gvardijos, 15-tą kuopą. Eskadronas toliau kovėsi Bergo kelyje ir atsidūrė Chantilly surinkimo depote, kur jis buvo prijungtas prie 1-jo lengv. raitelių ietininkų pulko. Pagaliau, eskadronas dalyvavo Prancūzijos 1814 m. kampanijos visose kovose. Balandžio 1 d. eskadronas atvyko į Fontainebleau jau sunykusio sąstato — iš vieno karininko ir vos tik keturiolikos raitelių. Paties imperatoriaus Napoleono atleistas nuo priesaikos, eskadronas buvo įlietas į generolo Krasinskio lenkų korpa, paskirtą caro Aleksandro I dispozicijon. 1814 m. birželio 7 d. eskadronas paliko Saint Denis ir išvyko į Lietuvą, savo sudėtyje turėdamas du karininkus vienį imamą (dvasininką), 59 puskarininkius ir eilinius ir 52 arklius (pasiėmęs savo pasveikusius sužeistuosius ir depoto tarnybą). Lietuviai ir lenkai kariai grįžo į savo tėvynes parsinešdami prancūzų armijos įvertinimą, pagarbą ir kartu apgailėstavimą, nes jos eilėse kai kurie iš jų kovėsi net nuo 1797 metų.

(*Bus daugiau*)



Sunkusis strateginio transporto lėktuvas C5A Galaxy

“ŠALTAS PETYS”

JAV Aviacijos Pulkininkas Leitenantas
DONATAS SKUČAS

IŽANGA

Vienas iš apribojimų Amerikos strateginio oro transporto veikime yra skaičius valandų, kiek įgula gali dirbti.¹ Pagrindinė įgula turi 16 valandų darbo laikotarpį, tuo tarpu papildyta įgula turi teisę dirbti 24 valandas. Nors šitas valandų skaičius atrodo gan ilgas, tačiau strateginiame oro transporte tai nėra užtekinai laiko pasiekti pietryčių Aziją ar Artimuosius Rytus be sustojimo — reikia įgulai kur nors pakeliui pailsėti.

Įgulos būtinas poilsis sudaro tam tikrų sunkumų. Vienas iš jų yra kad reikia laikyti antrą įgulą parengties stovyje ne namų bazėje, bet dažniausia užsienyje. Taigi, projektuojant C-5 (Galaxy) lėktuvą, aviacija reikalavo, kad būtų įmontuota ir, palyginus, labai liuksusinės priemonės. Buvo įmontuotos atskiros miegamos kabinos karininkams ir seržantams, įgulos virtuvė ir konferencijų — valgomasis kambarys, su labai patogiom kėdėm. Aviacija jau tada galvojo skristi su dviem įgulom lėktuve, kurios skristų pasikeisdamos. Teoretiškai, nuo pakilimo nereikėtų nusišalti iki tikslo bet kur pasaulyje, nes C-5 lėktuvas turi prietaisus kuro papildymui ore. Reikia tik susitikti su tankeriais ir C-5 lėktuvas gali skristi kad ir aplink pasaulį. Taigi, tereikėjo “susitvarkyti” tik su įgulos darbo valandom.

Įrodymui argumento, kad dvi įgulos, pailsėdamos lėktuve ir pasikeisdamos, galėtų veikti be valandų ribos, buvo suplanuota daryti bandymus. Šis projektas buvo pavadintas kodu “Cold Shoulder” — “Šaltas Petyš”. 1969 metų pavasarį skvad-

ronai dar neturėjo C-5 lėktuvų, todėl tyrimams buvo panaudotas C-141 (Starlifter) lėktuvas. Ant krūvio platformų buvo įtaisytos miegamos kabinos, virtuvė, konferencijų-valgomasis kambarys ir išvietė. Buvo užtekinai vietos visai įgulai atsigulti ir išsimiegoti. Nors tada tie C-141 įtaisymai atrodė labai patogūs, iš tikrųjų jie buvo gan primityvūs, palyginus su C-5 įtaisymais, kuriuos pamatėme daug vėliau.

SKRIDIMO BANDYMAI

Buvo specialiai parinktos dvi šešių žmonių įgulos iš to pačio skvadrono. Abi įgulos susidėjo iš piloto, ko-piloto, navigatoriaus, dviejų mechanikų ir pakrovėjo. Šio straipsnio autorius buvo parinktas būti pilotas antrosios įgulos. Ši įgula buvo tipiška strateginio oro transporto įgula — tiek skridimo patyrimu, tiek savo temperamentu, tiek amžiumi. Visi nariai buvo anksčiau vienas su kitu bent kartą skridę. Įguloje nebuvo svetimų ir visi pažino vienas kito darbo bruožus.

Apart dviejų pagrindinių įgulų, kartu skrido ir specialus aviacijos daktaras. Tai yra, daktaras, kuris pažįsta su skridimu surištas ligas ir jų simptomus, kaip pav., deguonio trūkumą kūne, oro spaudimo staigų kritimą ir t.t. Nors kiekviena aviacijos bazė turi bent vieną tokį specialistą, šitiems tyrinėjimams buvo atsiųsti du specialistai iš Brooks bazės, Texase. Toje bazėje, prie San Antonio miesto, nuo senų laikų yra aviacijos medicinos tyrinėjimo laboratorijos. Jie pasikeisdami

ir skrido su mumis. Su jais skrisdavo ir maža vaistinė. Taip pat buvo atsiųstas psichologas iš Brooks bazės. Tai buvo jaunas, neseniai baigęs mokslus vyras, kuris labai domėjosi psichologinio įtempimo reiškiniais. Būdamas jaunas, jis labai greitai pritaipo prie įgulos, susigyvenom, ir jis pasidarė lyg ir įgulos septintasis narys. Prie įgulos buvo prijungtas dar ir lakūnas egzaminatorius. Pailsėjęs lakūnas egzaminatorius mūsų laukdavo kaip tik nusileisdavom bet kuriame aerodrome. Jis niekad neperžengdavo veikimo valandų skaičiaus. Lakūnas egzaminatorius buvo vienintelis lėktuve, kuris buvo tikrai gerai pailsėjęs ir nepavargęs.

Eksperimentas buvo įvykdytas skrendant ištiesai apie 60 valandų. Tas valandų skaičius maždaug atitiko valandų skaičiui, skrendant iš South Carolinos į Saigoną ir atgal į South Caroliną. Į tą laiką įėjo ir sustojimo laikas, papildant lėktuvą kuru ant žemės. Per tą 60 valandų įgulos nariai galėjo miegoti tik lėktuve. Apieėjimą į viešbutį nebuvo jokios kalbos. Buvo manoma, kad jeigu įgula įstengs skristi 60 valandų be gero poilsio, tai lėktuvas galės nusikristi bet kurion vieton pasaulyje.

Buvo išbandyti du darbo planai. Pirmas — įgula keičiasi kas 16 valandų, o antras — įgula keičiasi kas 4 valandas. Darbo laikas prasideda, kai įgula pasirodo skvadronė, dvi valandas prieš pakilimą. Buvo parinkti du pagrindiniai maršrutai. Vienas, kaip minėjau, iš Charleston, South Carolina į Saigoną, Vietnamą ir atgal. Kitas į Angliją ir atgal, skrendant aplinkiniais keliais arti Šiaurės Ašigalio, link Aliaskos. Bet kur nusileidus, buvo įprasta dviejų valandų ant žemės tvarka (žiūrėk "Kary", 1980 m. Nr 3 ir 4). Buvo suplanuota iš viso aštuoni skridimai. Dėl techniškų kliūčių (lėktuvų trūkumo) skridom tik septynis kartus. Iš South Carolinos išskrisdavom kas antrą pirmadienį, devintą valandą ryto.

Tyrimų stebėtojai sekė du pagrindinius reiškinius — kaip greit įgula pavargsta ir kaip tas nuovargis pasireiškia (neįprastais veiksmais, judesiais, kalba ir t.t.). Kadangi lakūnai yra labai vienedi savo veiksmuose lėktuve, tai galima labai pastebėti bet kokį veiksma, ar jo trūkumą, kuris skirtųsi nuo įprasto. Pavyzdžiui, jeigu koks nors mygtukas nebus įjungtas tuo metu kada jis turi būti įjungtas, tai egzaminatorius tą tuoj pastebės.

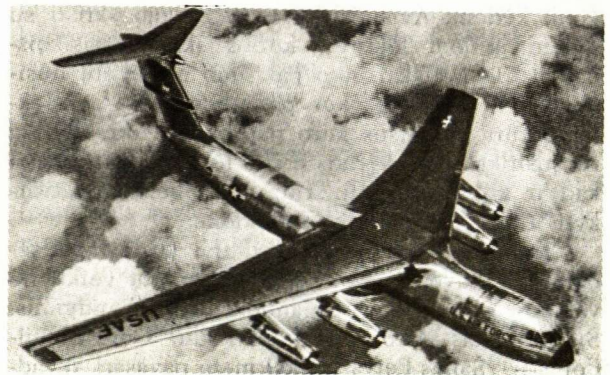
Kitas, daugiau moksliškesnis tyrimas, buvo šlapumo analizė. Šlapumą reikėjo duoti kas keturias valandas. Butelis buvo tuoj pat užšaldomas ir pasibaigus skridimui siunčiamas į Brooks bazės laboratoriją. Ten tas butelis buvo analizuojamas

ir rezultatai palyginami su ankstyvesniais. Pasirodo, kad kuo didesnė įtampa, nuovargis ir t.t., šlapume atsiranda proporcingai daugiau tam tikrų chemikalų. Palyginus chemikalų kieki, pav. po 28 valandų skridimo su chemikalų kiekiu, kuris buvo užrekorduotas atėjus į skvadroną (0 valandų skridimo), galima pasakyti kiek žmogus yra pavargęs. Per visus skridimus reikėjo duoti šlapumą kas keturias valandas, išskyrus miegant.

Tie skridimai buvo labai varginantys, nors skridimo eiga mums jau buvo gerai žinoma iš ankstyvesnių kelionių. Atėjus mūsų eilei, galėjom lėktuve miegoti, bet miegojimas lėktuve, nėra miegojimas namuose! Blogiausias laikas būdavo tarp 18 ir 30 valandų nuo skridimo pradžios — tada labai suima miegas. Po 30 valandų žmogus kaip tai atsigauna ir paskui toliau vargsta pamažu. Jausmas kaip iš pagirų. Pirmos 18 valandų būdavo visai neblogos, nes pradėdavom skridimus gerai išsimiegoję namuose.

Pats skridimas buvo kaip ir visi skridimai. Įgula, kuri dirbo, buvo kabinoje, o antra įgula ilsėjosi — dažniausiai miegojo, gulinėjo, skaitė, arba su psichologu juokavo. Keturių valandų darbo eiga buvo daugiau varginanti, negu 16 valandų. Per 4 valandas buvo galima pamiegoti tik truputį virš 3 valandų, nes su šlapumo davimais, valgymu ir įgulos pasikeitimais, niekad 4 valandų nepraleisdavom guolyje. Su 16 valandų darbo eiga, pirmas 8-10 valandų praleisdavom miegodami, o paskutines 6-8 valandas besitvindami kur nors lėktuve. Per tas 6-8 valandas tiek pavargdavom, kad vėl būdavom gatavi eiti gulti, tačiau tada jau reikėdavo eiti dirbti tas 16 valandų. Iš tų 16 valandų pasidarydavo 22-24 valandos nuo paskutinio miego. Visvien, 16 valandų darbo eiga mums labiau patiko negu 4 valandų.

Tolimų atstumų transporto lėktuvas C-141 (Starlifter)



“Šaltas Petys” — antroji įgula, Okinavos saloje. Antroje eilėje, pirmas iš kairės, kapitonas Donatas Skučas



ATSKIRI ATSIMINIMAI

Daug įdomių dalykų atsitiko per tuos eksperimentus. Pavyzdžiui, nusileidus Okinavos saloje, prakiuro deguonio bakas. Kito bako nebuvo — reikėjo atsivesti iš Amerikos — tai tą visą skridimą (ir tyrinėjimą) sustabdė. Visus paleido 24 valandas, kol sutaisys lėktuvą. Visi kuo greičiausiai iš lėktuvo išsikraustėm ir įsitaisėm bazės motelyje. Nors buvo vidudienis, visi susimetėm į karininkų klubo barą. Per vieną valandą visi buvom girti, įskaitant mūsų daktarą, psichologą ir egzaminatorių! Buvo labai triukšmingi ir “šlapi” pietūs, o labiausiai užė mūsų jaunas psichologas. Papietavę, visi nusvyravom į motelį ir griuvom į lovas. Pabudom tik po vidurnakčio. Labiausiai nukentėjęs buvo mūsų psichologas. Įdomus reiškinys buvo tas, kad staiga atleidus įtampą, žmogus tuoj griebiasi butelio . . .

Pastebėjau kitą dalyką — kad pas mūsų lakūnus yra kokia tai jėga, kuri perima kūno valdymą, kai žmogus pavargsta. Atsimenu vieną skridimą iš Okinavos atgal į Aliaską. Įpusėjus skridimui, pradėjo imti miegas. Ir kuo tolyn, tuo blogyn — akys merkiasi, instrumentų nesimato, galva svyruoja — niekas negelbsti, nei kava, nei kalba. Taip kamuojantis prasėdėjau prie vairo daugiau kaip keturias valandas. Pradėjau leistis į Aliaską. Kaip tai miegas pradėjo dingti. Paskutinės 10 mylių ir pats nutūpimas buvo visiškai normalūs. Viską mačiau, viską sekiau, ir viską kaip reikiant padariau. Kas tai pašalina miegą

ir leido visai normaliai veikti.

Kaip anksčiau minėjau, pirmos 18 valandų būdavo beveik normalios. Po to sekdamas pats sunkiausias laikotarpis — tai 18 iki 30 valandų. Po 30 valandų patirdavau savotišką jausmą, taip kaip pabudus po didelio baltaus. Kitokių fizinių simptomų niekas nejautėm. Skirtumas tarp 40 ir 50 valandų buvo palyginant mažas.

Per tuos tyrimus buvo tik du dalykai, į kuriuos visi labai atkreipėm dėmesį. Pirmiausia tai, kad maždaug po 30 valandų skridimo, pradėjo labai perštėti akys. Ne tik peršti, bet tiesiog skauda, kai mirktelėji. Pasirodo, kad lėktuvo oras, kuris yra labai sausas (mažiau kaip 5% drėgmės), išdžiovina akis ir ašarų liaukos nespėja pagaminti ašaras, kad suvilgintų vokelius. Kai tik mirktelėji, tai sausi vokeliai brūžina akis ir skauda. Daktaras davė visokių lašų, bet tai buvo tik laikina, trumpa pagalba. Kad neskaudėtų, reikėjo dažnai lašinti, o tas drumstė darbo tvarką. Ta problema taip ir liko neišspręsta.

Antras nepatogumas buvo, kad neturėjom dušo. Lėktuvo sausas oras greit išdžiovindavo odą, o nusileidus ten kur šilta, kaip Vietname ar Okinavoj, smarkiai suprakaituodavom. Taip per kelis suprakaitavimus ir išdžiovinimus labai prirėkdavo dušo. Dušo trūkumas pasidarė ypač rimta problema į galą kelionės.

IŠVADOS

Iš tyrimų buvo konstatuota, kad lėktuvo įgu-

KAIP DYGO ATSKIRAS LIETUVIŲ BATALIJONAS RUSIJOJE 1917 METAIS

Rašo J. LAURYNAITIS

*Perspausdinta nekeičiant rašybos
iš laikraščio "Amerikos Lietuvis" 1928 m. vas. 16 d.*

Nors apie Atskirą Lietuvių Batalijoną buvo kaip kur rašyta, bet trumpai, o pačios pradžios jo susiorganizavimo man niekur neteko skaityti, ir vargu kas žino kokiose sunkiose aplinkybėse tas batalijonas išdygo. Tais laikais, kuomet lietuvių inteligentija, karininkai ir k. tarėsi ir reikalavo, kad Rusų valdžia leistų organizuoti lietuvių dalis, ji vis neleido; jų reikalavimai buvo be pasekmių. Ir daugelis Lietuvos inteligentijos Rusijoje tuom laiku buvo priešingi organizavimui lietuviškų dalių.

Nors Rusų valdžia neleido, ir nebuvo daug tokių lietuvių, kuriems tas dalykas rūpėjo, bet jau tuom laiku rusų armijoje, karo lauke Galicijoje figuravo Lietuvių batalijonas, skaitliuje 700 žmonių. Taigi, manau, gal kaip kam bus įdomu žinot, kaip ir iš kur tas batalijonas išdygo tokiose sunkiose aplinkybėse, ir koks buvo Lietuvos sūnų pasiryžimas tarnaut tėvynei. Pradėsiu aprašymą nuo pradžios mano kelionės lenkų divizion.

Sausio mėn. 1917 metai, Karo laukas ties Pastoviais, batalijono rezervas 31-mas Aleksiejevsko pulkas. "Laurynaitis, raštinėn... feldfėbelis šaukia!" Štai jau aš ir stoviu kuopos raštinėje. Podpraporščikas klausia: — "Ar nori važiuot lenkų divizion?" Nustebau!.. gera žinia:.. "važiuot!" O kaip tas žodis veikia tokiu laiku kareivio širdyje, tik tas gali suprast, kas didžiojo karo lau-

kuose vargo, kur diena metais atrodo, ir ištais mėnesiais valno žmogaus nematai. Gera būtų iš fronto išvažiuot, bet aš ne lenkas, ir lenkiškos kalbos nemoku: ką aš veiksiu lenkų divizijoje? Pas rusus mat nebuvo skirtumo, ar lietuvis, ar lenkas, ar francūzas, bile tik katalikas, tai ir "poliak". Klausiu: "Kur ji yra, toji lenkų divizija?" "Nežinau", atsako feldfėbelis. "Rašykite", sakau... važiuosiu, kas bus tai bus!

Žiema praėjo, pavasaris atėjo, rusai carą nuo sosto nuvertė, aš ir užmiršau lenkų diviziją.

Balandžio 12, 1917 m. stovime apkasuose pirmoje linijoje, ties Pastovių miesteliu, klausiu, feldfėbelis šaukia: "Kas užsirašę lenkų divizion... rengkitės!" Štai ir žygiuojame pulko štaban, einame du, abu lietuviai. Pulko štabe suėina lenkai iš visos mūsų divizijos, susidaro 160 žmonių ir einame ant stoties. Mums už vadą davė karininką — lenką... važiuojam! Važiuojame Kijevan. Prasideda pavasaris... smagu važiuot per gražiąją Ukrainą. Po caro nuvertimui, visur žmonių ūpas pakilęs. Miestuose matyt žmonės nešioja raudonus ženklelius ant krūtinės. Kaip kur matyt mingiai. Tik kaimelių žmonės nesupranta, kaip čia dabar gali būt? kaip žmonės gyvens lyg avys be piemens?

Atvažiuovome Kijevan į 1-mą lenkų pulką. Kiti pulkai stovėjo kituose miestuose. Kijeve puiku pasirodė, čia atgijome frontovikai. Žmonės su ka-

loje didžiausią įtempimą išgyvena pilotas. Antroje vietoje stovi mechanikai. Gan toliau atsilikę yra navigatorius ir ko-pilotas. Pakrovėjas nerodo beveik jokio įtempimo. Mums, įgulos nariams, tas faktas buvo seniai žinomas iš patirties!

Taip pat buvo konstatuota, kad nuovargis nepadaro lakūnus nesaugius. Nuobodulys ir neatydumas yra daug pavojingesni, negu miego trūkumas. Čia labai daug reikšmės turi lakūno patyrimas.

Nors tyrimai praėjo gerai — buvo įrodyta, kad dvi įgulos gali dirbti kartu — strateginio oro

transporto vadovybė atsisakė panaudoti tą galimybę. Dar ir šiandien skrendama su viena įgula, ją pakeičiant pakeliui su pailsėjusia įgula.

Reikalav braškant Viduriniuose Rytuose ir neturint leidimo panaudoti bazes pakeliui, reikalas gali priversti vadovybę vėl pažiūrėti į dviejų įgulų konceptą. Kad tai galima — yra saugu — buvo įrodyta 1969 metų pavasarį. Ar tai bus panaudota — parodys ateitis.

1. Dėl kitų apribojimų ir dėl oro transporto sistemos veikimo, žiūr. autoriaus straipsnį "Kary", 1980 metų kovo ir balandžio numeriuose.

reiviais apsieina labai mandagiai, gerbia kareivį, ypatingai atvažiuovę iš fronto, klausinėja, kaip ant fronto einasi, ir t.t. Abelnai, žmonių nusistatymas kaslink kareivių visai ne toks, kaip kad teko patirt vėliaus prie bolševikų valdžios. Mieste žmonės man pasakojo apie lenkų pulko kareivius, sakė, kad čia jie labai skiriasi nuo rusų dalių, nes pas juos yra tvarka, drausmė. Rusų gi dalys buvo per daug ištvirkę.

Stovime kazermėse už miesto, oi čia, Kijeve, lenkai labai figuruoja! Daro iškilmes, susirenka daugybė publikos iš miesto, atvažiuoja kunigas, pamaldas laiko: mat Kijeve lenkų buvo labai daug. Vieną kartą visas pulkas su iškilme nuėjome į miestą ant aikštės, pulko vadas iš balkono prakalbą sakė, iš aikštės maršų lydimi ėjome, o iš balkonų gėlėmis, kaip sniegu, mus visus apiberdavo. Taip iškilmingai lenkai rodėsi triukšmingame Kijeve, kad mus lietuvius tik pavydas ėmė!

Čia savaitę mums pabuvus, lenkų divizija gavo įsakymą vykt ant Austrijos fronto. Prieš išeisiant ant fronto, buvo pulko viešas susirinkimas. Tame susirinkime prie nieko neprieita, tik pasirodė skilimas. Oficeriai nukrypo per daug į dešinę, o kareiviai į kairę. Oficerių buvo toks nusistatymas: Šalin raudonos vėliavos! Lenkai su rusų revoliucija nieko bendro neturi, eit ant fronto su savo tautiškomis vėliavomis, smalt vokiečius į dulkes ir atbudavot savo "carstvo polskie". Kareiviai su jų nuomone nesutiko, kitiems nedavė nė kalbėt ir susirinkimo pasekmės buvo, kad kareiviai griežtai nusistatė prieš savo oficerius ir taip išvyko ant fronto.

Važiuodami ant fronto, sustojome mieste Proskurov, Kamen-Podolės gubernijoje. Iš Proskurovo nuvedė mus dešimtį verstų į kaimus pailsėt. Apsistojome kaime Ružičanka, Podolės gubernijoje. Ir čia lenkai nesnaudžia, pirmiausia vėl buvo viešas susirinkimas — mitingas, kuriame oficeriai aiškino, kad taip toliau negali būt kaip dabar, kad pas juos pasidarė tokia nevienybė. Jie aiškino kareiviams, kad jie, t.y. oficeriai klydo ir dabar pamatė savo klaidą, ir šiame susirinkime oficeriai pakrypo kareivių pusėn. Susirinkimas baigėsi tautos himnu, triukšmingais "vivat" ir t.t. Čia vėl iškilmės, pamaldos, visokios ceremonijos, taktiški užsiėmimai ir t.t.

Lenkai buvo gerai apginkluoti, dalis drausminga. Kartą mūsų kompanijos vodavca (kuopos vadas) poručikas p. Navrockis taip sakė: — "Naša divizija označa vičeji ne jaky korpus Rosseisky." Didelis patrijotas buvo tas Navrockis. Kasdien po pietų susišaukdavo savo "kompaniją" į sodą ir

skaitydavo Lenkijos istoriją. Kartą daėjo lig to, kaip kada lenkai buvo Kijevą paėmę, ir sako kareiviams: "O, panovie! ma Rosijane pretensiju do Kijovą?.. to naš!" Šventadieny visą pulką susišaukęs, paskaitas laikydavo, vis apie Lenkiją; aiškino, kur kiek lenkų gyvena, Rusijoje, Vokietijoje, Austrijoje ir kitur, kokia didelė šalis yra Lenkija ir t.t.

Mus lietuvius ėmė pavydas, kodėl mes taip pat negalime viešai pasirodyt ir apie savo tėvynę Lietuvą pakalbėt. Daugelis mūs lietuvių jau supažinome, susirinkę kalbamės lietuviškai. Kaip kada lenkai išgirdę pasijuokia, sako: "Čiubariki". Lenkai dainuoja, bet mes, lietuviai nedrįsime dainuot lietuviškai. Su lenkais kalbamės rusiškai, nes lenkiškai nemokame. Tie, kurie moka, tai tiems geriau. Sueddami tariamės, kad ir mums reikėtų pasirūpint susieit į vieną vietą. Girdėjom, kad 1-me lenkų pulke buvo lietuvių apie 600, būk yra ir lietuvių oficerių, bet mes jų nežinome. Lenkai, Latviai, Ukrainiečiai buvo tuo laiku susiorganizavę savo dalis, tai kuom gi mes blogesni? Mes skundėmės ir pykom, kad niekas apie mus nesirūpina, neturėjome kam tą didelį darbą pradėt, ir mums tuomet rodėsi, kad Lietuvių tauta yra užmiršta visų, ir net pačių lietuvių. Vieną šventadienį susitarėme vieni kitiems persakyt po pietų susirinkt sode, pas pulko štabą, pasikalbėt; bet ne daug susirinko. Atėjo ir lenkų oficeris, Mokomos kuopos viršininkas, bet, kad mūs buvo mažai, tai jis mums patarė išsi-skirstyt, o rytoj žadėjo duot į visas kuopas įsakymą (tą dieną jis dežuravo pulke), kad po pietų visi lietuviai susirinktų į pulko štabą ant susirinkimo.

Kitą dieną laukiame, niekas nieko nepraneša... einame patys. Susieiname, vėl nedaugiausiai, tik daugiau, kaip vakar, ir pradedame kalbėtis. Lenkų oficeris mums pataria nesiskirt nuo lenkų, neskaldyt savo jėgų. Jis išrodinėja, kad mums reikia eit "ranka rankon", tuomet mes būsime galingi; visai išrodinėjo, kad mes be reikalo norime skirtis ir vieni kitų priešais tapt.

Iš mūsų tarpo su juom daugiausiai derėjosi vienas puskarininkas, kuris aiškino, kad mes nenorime jėgų skaldyt ir lenkų priešais tapt, kad mes galime eit ranka rankon, tiktai mes, lietuviai, norime laisvai ir savistoviai organizuotis kaip ir kitų tautų žmonės, kad galėtumėm žmonėms pasirodyt, jog ir lietuviai gyvuoja. Ilgai vedėme derybas... Lenkai pasiūlė mums sutvert lietuvių batalijoną lenkų divizijoje. Mes nesutikome, norėjome, kad mūsų batalijonas ar pulkas būtų atskiras, kad nepriklausyt jokiai divizijai.

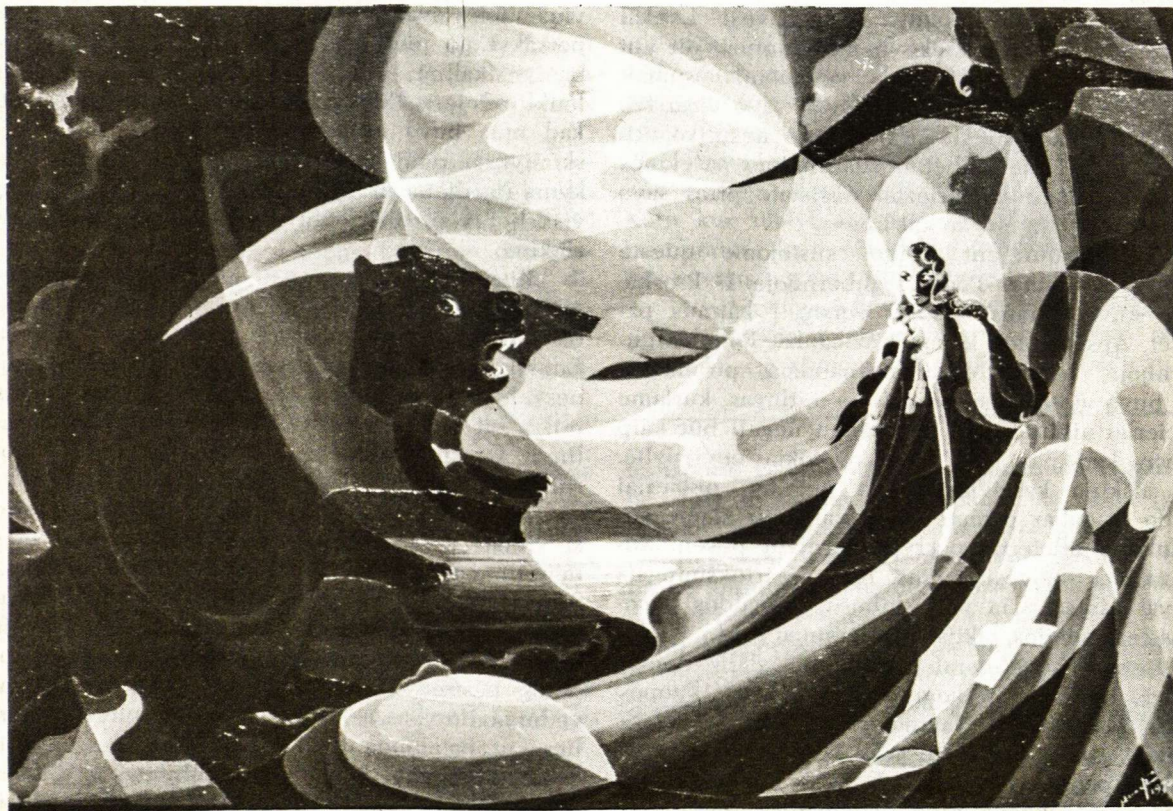
Iš antros pusės, daug lietuvių jau visai nenorėjo su lenkais draugaut. Vis gi, šiame susirinkime nutarėme skirtis nuo lenkų.

Į kelintą dieną vakare, po patikrinimui, mūsų "dovodca kompanij", t.y. kuopos vadas p. Navrockis sako: "Panowie!.. ja slychalem u nas jest Litviny ktory nie chcą służyć (!), to kto nie chcą służyć niech podnesie rękę." Nors užklausta buvo bauginančiu tonu: "nenori tarnaut!", bet visų lietuvių rankos pakilo aukštyn. p. Navrockis užrašinėjo pavardes labai susijaudinęs. Ant rytojaus mums liepė neit ant užsiėmimo, nes 10 val. reiks susirinkti pulko štabe. Mes susirinkome į štabą. Tuo pat laiku parvažiavo lietuvių delegatai, kurie seniau buvo išvažiavę tuo reikalu į Petrapilį, tai buvo Šlimas ir praporščikas Pangonis. Jie papasakojo, kad rusų valdžia neleidžia organizuoti lietuvių dalių. Mums pasidarė nesmagu, nes mes jau skiriamės iš lenkų. Neužilgo išėjo lenkų pulko vadas ir mums tą pat pranešė: kad lietuviams neleidžia organizuotis, kad mes geriau būtume padarę, jei būtume nuo lenkų nesiskyre. Kai kurie iš mūsų pareiškė sa-

vo norą likti prie lenkų, bet pulko vadas pasakė, kad dėl mūsų ir vagonai paduoti ant stoties. "Na, kad jau taip, tai važiuosime!", sako. Pulko vadas jau nusileidžia, aiškina mums, kad tas dalykas galima bus pataisyti — galėsime likti, bet mes atsakėme: "Kad jau vagonai paduoti, tai važiuosime!"

Kur važiuosime, nežinome, bet darbą pradėjus, atgal gryžt neužsimoka. Pasitarę su atvykusiais delegatais, nutarėme padaryti susirinkimą. Svarbiausia mums buvo susižinoti su kitų pulkų lietuviais lenkų divizijoje. Nutarėme jiems pranešti, kad iš 1-mo lenkų pulko lietuviai jau skiriasi, kad skirtųsi ir jie be jokių abejonių. Atsarginiame lenkų pulke sako buvo apie 1000 lietuvių. Mes dabar labiausiai bijojome, kad neišsiskirtumėm vieni, o kituose pulkuose lietuviai neliktų, nes tuomet iškriktume visai. Keistas ir įdomus, kaip aš atsimenu, buvo šis mūsų susirinkimas — mitingas. Mūsų laimė svyravo, tai į vieną, tai į kitą pusę, ir taip paskui mums ėjosi batalijono organizavimas. Susirinko lietuvių gerokai. Oficierių nebuvo, apart praporščiko p. Pangonies, nors

Jurgis Juodis — Tarp dviejų milžinų (aliejus)



numanėme, kad jų buvo 1-me pulke. Vieni abejojo, ar verta mums tokiose aplinkybėse skirtis. Kiti spėjo, kad mus po rusų dalis išsklaidys. Bet mes buvome gatavi ant visko. Mūsų svarbiausia rūpestis buvo ta: kad išsiskirtų lietuviai iš visos divizijos ir kad galėtume visi į krūvą sueit. Pilnas entuziazmo mūsų susirinkimas! karštos kalbos, svarstymai ir t.t. Štai pasirodo naujas oficerias, prašo balso. Išėjęs kalbėt, kalba, dabar jau nepamenu, rusiškai ar lenkiškai. Tai lenkų oficeris atsiųstas pulko vado atkalbinėt lietuvius nuo užmanyto tikslo. Jis išrodinėja mūsų klaidas, kad mes nieko neišlošim, tapsime išsklaidyti ant fronto po rusų dalis, ir žūsime ten Galicijos laukuose (tuo laiku buvo rengiama Kerenskio "nastuplenija"), tiktai be reikalo skaldome savo jėgas ir t.t. Išrodinėja, kaip senovėje Lenkija su Lietuva buvo galinga, kaip ir dabar turime iš vieno eit. Kaip įmanydamas, stengėsi mus atkalbėt nuo mūsų užmanymų.

Po jo kalbos, daugiau abejonių pakilo mūsų galvose. Išėina naujas delegatas — lietuvis, matyt ant uniformos, kad ne mūsų pulko. Tas mums papasakoja džiaugsmingą naujieną: kad jie važinėję pas komanduotoją pietvakarių fronto gen. Brusilovą su prašymu leist lietuviams susiformuot savo pulką ar batalijoną, ir gen Brusilovas leidęs sutvert atskirą lietuvių batalijoną, arba ir du batalijonus, kiek bus žmonių. Taip gi sužinojome, kad ir kito (nepamenu kelinto) lenkų pulko lietuviai šią pačią dieną, susirinkę skiriasi iš lenkų. Šios žinios vėl sutvirtina — sukausto mūsų pasiryžimą ir išsklaido abejones. Rodos koks stebuklingas jausmas tą dieną sutraukė lietuvius į vietą. Štai vėl išėina kalbėt svečias, kuris praneša, esąs delegatas nuo lietuvių, esančių Atsarginiame Lenkų pulke. Jis papasakojo kaip jie veikia ir rūpinasi susieit į vietą, bet kadangi rusai dar neleidžia lietuviams organizuotis, tai jie nutarę pasilikti lenkų pulke, ir baigia sakydamas — "Džiaugiuosi, matydamas jūsų pasiryžimą. Jeigu jums pasiseks sutvert savo dalį, tai ir mes tuomet pasistengsime pas jus atvykti!" Mūsų delegatas p. Šlimas tuoj metė priekaištą lietuvių delegatui iš Atsarginio lenkų pulko, sakydamas: "Atsarginio lenkų pulko lietuviai mums pataria: 'Vyrai, jūs virkite košę, o kai išsivirsite, jeigu ji bus gardi, tai mes ateisime valgyti!'", ir aiškina jam, kad lietuviai iš 1-mo lenkų pulko skiriasi, taip gi ir iš kitų pulkų skiriasi; jie nelaukia, kad kas jiems košę "išvirtų", bet patys ant visko pasiruošę drąsiai žengia pirmyn ir nori, kad visi lietuviai nuo jų neatsilikytų, nes tik vienybėje galybė!

Atsarginio pulko delegatas, susigraudinęs, su ašaromis prižada sugrįžęs paraginti savo pulko draugus lietuvius skirtis nuo lenkų, vienytis su savo tautiečiais.

Praporščikas Pangonis surašė lietuvius, kurie norėjo atsiskirti nuo lenkų; užsirašė suvirš 200 žmonių. Atgyja pavasaris, linksmas gegužės mėnuo. Atgyja lietuviai svetimose šalyje. Atskiras lietuvių batalijonas organizuojasi Ružičankos kaimelyje, gražioje Ukrainoje. Tuojaus atsiskyrėme nuo lenkų, apsistojom atskiroje gatvėje. Vakaraus dainuojame lietuviškai, o lenkai išbėgdami ant kalnelio klausosi, sako vieni kitiems: "Panovie... posluhaice jak litvini spieva — móvi "oile-oile!"

Išvažiuojame į frontą Galicijon kartu su lenkų pulku. Davė mums 8 vagonus. Mes juos apkaishėm medžių šakom, kad būtų atskiriami nuo lenkų vagonų. Važiuojame pro kaimus ir miestelius iš Rusijos į Austrijų žemę. Skamba — gaudžia lietuviškos dainos, toli nuo tėvynės, derlingoje Ukrainos žemėje, klausosi hahlai (ukrainiečiai) lietuviškų dainų ir nesuprasdami klausia: "Ce šo taki za liudi, jak oni spievajut," Gražioji Ukraina, senai jau tu negirdėjai lietuviškų dainų aidu! Vienam aš atsakiau, kad tai lietuviai dainuoja. Jis sako: "Kodėl gi aš nesuprantu? Jog ir aš lietuvis!"

Sustojome Galicijoje, Trembovlės miestelyje. Čia keletą dienų pastovėję, traukėme tolyn, fronto link. Perėjome miestelį Podgaicy, netoli fronto. Iš Podgaicų vėl einame tolyn į frontą. Pribuvome į štabą 22-ro Armeisko korpuso kaime Litvinovka, iš čia, vėl tolyn į nurodytą vietą.

Išėidami iš kaimo sutikome du lietuvius iš kito, nepamenu kokio, lenkų pulko. Sustojome pasikalbėt. Jie mums papasakoja, kad jų kuopą iš štabo korpuso pridavė vest kokiam praporščikui, žydui, kuris juos vedęs tiesiai į apkasus. Lietuviai, matydami, kad juos veda į apkasus, klausė: "Kur mus vedate?" — "Formiruotis!" — atsakė jiems oficeris. Ant galo, lietuviai, matydami kad čia jau pozicija, jau šautuvų balsai aiškiai girdisi, nežinodami savo paskyrimo, atsisakė eit toliau, ir apsistoję miške prie I-mo razriado abazo. Vėliaus, tie lietuviai buvo pavartoti provokacijos tikslui. Kerenskis tuomet ruošė Galicijoje tą savo garsiąją ir nevykusią "nastupleniją". Kadangi rusų kaip kurios dalys, ypatingai pėstininkai, zurzėjo ir nenorėjo eiti tolyn į austrų žemę, tad jų vadaai jiems pasakojo, kad ateina kelios kuopos grenadierų lietuvių, ir dar savanorių, kurie eis pirmiausia, bombomis sunaikinsią vielų tvorą, išmušią vokiečius iš apkasų ir t.t., tai jiems ne-

reiks pirmutiniams eit. Tokius dalykus mums papasakojo pil. Matukevičius, toks vaišingas priėmimas buvo lietuviams paruoštas. Tuomet mūsų kuopa pasuko atgal ir apsistojome prie abazo II-ro razriado palei kaimelį Nosovo.

Dalykai pasirodė blogi, apie batalijono organizavimą nieko gero negirdėt. Gen. Brusilovas, buvęs pietvakarių fronto komandotojas, leidęs lietuviams tvirt savo batalijoną, dabar pakeltas vyriausiu komandotojum, o ant pietvakarių fronto paskirtas gen. Gutoras, lietuviams priešingas. Čia vėl mums prasidėjo naujos bėdos, nauji rūpesčiai.

Laikiniai buvome priskirti prie 11-to Finliandsko pulko, kurio vado turėjome klausyt. Kartą pareikalavo mūsų kuopą į pulko štabą, bet nėjome, nežinojome kam reikalauja. Pulkininkas mus išbarė ir išmėtinėjo, kad jam nepasitikim: jis būk mums blogo nenorįs! Už kelių dienų vėl reikalavo, nuėjome. Atėjome prie abazo I razriado, kur stovėjo kita lietuvių kuopa (iš kito lenkų pulko). Miške dirbome ragatkas ir nešiojome į apkasus. Kiek laiko padirbėję vėl grįžome į kaimelį, kur pirmiau stovėjome. Susijome visi lietuviai, iš visų lenkų pulkų, tik iš atsarginio pulko lietuviai neišsiskyrė — liko pas lenkus. Susirinko mūsų 700. Ant šito viso kareivių skaitliaus turėjome tik vieno oficerį: p. Pangonį, kuris mus tvarkė. Vėliau atsirado pas mus dar vienas oficeris, ne lietuvis — ukrainietis. Susiję, pradėjome tartis apie savo reikalus. Išrinkę delegatus, siuntėme į fronto štabą pas gen. Gutorą prašyt, kad leistų mums formuotis. Tas ponas mūsų delegatus priėmė labai nemaloniai, ir atsiuntė mums nemalonų "prikazą".

Vieną rytą atvažiuoja korpuso komandyras ir skaito mums tą "griausmingą prikazą", kuriuo įsakoma lietuviams per tris dienas išsiskirstyt po 22-rą Armeiską korpusą; jei nepaklausys, tai bus priverstasi ginklų jėga. Perskaitęs tą prisakymą korpuso komandyras liepė mums per tas 3 dienas gerai apsvarstyt ir žadėjo už trijų dienų pats pribūt — išgirst mūsų nusistatymą. Prie to dar atsiprašė (priminė!), kad ant jo nepyktumėm, nes, sako: "Pildau, kas man įsakyta!"

Šiame pat susirinkime pasirodė vienas rusų oficeris, atvykęs iš fronto pažiūrėt lietuvių, kuriais — frontovikus gazdina, jeigu jie neitų į "nastuplėniją". Čia atvykęs, išgirdo lietuviams mirties ištarmę skaitomą. Lietuviai tapo provokacijų auka.

Išvykus korpusnui padarėme viešą susirinkimą išsprendimui paties sunkiausio klausimo, nes liko du keliai: ar išsižadėt visų savo teisių, ar dar žiū-

rėt mirčiai į akis! Susirinkome... nė vienas neapleido šį susirinkimą! Susirinkime pasirodo svetimas oficeris, prašo žodžio, ir pradeda kalbėt rusiškai. Jis — lenkas, koks tai Tiškevičius, prikalba mums išsižadėt savo bataliono ir kaip įmąnydamas aiškina bereikalingumą mūsų darbo!

Vėl du oficeriu svečiu išeina ir pasveikina mus mūsų prigimta — lietuviška kalba. Su džiaugsmo ašaromis sutinkame tuos savo brangius tautiečius ir atydziai laukiame ką mums naujo pasakys, nes tai buvo pirmutiniai oficeriai lietuviai, toli būdami, išgirdę balsą savo tautiečių, skriaudžiamų ir persekiojamų svetimoje šalyje, ir štai atlankę mus toje pavojingiausioje valandoje, kuomet ką tik dygstančiam lietuvių batalijonui jau grėsia mirtis. Tai buvo oficeriai: p. Klimas ir p. Juozapavičius. Jie atvažiavo pas mus iš Rusijos. Jie girdėjo kur tai apie mus neaiškias žinias ir leidosi ieškot. Surado mus Galicijos kalnuose svetimtaučių skriaudžiamus, nusilpusius ir nupuolusius dvasioje, bet jų atsilankymas sustiprino mūsų dvasią, sugrąžino mums energiją ir jėgas, taip kad ir tas "mirties dekretas" pasirodė mums nebaigus.

Nutarėme neišsižadėt savo reikalavimų, sakėme: jeigu jau rusai bus teisūs išžudę lietuvius, nepakėlusius jokio maišto, tai tegul žudo. Žinosim mes, žinos pasaulis, kad lietuviai žuvo už savo tėvynę Galicijos tarpkalnėse; svečiai mus suraminę išvyko, žadėdami kiek galėdami apie mus rūpintis ir vėliau pas mus atsilankyti. Mes gi likome lauktų trijų dienų pasekmių...

Trys dienos praėjo, atėjo korpuso komandyras ir klausia trumpai: "Taip... ar ne?" Mūsų vardu p. Šlimas atsako, kad lietuviai nieko nesipriešina, tik stovi ant savo reikalavimų suorganizuot savo dalį, kas yra pavelyta nuo gen. Brusilovo. Ant to, generolas primetė lietuviams sekančią palyginimą: lietuviai taip daro, kaip kad traukiniui einant, vienas žmogus atsisėstų prieš traukinį ant gelžkelio ir sakytų: "Sustok, aš čia sėdėt noriu!" p. Slimas jam atsakė, kad tas traukinys praėjo pro lenkus, praėjo pro latvius ir ukrainiečius, tik ant lietuvių jis užkliuvo ir negali toliau praeiti! Korpuso komandyras davė mums dar tris valandas laiko pagalvoti ir išėjo, žadėdamas už trijų valandų atsiųst 11-to pulko vadą, kuriam galutinai pasakysime savo nusistatymą. Pulko vadas atėjo su vienu oficerius rusu, ir jiems tą patį pasakėme. Užstojo Lietuvių batalijonui laukimo valanda, o vakare užstojo "ilgoji naktis": kiti ir nakvoti bijo zemliankose, lipo ant kalno, krūmuose nakvojo. Bijojome, kad atjoję kazokai neimtų mus "formuot".



Jurgis Juodis — O, vienok, Lietuva, juk atbus gi kada . . . (aliejus)

Vieną rytą aųojo koks tai raitelis — ordinarcas, ir ėmė užrašinėti lietuvius, norinčius pereit artilerijon. Kadangi tokiose dalyse tarnaut geriau kai pėstininkuose, o ėia grėšia pavojus, tad užsirašė keliolika žmonių, ypatingai latviai, kurių pas mus irgi buvo. Bet apsižiūrėję, vieni kitus, perspėjome, ir nedaug užsirašė. Visokie būdai buvo pavartoti dėl mūsų išsklaidymo.

Už kiek laiko pas mus atsilankė tūlas generalas, žilas senukas. Apklausinėjo pas mūsų vadus — delegatus mūsų reikalavimus, viską susirašė ir vėl išvažiavo.

Prasidėjo garsioji Kerenskio “nastuplėnija”. Rusų armijoje pakilo nesantaika: vienos daly atsisakė eit pirmyn, kitos pradėjo tarp savęs kautis. Miestuose pradėjo veikt bolševikai. “Nastuplėjija” (puolimas) iš karto ėjusi gana pasekmingai — nevyko. Prisiėjo nešt kailis iš Austrijos ir mūsų batalijonas po keletos dienų kelionės atsidūrė Kamenec-Podolsk gubernijoje. Apsistojome kaime Jeromirka, 12 verstų nuo rubežiaus. Kadangi kelionė buvo sunki — skubi (vieną dieną padarėme žygį net apie 80 verstų), tai buvome blogame stovyje; kokius daiktu turėjome — iš-

mėtėme, šautuvus turėjome ne visi, ir žmonių skaitlius žymiai praretėjo. Visi kartu eit netesėjo, o iš tų, kurie liko tik po vieną, daugelį pagavę kazokų “zagraditelni otriadai” nuvarė ant pozicijos, nes rusų kareiviai bėgo iš fronto, tai juos gaudė ir varė prievarta. Tokiu būdu ir lietuvių daugelis pakliuvo.

Bučiačiuje (Austrijos miestelis) apsinakvojome ant lauko prie vakzalo. Anksti rytą atlėkęs vokiečių aeroplanas metė 4 bombas, keletą lietuvių užmušė ir daug sužeidė. Iš užmuštų, dar vieno pavardę pamenu, tai buvo Antanas Žukauskas iš Kauno gubernijos. Kitų nepamenu. Ėia juos ir palaidojome prie vakzalo, pastatėme medinius kryžius su parašais. Prie tokių aplinkybių mūsų skaičius žymiai sumažėjo, girdėjau būk mūsų liko tik apie 500 žmonių.

Tą pačią dieną, kurią apsistojome kaime Jeromirka, mūsų vadas gavo įsakymą: Lietuvių batalijonui atvykt į 11-to Finlandijos pulko štabą, bet tuos blogame stovyj, t.y. blogu apsilikimu, basus, ir t.t., palikt. Susirinkę tarėmės ką daryt, nežinome kam reikalauja, gal vėl ant darbo? Kartą gavę nuo pulko vado priekaištą, pabijojome vėl

nusikalst, bet ir kas mus laukė, nežinojome. Tik labai nenorėjome išsisklaidyt, taigi, nutarėme eit visiems, ar basi, ar apsiavę; su ginklais, ar be ginklų, visiems laikytis krūvoje. Kitą dieną išeiname ir keliaujame fronto link. Pavakare apsisostojome palei gelžkelio tiltą; čia mu visus išrikiavo, paskirstė į kuopas (rotas), sutvarkė. Kareiviai kalbėjo, būk jau yra leista lietuviams formuotis. Vėliaus atsimindami ne kartą pro juokus prisimindavome: “kaip mus formiravo po gelžkelio tiltu”. Taip susiformiravę, traukiame toliau. Praėjome lenkų diviziją, stovinčią miške. Lenkai juokiasi iš mūs, sako “Mirties batalijonas eina!” Vakare prieiname netoli kaimelio Olhovcy, apie 2 verstu nuo sienos, ir nuo pozicijos. Tame kaimelyje stovėjo 11-to pulko štabas. Šviesoje dar nebuvo galima eit į kaimą, tai apsisostojome klonyje palei plentą. Čia mums vokiečiai atsiuntė keletą “čedomanų” (sunkiųjų granatų), bet mums nepakankė — perlėkė. Sutevus traukiame toliau į kaimą. Iš kaimo kanuolės pliaukš, kaime tuščia — gyventojų nematyt. Mūsų lietuviai iš užpakalio girdėt jau nerimauja, zurza, sako: “Jau mus veda į apkasus!” Atėjome pas pulko štabą. Palipta mums nakvot kaime, apsinakvojome. Ryta, dar švintant, dežuruojantis mus prikėlė ir liepė eit ant kelio ir ten rikiuotis. Susirinkome, išsirikiavome, ir laukiame.

Rytas miglotas, tykus; netoli be perstojimo kurčiai tarška kulkosvaidžiai, kaip rūbų siuvykloje suvamosios mašinos. Ateina du oficeriai rusai, apžiūri mus ir klausia: “Kur jūsų oficeriai?” — “Nežinome!” — “Ar jūs žinote kam jus į čia atvedė?” — “Ne!” Jie mums išaiškino, kad pas juos dabar tokia tvarka: kad neaiškina kur reikalauja, tik įsako pribūt ir baigta. Pagaliaus pasakė: “Jus pareikalavo 12-tam Finlandskui pulkui ant “paderžkos”, nes vokiečiai stengėsi pralaužt frontą ir mūsų dalys neatlaiko”. Taipgi jie papasakojo, kad 11-me pulke išsklaidyta vienas batalijonas ir liepta tą batalijoną sudaryt iš lietuvių. Šie oficeriai buvo skirti mums už vadus, ir eit mūšin. Tai kur buvo užganėdinimas visų mūsų troškimų!

Mes nebijojome stot į mūšį, bet eit į rusų pulką mums nebuvo tikslo, nes lietuvius išmuš, o į papildymą mums atsiųs rusus, ir taip lietuvių batalijonas pats savaime išnyks. Mes norėjome, kad mūsų batalijonas būtų atskiras, ir kad papildymą mums siųstų lietuvius esančius rusų dalyse. Ši žinia mus nelinksmo, pamatėme tik savo pražūtį. Mūsų oficerių nematyt. Mes aiškiname, kad esame blogame stovyje: basi, apiplyšę, neturime jokios amunicijos, o kai kurie ir ginklų.

“Tai ir mes matome!” — sako oficeris. “Šautuvų čia gal būtų galima gaut, bet daugiau nieko nėra”. Paskui pasišaukęs savo pasiuntinį, pasiuntė jį į pulko štabą ir liepė pulko vadui pranešt, kad lietuviai į mūšį neina ir jie negali eit, nes pirmiaus jie reikia apmundiruot ir išduot visą amuniciją, kas reikia. Pasiuntinys grįžo su įsakymu: vest lietuvius į II razriado abazą, kaime Servatincy, dėl apmundiravimo ir apginklavimo. Einame atgal.

Eidami sutikome lenkų diviziją ateinant, čia ji daug nukentėjo. Atgal einant, mus veda mūsų oficeriai: p. Pangonis ir Ukrainietis. Ant p. Pangonio tuomet buvo visokių kalbų: kareiviai kalbėjo būk jis pasidavė rusų “načalstvos” įtekmei, ir mus išdavė. Kiek tame buvo tiesos, nežinau, tik tiek žinia, kad nuo to laiko, kai kurie lietuviai žiūrėjo į savo vadą p. Pangonį nedraugiškai. Apisostoję kaime, toliau nuo pozicijos, truputį pailsėjome... Aptaisė mus šiek tiek ir su muzika palydėjo į frontą.

Atsikliuvome vėl Olhovcy kaimelyje. Komandyras 17-to Finlandsko pulko mums papasakojo, kad čia kokias tris dienas pastovėsime, naktimis eisime ant darbo; apsipažinsime su pozicija, o paskui eisime į apkasus — išmainysime 11-tą pulką. Taip ir buvo. Ėjome ant darbų. Tris dienas pabuvus, vokiečiai mūsų kaimą apšaudė artilerija ir keletą mūsų draugų mirtinai sužeidė, tad vakare iš to kaimo išėjome, atsikraustėme atgal 12 verstų. Sužeistus savo draugus atsigabėnome; čia numirė, nepamenu, vienas ar du. Palaidojom juos su kareiviškom apeigom, katalikų kapinėse kaime Kutkovcy. Buvome fotografijas nutraukę išlydint, bet man nepavyko iš Rusijos jokių fotografijų parsinešt. Gal kai kas turi, nes ir visas mūsų batalionas buvo nusitraukęs du kartu.

Čia stovėdami, gavome leidimą organizuot batalijoną. Kadangi Lietuvių oficerių nebuvo, tai pribuvo rusai ir priėmė — sutvarkė mūsų batalijoną. Batalijono vadu paskirtas buvo pulkininkas Gimellmanas (vokietis). Jis buvo mums geras vadas. Visi jie buvo mums skirti laikinai, pakol pribus lietuviai oficeriai, ir nors tuom laiku mūsų vadai buvo rusai, bet sugyvenome gerai, pradėjome geriaus tvarkytis.

Mes stovėjome kaimuose Ivahnovcy, Turkovcy, Teremkovcy ir k. lig rudenio, naktimis eidami ant darbų į apkasus. Rudenį pribuvo lietuviai iš atsarginio lenkų pulko, pribuvo ir oficerių lietuvių. Rengėmės kaimuose žiemavot, bet iš fronto išsimainė visas 22-ras korpusas, tai su juom ir mes važiavome į Rusiją. Kur važiavome, neži-

nome. Davė mūsų batalijonui 20-to Finlandsko pulko kulkosvaidžių komandą; taigi komandoj dar buvo rusai, mes buvome tik 12 lietuvių kulkosvaidininkų.

Važiuojant pro Mogilevą buvom sustabdyti prasidėjusia antra revoliucija. Apsistojom kaimuose, čia dar pastovėjome ilgai — užpuolė žiema, Rusijoje pradėjo šeiminkauti nauji šeiminkai — bolševikai. Mūsų batalijonas į rusų naminius vaidus nesikišo, tai tuo laiku ir apie mus niekas nesirūpino — dar buvome su vasariniais rūbais, apiplyšę. Sukilo mūsų kulkosvaidininkai rusai, todėl, kad lietuvių batalijonas neina su bolševikais, tai bolševikų valdžia mums nieko neduoda, blogai maitina ir t.t. Jie nutarė išsiskirt, bet išsiskirt su ginklais ir visu komandos turtu, nes “mūsų niekas nepriims — skaitys už dezertyrus”. Galų gale mūsų batalijonas išsiderėjo pas juos, kad pusę komandos turto paliktų mums. Pasidalinome viską pusiau: ginklus, arklius, vežimus, ir t.t. Susitvėrėme lietuvių kulkosvaidžių komandą. Rusų kulkosvaidininkų batalijono vadas tokiu nusistatymu pasipiktino ir pradėjo juos leist namon — atostogų, po vieną, po kelis, visi išvažinėjo, ir visas komandos turtas mums liko. Taip mums ten bevargstant mūsų batalijonas gavo net du įsakymu: vieną iš 3-čios Finlandskos divizijos prie kurios buvome, kad važiuotume pas juos į Petergofą (miestas už Petrogrado); antras įsakymas, važiuot Vitebskan, įgulos tarnystei nešt. Nutarėme važiuot Vitebskan. Vitebske mūsų batalijonas buvo skaitlingas, jau turėjome daug lietuvių oficerių. Buvusis batalijono vadas prasi-

šalino, jo vietą užėmė p. Juozapavičius. Atskiras lietuvių batalijonas Vitebske jau buvo visa jėga, nes bolševikai tuom laiko organizavo “Raudonąją gvardiją” — būriai piemėnų, kurie šeiminkavo kaip norėjo. Gyventojai jų baisia nekentė, nes jie labai sauvaliavo. Pradėjo pas mus lankytis bolševikai, atnešdavo savo literatūros, agitavo, bet jų sėkla mūsų dirvoje neprigijo. Viename jų laikraštyje (“Tiesa”) skaičiau, kaip mus išpeikė, kad nenorime nieko veikt, tik dykai duoną valgome ir t.t.

Netoli nuo mūsų, mieste Smolenske, girdėjom irgi tveriasi lietuvių batalijonas. Jau turėjome vilties daug nuveikt savo tėvynės labui, bet likimas kitaip lėmė. Lietuvių batalijonas buvo dar senosios armijos dalis, dalis drausminga, tai kur tik reikėdavo kailis pakišt, vis lietuvių batalijonui pasiūlydavo, nes raudonieji piemėnukų būriai į tai netiko — labai mirties bijojol! Galų gale, vokiečiai traukia ant Vitebsko, bolševikai pasiūlo mums garbę: vokiečius sutriuškint!

Tokiose aplinkybėse gyvent toliau negalėjome. Negalėjome išpildyt visus bolševikų reikalavimus, todėl pasiūlė mums ultimatumą pasirinkt vieną kelią iš dviejų: ar pereit raudonojon armijon, ar demobilizuotis... Pasirinkome pastarąjį.

Taip baigė savo dienas Atskiras Lietuvių batalijonas, kuris susikūrė tokiose sunkiose aplinkybėse, svetimtaučių persekiojamas. Nebuvo likimo lemta jam tėvynėn sugrįžt...

J. Laurynaitis, kareivis Atskiro Lietuvių Batalijono kulkosvaidžių komandos. 26/XII, 1927 m.

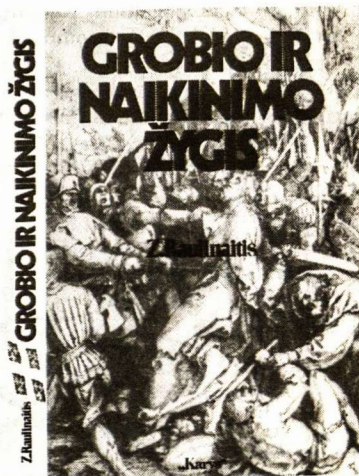
Naujas KARIO leidinys

Z. RAULINAITIS

“GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS”

Turinyje nagrinėjami grobio ir naikinimo žygiai Baltijos kraštuose, vykę XII - XIV amžių bėgyje. 176 psl., kieti viršeliai, aplanko projektas dail. VI. Žilčiaus. Daug schemų, kurias braižė B. Balčiūnas.

Gaunama iš KARIO administracijos, pasiuntus 9 dol. KARIO prenumeratoriams, sumokėjusiems prenumeratos mokestį už 1981 metus, tik 7.50 dol.



RUSŲ - SUOMIŲ KARAS

Veiksmai Suomussalmi srityje, 1940-41 m.

B. BALČIŪNAS

1940 m. lapkričio 26 d. 15:45 val. prie Manila miestelio, kuris buvo apie 1 km į rytus nuo Suomijos sienos, septyni lauko artilerijos šūvių sviediniai užmušė tris, tuo metu ten buvusius, rusų kareivius, vieną puskarininkį ir 9 kitus kovotojus sužeidė. Tą įvykį matė iš trijų sekimo postų suomių pasienio sargybiniai, nes vietovė buvo atvira. Jie nustatė, kad šūviai buvo paleisti rusų pusėje, iš apie pusantro kilometro atstumo; be to, vėliau tą patvirtino paimti rusų belaisviai, kurie tuo metu buvo toje vietoje, apie Manila, rusų teritorijoje. Rusai, tačiau, apkaltino suomių ir po suomiams statomų eilės reikalavimų, 1940 m. lapkričio 30 dieną, raudonoji armija pradėjo karą prieš suomių žemėje, ore ir vandenyse.

Viduriniame fronto ruože, gruodžio 7 d. devintos rusų armijos 163 pėstininkų sustiprinta divizija, dviem vorom, iš Ukta srities puolė Suomussalmi kryptimi ir be pasipriešinimo užėmė tą vietovę. Gruodžio 11 d. į vakarus nuo Suomussalmi, devintos suomių divizijos vadas plk. Siilasvuo, suorganizavo pasipriešinimą, sustabdė tolesnį rusų slinkimą ir užtvėrė kelią, einantį pietų link. Gruodžio 15 d. priešpuoliu suomiai įsiveržė į Suomussalmi miestą. Po dviejų dienų aršių kautynių, nors skaitlingesnė ir geriau ginkluota rusų 163 divizija pakriko ir, mėnesiui baigiantis, netvarkingai traukėsi šiaurės rytų link, palikdama apie 5,000 nukautų, 500 belaisvių, 11 tankų, 27 artilerijos pabūklus, 150 sunkvežimių ir kt.

Tuo metu, kai rusų 163 divizija kovėsi dėl Suomussalmi vietovės, gruodžio 13 d. suomių žvalgybos lėktuvas pastebėjo rusų pusėje 44 sustiprintos motorizuotos pėstininkų divizijos priekinius dalinius artėjant link Suomijos sienos, Suomussalmi kryptimi, spėjamai, 163 rusų divizijai pagalbon. Suomių skaičiavimu, rusų 44 divizija pasiekianti suomių žemėje Raate kelią apie gruodžio 24 dieną ir jei suomiams nepavyks laiku rusų 44 diviziją sustabdyti, pirm, negu ji ateis į pagalbą 163 divizijai, Suomijos centrinis frontas atsiras



rimtame pavojuje. Toji motorizuotų pėstininkų divizija, vadovaujama Vinogradovo, buvo pilno sąstato reguliarios kariuomenės ir gerai apmokyta. Ji buvo paimta iš Kijevo rajono, jos sudėtyje buvo daugiausia ukrainiečiai.

Minėta sritis, nuo Ukta iki Botnijos įlankos uosto Ulu, kurioje veikė rusų 163 ir 44 pėstininkų divizijos, yra apie 150 km nuo Arktikos ribos, 65° geografiniame šiaurės plotyje, kur gruodžio mėn. dienos ilgis yra tik apie 6 valandos. Tuo metu ten buvo apie vieno metro su virš sniego sluoksnis ir temperatūra apie 40° C žemiau nulio (tai prilygsta apie -40° F). Vietovė ten nelygi, miškuota ir pelkėta, daugybė ežerų ir upių, vietomis stačiais ir aukštais krantais, reta kelių, ypatingai žiemą, kada yra stora sniego danga; tiltai riboto aukštumo, gyventojų reta.

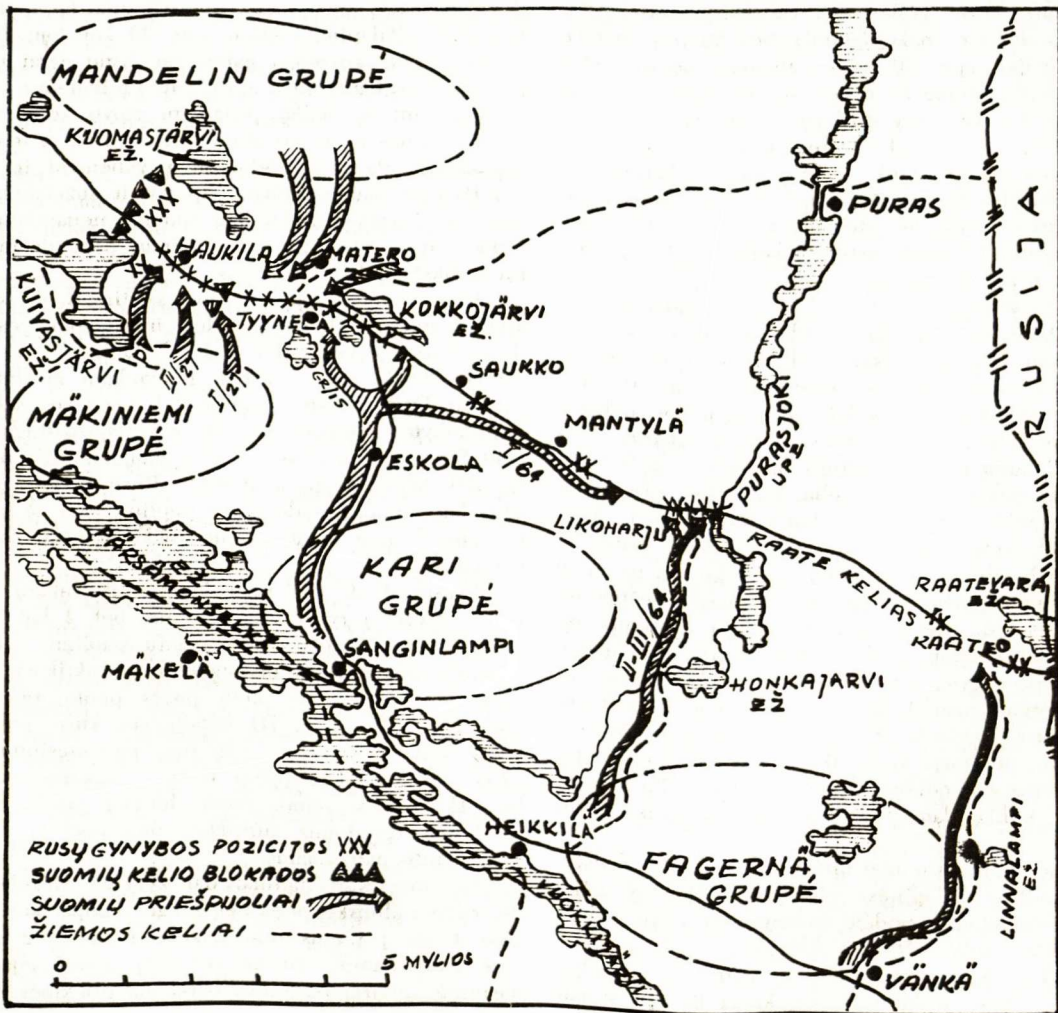
44 rusų motorizuotos pėstininkų divizijos puolimo kryptis buvo suomių vadinamas Raate kelias (nuo vietovės Raate, pro kurią kelias praeina), nusitęsiantis nuo Rusijos rubežiaus į Suomijos kraštą apie 20 km link Kuomasjärvi ir Kuivasjärvi ežerų tarpo, keleta kilometrų į pietus nuo Suomussalmi. Tarpežerės plotis viršijo vieną kilometrą. Už tarpežerio kelias šakojosi į šiaurę, vakarus ir pietus, sudarydamas geras prieigas iš vakarų tarpežerės link. Šiai tarpuežerei ginti ir sustabdyti 44 rusų divizijos puolimą, suomiai pasiuntė iš 9 divizijos 27 pulką, vadovaujant pačiam divizijos davui plk. Siilasvuo, kuris buvo ir to baro bendrų jėgų viršininkas. 9-ta divizija susidėjo iš 27, 64 ir 65 pulkų, iš jų tik 27 buvo suformuotas ir apmokytas prieš karo pradžią, kiti buvo sudaryti iš įvairių rezervų. Tokios sudėties divizijos dalinių veiksmai, be pasiruošimo, buvo ypatingai sunkūs ir patiems vadams. Divizijos sudėtyje buvo veteranų iš 27 Jaegerių bataliono, kurie kovėsi Kaiserio armijoje I Pas. kare prieš rusus. Po Suomijos nepriklausomybės atgavimo 1917 m. gruodžio mėn. minėti veteranai, 1918 metais kovojo civiliniame kare. Jie ir dabar sudarė 9-tos divizijos karininkų pagrindą.

Gruodžio 11 dieną suomiai užblokavo kelią tarp ežerų Kuivasjärvi ir Kuomasjärvi, parengė tarpežerėje įtvirtinimus, kuriuos gynė dvi kuopos, sustiprintos minosvaidžiais ir artilerija, tikslu sustabdyti tolesnį 44 rusų divizijos, kurios sudėtyje buvo virš 50 tankų, slinkimą į vakarus. Kadangi 44 divizijos jėgos buvo

motorizuotos, divizija buvo pririšta prie kelio, kurį supo miškai ir gilus sniegas, todėl ir sunkių ugnies priemonių vartojimas buvo labai ribotas — tik nuo kelio. Rusai turėjo kelis šimtus porų slidžių, bet kovotojai nebuvo apmokyti jas naudoti. Pėstininkai giliame sniege galėjo skleistis nuo kelio vos kelis šimtus metrų, bet pagalbinės priemonės pajudėti nuo kelio į šalį, neturėjo jokios galimybės. Tuo tarpu suomių pėstininkai veikė ant slidžių, išnaudodami ilgos nakties tamsą, sniego pusnis ir blogą orą; mažais, telkintais daliniais puldama staigiai iš šonų ir, kol rusai suorganizuodavo pasipriešinimą, tolygiai, staiga dingdami miškuose. Suomių pėstininkų automatiniai rankiniai ginklai turėjo didelę greitošaudą ir apkabose tilpdavo po 70 šovinių; artimose kautynėse jie buvo ypatingai veiksmingi. Suomių daliniai, apsirengę baltais apsiaustais, slidėmis tyliai prisiartindavo ir, iš mažų atstumų, netikėtai, daugelyje vietų ir dažnai puldavo rusų voras, žygiuojančias tik vienu galimu keliu. Rusų 44 divizijos vadas Vinogradovas susidarė įspūdį, kad turi rei-

kalą su stambiomis suomių jėgomis. Todėl, pasiekus užtvarą tarpežerėje, ir gruodžio 24-25 dienomis nepavykus pro ją prasiveržti, jis įsakė divizijai pereiti į gynybą ir nieko nedarė, kad padėtų kaimyninei 163 divizijai, kuri, vos 10 km į šiaurę, buvo beviltiškoje padėtyje (panašiai atsitiko kaip 1914 m. Rytrpūsių operacijose tarp Renenkampfo ir Samsonovo armijų). Pakartotiną užtvaros puolimą planavo gruodžio 27 d., bet stiprūs suomių šoniniai puolimai išilgai Raate kelio, privertė Vinogradovą telkti pastangas gynybai.

Dar apie gruodžio vidurį, baro viršininkas plk. Siilasvuo suorganizavęs sniego plūgus ir kelių valymo pagalbinės priemonės, įsakė numatytų priešpuolių kryptimis (žiūr. schemą), prakasti pagalbinius kelius per ežerus ir laukus. Minkštosiose vietose, kur sniego plūgai nepraeidavo, vartojo arklius traukiamas pakrautas roges su plokščiais dugnais, kurios sniegą suspausdavo, kartais dar pridėdant vandens, kuris, susimaišęs su sniegu, sušaldavo ir tada kelias būdavo tinkamas važiuoti sunkvežimiams ir net sunkiems ginklams.



44 rusų divizijos naikinimo veiksmus suomiai pradėjo Naujų Metų išvakarėse. 27 pulko I sustiprintas batalionas, apie 1,000 kovotojų, puolė išilgai Raate kelio apsikarusį rusų batalioną, apie kilometrą į rytus nuo Haukila, kur buvo sutelkta dauguma rusų lauko artilerijos, nukreiptos vakarų link. Rusų batalionas buvo išsidėstęs apie 3 kilometrus abipus kelio į rytus pro Tyynelä iki tarpežerės. Batalionas artėjimui ir vėliau tiekimui panaudojo naujai padarytą kelią pietiniu Kuivasjärvi ežero pakraščiu.

1941 m. sausio 1 d. apie 17:00 val. I batalionas (27 pulko), žygio tvarkoje, sustojo poilsui ir karštai vakarienei; jo priekinės saugos kuopa buvo apie 4.5 km atstu nuo Haukila. Likusį kelią suomiai žygiavo laikydamiesi visiškos tylos, gabendami su savimi ginklus ir šaudmenis, kol 23:00 val. sustojo apie 400 metrų atstumu nuo išilgai kelio išsidėsčiusių rusų. Puolimo išeities riboje jie išsidėstė dviem kuopom priekyje, po šešis sunkius kulkosvaidžius sparnuose, ir viena kuopa rezerve, nuo kelio pridengtoje aukštos atšlaitėje. Priekinės kuopos turėjo po vieną pionierių būrį, kurie vėliau užvertė kelią medžiais ir užminavo. Po vidurnakčio puoliančios kuopos pasiekė rusų pozicijas, apie 60 metrų atstume, nepastebėtos ir Raate kelią užėmė be didesnio pasipriešinimo. Ten pozicijose buvusi rusų artilerijos baterija buvo nukreiptais vamzdžiais vakarų link, todėl, be šūvio pakliuvo suomiams į rankas. Taip pat ir keturvamzdžiai priešlėktuviniai pabūklai, laukdami priešo iš vakarų, pakliuvo suomiams, atėjusiems iš rytų. Valandos bėgyje pionieriai, iš užverstų ant kelio medžių, padarė barikadas ir jas užminavo.

Dviejų valandų bėgyje, neturėjusios nuostolių, dvi suomių kuopos, atlikę savo uždavinį, pasitraukė nuo kelio pietų link, į mišką; palikdamos susprogdintus rusų sunkiuosius ginklus; rezervinė kuopa iš savo vietos nepajudėjo. Išsklaidyti rusų gynybos daliniai pasitraukė keliu, dalis į rytus, dalis į vakarus. Tuo tarpu bataliono tiekimo dalinys intensyviai dirbo visą naktį, pratiesdamas sniego kelią, kad galėtų prigabenti sunkius ginklus ir išteklius barikadų gynybai. Apie 07:00 val. ryte, du sunkūs prieštankiniai pabūklai jau buvo bataliono pozicijų rajone, nukreipti užversto kelio rytinėn pusėn, iš kur buvo tikėtasi priešpuolio.

Sausio 1 d., dienojant, rusai iš rytų stipriomis jėgomis puolė suomių bataliono ginamą užtvarą. Tačiau, 15 minučių bėgyje, rytinėje kelio užtvaros pusėje jau degė septyni rusų tankai, dar daugiau užtvėrdami prieigą prie barikadų. Suomiai lengvai atmušė rusų pėstininkų puolimą, kurie iki juosmens klampodami sniege, buvo geri taikiniai suomių šauliams. Po trumpų kautynių, palikę daug žuvusių, rusai pasitraukė keliu į rytus.

Jau įdienojus, suomiai buvo aprūpinti šiltu maistu, būdami šiltose palapinėse pietinėje miško atšlaitėje. Daliniai pakaitomis budėjo kalnagubrio viršuje, nuo kurio matėsi kelio užtvara, kiti išsėjosi šiltose palapinėse. Tuo pačiu metu suomių patruliai specialiai "medžiojo" rusų lauko virtuves, kurių iš viso sunai-

kino 55. Tokiu būdu rusai liko alkani ir šąlo, nes negalėjo kūrenti ugnies ir neturėjo virtuvių. Suomiai, mažais slidininkų daliniais, iš miškų nuolatos artimuose atstumuose juos apšaudydavo ir, kaip staigiai atsirasdavo, taip staigiai dingdavo. Dėl gilaus sniego rusai, neturėdami priemonių, negalėjo jų persekioti.

Tuo metu kai suomių 27 pulko I batalionas įrengė kelio barikadas prie Haukila, sausio 1 d. suomių žvalgybos dalinys užtiko rusų stambias jėgas kelyje prie Eskola. Plk. Siilasvuo, iš Suomussalmi apylinkės, pasiuntė sustiprintą batalioną į Sanginlampi, kurio priekinės saugos kuopa sustojo kelyje apie 4 km nuo Eskola; vėliau šioje srityje buvo sudaryta mjr. Kari grupė, kurią papildė dviejų batalionų jėgos. Toliau į rytus nuo Heikkilä nuvyko dviejų batalionų junginys, vėliau šioje srityje susidarė plk. ltn. Fagnä grupė; iš čia buvo pasiūsta sustiprinta kuopa keliu į rytus ties Vänkä ir priekinė sauga, dirbtinu keliu, Honajärvi ežerų kryptimi.

Reikia pastebėti, kad temperatūra tuo metu buvo apie -40° C (apie tiek pat ir Fahrenheit). Visi suomių daliniai turėjo palapines su malkomis kūrenamomis krosnimis. Palapinė talpino apie 20 kovotojų. Tokioje palapinėse kovotojai galėjo po žygio gerai pailsėti. Palapinės, kautynių ir aprūpinimo reikmenys, mažais kiekiais, ant specialiai pritaikytų stovų su slidėmis, buvo vežamos pačių kovotojų — trys priekyje ir vienas užpakalyje. Panašiu būdu buvo gabenami ir minosvaidžiai su šaudmenimis, taip pat ir sužeistųjų evakuavimo "rogės". Antklodžių suomiai nenaudojo, uniformos buvo pritaikytos ir miegojimui, panaudojant guoliui minkštas šakas.

Rusų kovotojų sąlygos buvo skirtingos, jie kūreno atvirą ugnį, aplink kurią šildėsi ir miegojo, pasidarydami sniege urvus, arba iš šakų "lapines" virš kelio griovių. Dalis rusų kovotojų miegodami mirtinai sušaldavo. Daug nuostolių turėjo dėl vasariškos, šalčiams nepritaikytos avalynės, nušaldavo kojas, ypatingai miagant. Suomių apskaičiavimu, rusai daugiau turėjo nuostolių dėl šalčio, negu kautynėse. Rusų padėtis pablogėjo, kai suomiai pradėjo priešpuolius, tada jie negalėjo naudoti atviros ugnies, nes naktį lengvai save išsiduodavo.

Sausio 2 d. dvi rusų kuopos iš vakarų puolė kelio užtvarą į rytus nuo Haukila, bet, I bat. rezervinė kuopa, iš miškų nesparniniu puolimu, išblaškė puolusius rusus. Besitraukiančius rusų pakrikusius dalinius ties Haukila iš pietų pusės puolė, tuo metu ten atėjęs, 27 pulko III batalionas, kuris priartėjęs Raate kelią ir sutikęs stiprų rusų pasipriešinimą, pasiliko sąlytyje. Tuo pačiu metu, į vakarus nuo III bat. Haukila kryptimi, puolė lengvų pėstininkų Pl batalionas (greitomis surinktas, neapmokytas dalinys prilygstantis partizanams).

Kai mjr. Kari daliniai dar žygiavo Mäkela rajone, rusai nubloškė priekinės saugos kuopą, kuri buvo apie 4 km į pietus nuo Eskola ir sausio 2 d. užėmė Sanginlampi. Tačiau sekančią dieną, mjr. Kari pasiuntė ketvirtą pagalbinį batalioną priekinės saugos

kuopos sustiprinimui ir po sunkių kautynių išstūmė rusus iš Sanginlampi. Tuo pačiu, Pl bataliono kuopa užėmė kelią į šiaurę nuo Eskola, tuo palengvindama iš pietų puolantiems Kari grupės daliniams užimti Eskola. Sausio 4 d. mjr. Kari grupės daliniai, užėmė išeities ribą puolimui kryžkelės tarp Kokkojärvi ežerų.

Tuo pačiu laiku rytuose plk. ltn. Fagernä grupės II ir III batalionai (64 pulko), taisydami Heikkilä — Honajärvi kelią, artėjo link Raate kelio tilto per upę Purasjoki ir sustiprinta kuopa nuo Vänkä slinko dirbtinu keliu pro Linaalampi ež., link Raate kelio.

Sausio 4 d. buvo išleistas suomių daliniams įsakymas, sausio 5 dieną pradėti visuotiną 44 rusų divizijos puolimą, papildant Haukila rajono pietines jėgas 27 pulko visais trimis batalionais su Pl batalionu, sustiprinant šešiais artilerijos pabūklais ir iš šiaurės pusės — dviem 65 pulko batalionais ir trimis atskiromis kuopomis (Haukila rajone buvo stipriausias 44 rusų divizijos jėgos). Haukila srities puolimui vadovavo plk. Siilasvuo (baro viršininkas). Mjr. Kari grupei pulti Tyynelä, nukreipiant dalį jėgų išilgai kelio link Mäntylä ir sudaryti ryšį su Fagernä grupe. Plk. ltn. Fagernä grupei pasiekti Purasjoki upės tiltą ir Raate kelią ties Raatevaara ežeru, apie pusantro kilometro nuo Rusijos sienos, tikslu užkirsti kelią paramai iš Rusijos.

Sausio 5 d. visose suomių puolimo vietose, rusų pasipriešinimai buvo stiprūs. Rytuose suomia neįstengė pasiekti Raate kelio į pietus nuo Raatevaara ežero. Šiaurėje, Mandelin grupė, be kautynių pasiekė Puras ir tarpežerėje sudarė užtvartą. Kari grupės daliniai Tyynelä ir Kokkojärvi ežero rajone sutiko didelį pasipriešinimą ir rusų priešpuoliais, su nuostoliais, suomia buvo atmesti į pietus. Vienintelė suomių sėkmė sausio 5 d. prie Likoharju, prie Purasjoki upės, kur suomių būrys sunaikino sunkvežimiais važiuosį vakarų link rusų NKVD dalinį, iš 3 NKVD pulko, skubėjusį 44 divizijai pagalbon.

Naktį iš 5 į 6 d., suomiams pavyko užimti Raate kelią ties Likoharju, atmušant stiprius rusų priešpuolius iš rytų ir prieš rytą susptogdinti tiltą per Purasjoki upę, kurios krantai palyginti buvo statūs, todėl ir bet kokia motorizuota parama rusams iš rytų buvo užblokuota. Lemiamos kovos vyko sausio 6 d. Haukila srityje. Plk. ltn. Makiniemi grupės daliniai, nugalėję stiprų rusų pasipriešinimą, prailgino turėtą kelio blokadą į rytus ir, diena baigiantis, visi puolantys suomių batalionai užėmė kelią iki sekančios dienos 02:00 val., atmušdami nuolatinis rusų priešpuolius ir tik sausio 7 dienos anksti ryte, palikę sunkias priemones, rusai pasitraukė link Haukila. Šiaurinėje kelio pusėje Mandelin grupės daliniai, ištisą sausio 6 d. gaudė miškuose besitraukiančius iš Haukila rajono rusus ir 7 d. ryte, artėjo link Haukila — Tyynelä kelio sektorius. Besitraukiantys rusai miškuose išsklidę klampojo iki juosmens sniege ir juos "rankiojo" suomių pašliūžininkai.

Sausio 6 d. ryte Kari grupės daliniai užėmė Raate

kelią į rytus nuo Kokkojärvi ežero ir atmušė du stiprius rusų priešpuolius. Apie vidurdienį, po trijų valandų kautynių į rytus nuo Tyynelä, suomių batalionas išblaškė rusų pasipriešinimą ir puolė išilgai kelio vakarų kryptimi link Tyynelä. Vakarejant, rusai apleido ir šį sektorių traukdami nauju Paavola keliu link Puras, kurį pasiekė vėlai naktį.

Sausio 6 d. Fagernä grupės daliniai, po sunkių kautynių į vakarus nuo Purasjoki upės tilto, neatlaikę rusų puolimo, kuriame dalyvavo penki tankai, pasitraukė į mišką, bet atvykus paramai, atnaujinę puolimą, užėmė kelią ir įsitvirtino pozicijoje į vakarus nuo tilto. Rusai tęsė priešpuolius iš vakarų iki nakties tamsos, bandydami užimti per Purasjoki upę praėjimą, bet suomių užtvartos pralaužti jiems nepavyko. Suomių padėtį pagerino Kari grupės 64 pulko I batalionas, pavakarėje puolęs Mäntylä rajone rusus išilgai kelio rytų kryptimi. Nežiūrint rusų stipraus pasipriešinimo prasiveržę pro Mäntylä, temstant jie atsirado rusų jėgų užnugaryje, kurios puolė Purasjoki tilto užtvartą. Tuo pačiu laiku, palaidi rusų daliniai iš Kokkojärvi rajono, veržėsi laisvu keliu į rytus įkandin 64 pulko I bataliono. Jau sutemus, kai prietilčio užtvartą puolę rusai buvo išblaškinti, I bataliono vadas puolimo kryptį pakeitė 180° ir palikdamas stiprią užnugario apsaugą, naktį, mėnulio šviesoje išsklaidė iš vakarų netvarkingai puolančius rusus.

Sausio 6 d. Fagernä grupės daliniai prie Raatevaara ežero blokavo iš rytų siunčiamas paramas.

Sausio 6 d. vakare, 44 rusų divizijos vadas Vinogradovas, negalėdamas derinti priešpuolių ir išeiti iš kritiškos padėties, išleido divizijai įsakymą, kad padėtis yra beviltiška ir, kad kas gali, tegul bėga kur įmanoma.

Sausio 7 d. rusų daliniai dar bandė prasilausti pro Likoharju užtvartą ir apie 04:00, pasitelkę tankus, nustūmė suomių už upės Purasjoki. Tą pačią dieną 10:30 suomia priešpuoliu iš rytų ir vakarų rusus išblaškė, paimdami 5 rusų tankus ir daug belaisvių. Dar neįdienojus, 44 diviziją bandė gelbėti pėstininkų ir artilerijos junginys tuo metu buvęs Rusijos teritorijoje, bet jų puolimas ant Raate kelio ties Raatevaara ežeru buvo atmuštas ir rusų junginys išstumtas iš Suomijos teritorijos.

Mažesnės kautynės vyko prie Kokkojärvi ežero ir Tyynelä, ankstyvą sausio 7 dienos rytą, kur pietiniai suomių daliniai stūmė rusus šiaurės link. Mandelin grupės glėbin. Vietovių valymas išilgai Raate kelio ir nuo jo į šiaurę miškuose vyko keletą dienų.

Suomussalmi — Raate kovų rajone, suomiams atiteko 43 tankai, 70 lauko patrankų, apie 280 sunkvežimių, virš 300 kulkosvaidžių, apie 6,000 šautuvų, daug šaudmenų ir kito karinio inventoriaus. Dėl gilaus sniego žuvusių skaičių buvo sunku nustatyti. Suomių daleidimu iš 163 ir 44 rusų divizijų žuvusių rusai neteko apie 22,000 kovotojų. Kritusių suomių priskaityta apie 2,700. Į suomių rankas pakliuvo apie 1,300 belaisvių, bet 44 divizijos vado Vinogradovo jų tarpe nebuvo, jam pavyko pasitraukti į rytus, bet vos jis peržengė Suomijos — Rusijos rubežių, jo vir-

šininkai jį sušaudė.

Minėtos kautynės Suomijos miškuose yra daugiau panašios į senąsias istorines, kur stipresnis priešas, pakliuvęs į jam nepalankias aplinkybes, būdavo sumušamas silpnesnių jėgų. Žvelgiant į nūdieninę technologiją aprūpintas armijas, atrodo, panašus atvejis neturėtų pasikartoti. Tačiau, visais atvejais, kautynėse, gamtos aplinkybės pasilieka tos pačios ir dažnai atsitinka, kad net ir dideli vadai jų nepramato, panašiai, kaip ir priešų taktikos. Suomussalmi — Raate kautynėse, suomių smulkūs daliniai, plačiai išsisklaidę, suderintais veiksmais, neišstatydami savęs priešų naikinančiomis jėgom, suskaldė priešų junginį į mažus sektorius; paimdami iniciatyvą į savo rankas, suardė organizaciją, tokiu būdu, atskirose vietose viršijančiomis jėgom nugalėjo priešą.

Iš aprašytų kovų aiškėja, kad kovotojo veiksmingumui išlaikyti, ypatingai sunkiose gamtos sąlygose, reikalinga priebėga — kur nėra gyvenviečių ir turi

būti parūpintos kilnojimo priemonės. Kovotojas privalo turėti aprangą, atitinkamą vietas ir laiko reikalavimams (nors ir labai maži sužeidimai, netinkamoje aprangoje ir šaltyje, kovotojui gali būti mirtini). Rusai minėtų reikalavimų nesilaikė, todėl buvo neveiksmingi. Suomiai, vadovaudamiesi "jėgų ekonomijos" principu, panaudodami atitinkamas priemones, išsaugojo kovotojus ir jų fizines ir moralines jėgas. Kad ir stipresnis priešas ginklais ir skaičiumi, išnaudojant aplinkybes ir gamtos sąlygas, atitinkama taktika, mažesniais daliniais ir jėgom, gali būti nugalėtas.

LITERATŪRA

Allen F. Chew, "Beating the Russians in Snow", Military Review, June 1980.

P. Žilys, "Suomių-Sovietų karas", 1939-40 m. ("Kario" leidinys).

E.F. Ziemke, "Northern Theater of Operations 1940", U.S. Govmt. Printing No. 20-271.

Jurgis Juodis — Motinos kelias (tempera)



ONA LUKAUSKAITĖ

MAMA, PASAKYK MAN, KAIP ALYVOS ŽYDI

*Mama, pasakyk man, kaip alyvos žydi?
Pasakyk, ar kvepia ir kokie žiedai?
Pasakyk, ar mūsų tolimoj tėvynėj . . .
Ar ten daug alyvų, ar Tu jas matei?*

*O gimtinėj mūsų, ten, kur mes gyvenom,
Ten, kur aš, mamyte, Tu sakei, gimiau;
Ten prie mūsų naujo, prie sugriauto namo
Ne alyvos auga? Nuotraukoj mačiau . . .*

*Naktimis man žydi kerinčios alyvos;
Naktimis man kvepia jų žiedų žiedai,
Sapnuose sugrižtu mylimon tėvynėn,
Sapnuose vis vaikštau Nemuno krantais . . .*

*Užsidėk skarelę, juk lauke taip šalta . . .
O dabar tėvynėj jau, tur būt, gražu . . .
Sako, kad jau sodai nuo žiedų pabalo . . .
O kada alyvos žydi? . . . ar kartu?*

*Mama, negirdi Tu? Apie ką galvoji?
Apsigaubk skarelę, grįžkim kambarin
Šalta, nejauku taip gegužiniam ore,
Pučia vis ir pučia neramus šiaurys . . .*

(Sibiro tremtinės eilėraštis)

Redaguoja —
S. Kaunellėnė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMŲ TIES TRIMITAS

MOTINAI

FAUSTAS KIRŠA

*Nuometas ant galvos. Nuleistos šviesios akys.
Saldi širdies kančia už dukterį ar sūnų.
Ant rankų darbo naštos. Tu meldies prie žvakės
Su padėka už viską, kas nuo Dievo būna.*

*Tu, motina, palaimintas gyvybės žiedas,
Ramybės ir vilties sūnaus klajūno uostas.
Kur būname, svečios šalies užmirštam pėdas
Ir grįžtam prie tavęs tikėti tau ir guostis.*



KAROLIS MILKOVAITIS

GEGUŽIS

*Lankom ir pabaliais gegužis atstriksėjo,
Kaišydamas sodus ir patvorius žiedais.
Laukai kasdien žalesnį apdarą vilkėjo,
Pamargintą įvairiaspalviais apvaisais.*

*Senoji žemė, atgijusi iš apmirimo,
Alsavo, lyg jaunos gimdyvės skausmuose.
Gyvenimas — gyvybė josios kūne nenurimo,
Nes saulė ir perkūnas lankėsi jos namuose.*

*Žinia lankos gėlių varpeliais nuskambėjo —
Džiūgavo žvėreliai ir kryžtavo vaikai.
Apreikštos dienos prisikėlimu kvepėjo . . .
Užžėlė praeitis ir josios palaikai.*

ŠAULIŲ SĄJUNGA SAVISTOVI

ALGIRDAS BUDRECKAS

Lietuvos patriotai ir šauliai atsidūrę laisvajame pasaulyje, atkūrė Lietuvos Šaulių Sąjungą Tremtyje, kaip rezistencinę, kultūrinę organizaciją lietuvybei puoselėti ir vesti kovą iki Lietuva taps suverenine valstybe.

Esant dabar Lietuvai okupuotai ir aneksuotai, LŠST veiks iki Lietuva bus laisva.

Daugelis mano, kad pavadinimas “Šaulių Sąjunga”, reiškia karinę organizaciją. Deja, taip nėra. Juk ji yra atkurta be kariuomenės. Jei būtų karinė, jai nebūtų išduotas čarteris veikti, kaip svetimos valstybės kariuomenės organizacijai.

Šaulių Sąjunga Tremtyje yra savistovi ir niekam negali būti subordinuota.

Primetama, kad ji nedalyvauja politikoj. Jei politika suprantama, kai vedama kova dėl Lietuvos laisvės, tai ir yra LŠST aukščiausio laipsnio politika. Išeivijoje kiekvienai lietuviškai organizacijai — ar tai profesinė, ar konfesinė, jau nekalbant apie politines partijas, visoms rūpi Lietuvos laisvės ir jos valstybingumo suverenumas. Pavieniai šauliai gali dalyvauti visose organizacijose ir politinėse partijose. Tik LŠST Statuto 19 str. šauliams nusako: “LŠST nariais negali būti komunistų partijos nariai, ar simpatizuoją komunistui”.

Šaulių S-ga yra kultūrinė, demokratiniais pagrindais tvarkoma organizacija. Ji nėra politinė partija. Visa tai yra įsakmiai pabrėžęs Šaulių S-gos įkūrėjas garbus Vladas Pūtvis: “Šauliai Seimui privalo padėti, bet jame nedalyvauja”. Reiškia, Seime negali atstovauti. Lietuvoje Šaulių S-ga politikoje nedalyvavo.

Išeivijoje šauliams primetama, kad jie nenori kartu vesti kovą su komunizmu. Būkite tikri, šauliai turi savus įsipareigojimus ir garbingai atliks savo paskirtį. Vita tai LŠST Statuto yra nu-

UŽ GERĄ PIKTU ATSIMOKA!

VINCAS TAMOŠIŪNAS

(Pradžia KARIO Nr. 4)

RAUDONŪJŲ IR RUDŪJŲ OKUPACIJOS ZARASŲ KRAŠTE

Mano likimas buvo glaudžiai susietas su Zarasais. 1919 m. rugpiūčio 25 d. brolis Pranas nušuntė mane pas dr. Dominyką Bukontą, į jo pastangomis suorganizuotą progimnaziją.

Tuo metu Zarasuose jau viešpatavo Lietuvos kariuomenė. Kapitonas Dundulis nutarė vieną vakarą suruošti šokius. Lietuvaičių nebuvo, sulenkėjusios merginos išsislapstė, teliko žydaitės, o kad žydai tėvai būtų ramūs, pakvietė keletą žydų tėvų stebėti pasilinksminimą. Seniai žydai po šokių išsivedžiojo savo dukras, patenkinti kultūringu karių elgesiu. Žydaitės lietuvių kalbos nemokėjo.

Zarasai nepriklausomybės metais buvo kurortinis miestas. Apylinkės kalvelės pušelėmis pasipuošusios, iš trijų pusių apsuptos ežerais. Pats miestas skendo soduose, daug parkų, gražių liepų.

Gyventojai buvo sulenkėję. Pačiame mieste

pradžioje namuose vos tik keletas šeimų tekalbėjo lietuviškai. Dr. Dominykas Bukontas buvo lietuvybės atkūrėjas. Senieji dar kalbėjo lietuviškai, bet jų vaikai, sukūrę šeimas kalbėjo jau lenkiškai. Smalvų valsčiuje tik keletas šeimų tekalbėjo lietuviškai. Zarasų pašonėje, Degučių, Imbrado valsč., lenkiškumas įleido šaknis į šeimas. Pavardės bylojo lietuvišką kilmę: Aukštikalnis, Pieviškis, Motiejūnas, Šaltis, Paukštė, Špokas ir kito.

Į Smalvų valsčių atsikėlę iš lietuviškiausios Salako apylinkės trys broliai Juodkos, įsigijo stambesnius ūkius ir vedę žmonas lenkes, virto įžūliais lenkais, lietuvybės slopintojais. Su lietuviais giminėmis Salako parapijoj nutraukė giminystės ryšius, kaip gi su chamais susitikinėti. Vienas Juodka, pulkininkas, besikuriant Lietuvos kariuomenei įstojo, bet dėl nesąžiningo elgesio su kariniu turtu, buvo iš kariuomenės pašalintas. Grįžo į savo apleistą stambų ūkį, kuris buvo Smalvų

matyta ir vykdoma.

LŠST turi savo padalinius: J.A.V., Kanadoj, Australijoje, Vakarų Europoj ir net Pietų Amerikoje.

Šaulių S-gos nedalyvavimas kitose lietuviškose organizacijose nei kiek nesumažina šauliškos kovos dvasios bei ryžto. Jos šūkis: "Nepriklausomai Lietuvai".

Išėjimo lietuvių organizacijose ir politinėse partijose vyksta tarpusavyje nesutarimai. Visi tie nesutarimai yra priežastimi ne dėl politinių ideologijų, bet dėl atstovavimo. Tai nerimtas rungtyniavimasis — kas pirmas nuvyks į Baltuosius Rūmus, Valstybės Dep-tą, Kongresą, Senatą ir t.t.

Atsiradimas tokių partijų ir organizacijų, kurios nepaiso, kad toks įsibrovimas ne į savo kompetencijas sudarko rimtą darbą, toms organizacijoms, kurioms iš priklausomybės ir paskirties priklauso atstovavimas.

Nuolatiniai užgauliojimai mūsų garbingų organizacijų — veiksmų, kuriems priklauso atstovavimas, jau tuo pačiu dar labiau atitolina šaulijos bendradarbiavimą, nes ten kur nėra drausmės ir susiklausymo, Šaulių S-ga vengia būti,

nes jos orumas ten neleidžia būti. Mūsų garbusis įkūrėjas Vladas Pūtvis visą tai gerai pramatė...

Išėjimo politinės partijos, kai neturime savos teritorijos, valdžios, ir nėra kas jas sudraudžia, yra tikra nelaimė, kuomet įsiviešpatauja ginčai, sauvaliavimai ir t.t. Apgailėtina, kad nesurandama bendro sutarimo.

Nėra namų be dūmų, nėra šeimos be problemų (turiu omeny Šaulių S-gą).

Šaulija broliška organizacija. Ją ištiko irgi problemos-nesutarimai, kurie galėjo būti tarpusavy išlyginti, jei neviešpatautų pyktis ir ambicijos. Deja, nebuvo tam geros valios ir reikalai atsidūrė Amerikos teisme. Po ilgesnių pasiaiškinimų byla pasibaigė, šalims susitarus. Teismas yra viešas, tačiau tai skelbti viešai — lietuviškoj spaudoj, tikrai nedaro Sąjungai garbės, o tik parodo, ant kiek nesame pribrendę būti tarpusavy santūrūs ir rasti tinkamą būdą savam kieme ginčus išlyginti — susitarti.

Tik drausmė, susiklausymas ir Statuto nuostatų vykdymas yra svarbiausi ir pagrindiniai veiksniai, jungią Sąjungą pagrindiniam tikslui — "Nepriklausomai Lietuvai".

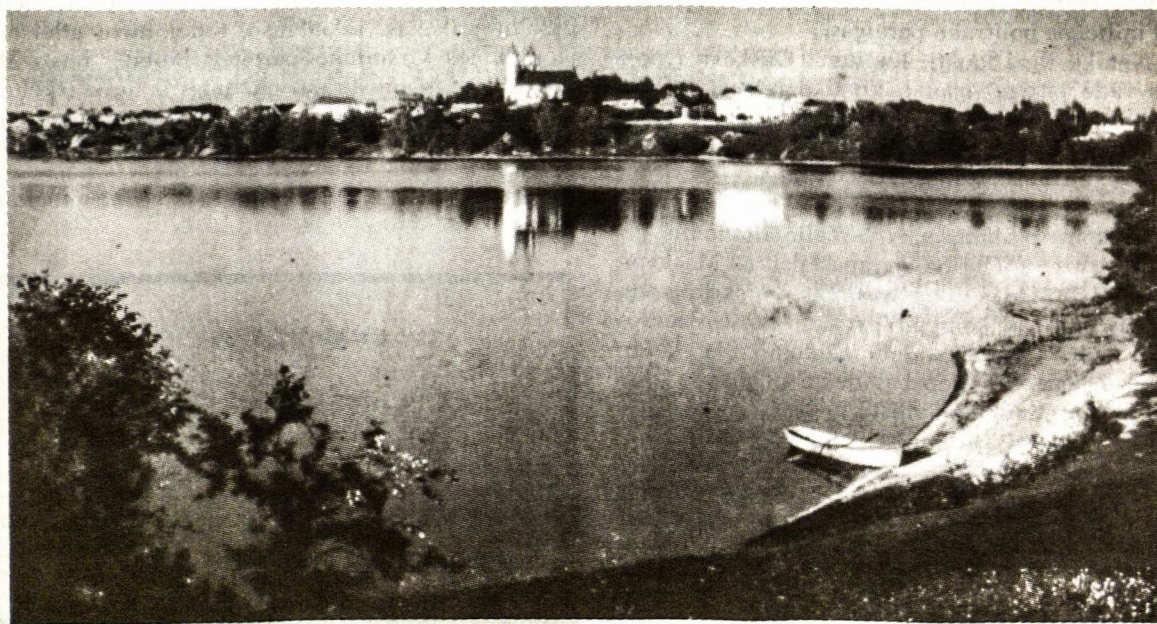
vlsč. ir jau lenkų okupuotoje dalyje. Jo žemė rubežiuosi su Lietuvos. Antras brolis turėjo stambų ūkį, kuris rubežiuosi su Smalvų parapijos žeme. Dvaras buvo apleistas, žemė dirvonuojanti. Pats gi Juodka, sako, profesoriavęs Varšuvos universitete. Trečias brolis turėjo apie 60 hektarų žemės Paukšteliškių vienkiemy. Tvarkingai ūkininkavo. Nevengė kalbėti lietuviškai. Žmona buvo iš Lenkijos gilumos. Sūnus mokėsi Vilniuj gimnazijoje, lietuviškai nekalbėjo. Pas šį Juodką buvo įkurdinta Smalvų valsčiaus Lietuvos policijos nuovada.

Patys sulenkėję lietuviai sakydavo, kad Lietuvos pusėje žemė kvepia, nėra kaimų, vienkiai, skamba dainos, karvės juodmargės ar raudonosios, kiaulės baltos. O jie patys esą atsilikę visu šimtu metų.

Iš tikrųjų, lenkų pusėje kaimų, kaimelių, dvarų, dvarelių trobos buvo apleistos, tikras skurdas. Apranga buvo ypatinga — kiekvienas jaunas vyras gaudavo veltui karinę federatkę. Merginos, iš lūšnelių išlindusios, dėvėjo skrybėlaitėm. Nerturtingi buvo, ir apsileidę. Nešvara vyravo ir troboje, ir lauke. Naujovė — jei kas lauke turėjo išvietę. Niekas neneigė savo lietuviškos kilmės. Senesnieji buvo gana malonūs, draugiški ir pagal išgalę vaišingi.

Vilniaus kraštą gražinus, kiekvieno pašamonej glūdėjo mintis, kad džiaugtis yra per anksti, nes rusas klatingas.

Zarasai



Maskvinis pasienio tarnybos kapitonas Ivanov ir aš, su pasienio policijos rajono viršininku Kazimieru Linkevičium, prie Drukšių ežero lyginom rubežių. Lietuvos Užsienių Reikalų ministerija gavo iš Maskvos raštą, kad paskirtą komisiją išlyginti rubežių nuo Drukšių ežero kampo iki Latvijos žemės. Užsienių Reikalų ministerija įgaliojo Vidaus Reikalų m-ją, ši Zarasų apskrities viršininką, o pastarasis įgaliojo mane ir Linkevičių. Kaip teisingai mūsų vyriausybė įžiūrėjo veidmainingą žemės priklausomumą. Paskirtą dieną ir valandą, su rajono viršininku Linkevičium, buvom numatytoj vietoj. Iš rusiško plano susigaudyti buvo neįmanoma. Iš Drukšių ežero buvę kasti lygiagretūs grioviai, buvo jau užžėlę, nebuvo kaip orientuotis. Kapitonas taip pat nesuvokė. Galop jis padarė savo sprendimą: Lietuvai perleidžia vieno gudo ūkį, 30 ha. žemės, kurio trobos neblogos. Tuojau pristatė bolševikines gurguoles ir visą mantą sudėję su gudėm merginom, nuvažiavo. Gyvulius išsivarė. Savininkas gudas paskutinis apleido savo namus. Paėjęs apie 100 metrų, bėgte grįžo atgal, tuojau į trobas ir iš kampo pasiėmė ikoną, įkišo sermėgos užantin ir mums pasakė: “Mus tik Dievas gali išgelbėti, mes jau gyvi esame mirę. Vaikai išdulkėjo paskui karių armošką, kaip gi man likti?”

SIAUBINGA DIENA ZARASUOSE

Zarasų miesto gyventojų dalį sudarė seni rusai kolonistai. Rusės ir žydės retai kuri kalbėjo

lietuviškai. Jauni sulenkėjusių tėvų vaikai greit suprato tėvų klaidas, mokėsi ir stojo į lietuviškas organizacijas. Pradžioje dar buvo Zarasuose lenkų pradžios mokykla, bet nelikus mokinių, ji užsidarė. Gatvėse ir senesnieji lenkiškai kalbėti gėdinosi.

1940 m. birželio 15 d. būriai jaunimo, vaikų, senių, vien tik žydų ir rusų, rinkosi ant šali-gatvių. Nuo Daugpilio pasigirdo smarkus ūžesys. Žydaitės ir rusaitės puolė į lietuvaikių darželius ir rovė glėbiais gėles (rusai ir žydai gėlių neaugino). Pasirodė pirmieji rusų tankai. Iš pasidavėlių išsiveržė šauksmai: "Sveikas, tėve Stalini! Mirtis lietuviams reakcionieriams, gyvuok, raudonoji armija!" Visi šūkiu buvo rusų kalba. Žydaitės ir rusaitės su gėlėmis šoko ant tankų, bučiavo sudulkėjusius, išvargusius rusų karius. Tuo metu buvau apskrities viršininko įstaigoje. Visi tarnautojai ašarojo. Daugelis kartojo: "Mes jau okupuoti, Lietuva pavergta".

Tautos išdavikai, iki šiol sočiai mitę Lietuvos duona, gražiai ir turtingai gyvenę, dabar savo globėjams parodė savo tikrąjį veidą. Tankų dalinys, su apkibusiomis merginomis apsisotojo smiltynė, tarp lietuvių ir rusų kapinių. Netrukus, miestas pajuto nemalonų vodikos ir senos žuvies kvapą, buvo gaminama kariams vakarienė.

Šie tankai į Zarasus atgabeno pirmąjį Maskvos padovanotą koriką, NKVD kapitoną trilype pavarde — Guskov, Gubanov, Gubaitis. Aišku, nė viena pavardė nebuvo tikra. Apsistojo pas akmenskaldį, net pavardės nemokantį pasirašyti Ausiejų Petrovą, kuris jau Maskvoj buvo numatytas į milicijos politruko pareigas.

Neteko ilgai laukti. Kapitoną Guskovą į policijos vado įstaigą (ėjau laikinai pareigas), atlydėjo politrukas Petrovas. Pagyrė, kad gerai kalbu literatūrine rusų kalba. Paklausė ar ne mano giminaitis Pranas Tamošiūnas. Atsakiau, kad tokio nežinau. Neatsisveikinęs išėjo.

1940 m. paskutinėmis birželio dienomis pasirodė dar trys raudonieji apaštalai iš Maskvos: žydų tautybės Majeviskis, būsiamasis apskrities viršininkas, pirmas kompartijos sekretorius Kovšov ir surusėjęs lietuvis Piotr Kunčin. Šie keturi smogikai, dar esant senai policijai ir visoms įstaigoms, su vietinių komunistų žydų ir rusų pagalba, ėmė naktimis suiminėti žmones. Pirmoji auka buvo Pranas Jučinskas, gausios šeimos tėvas, pavyzdingas policijos pareigūnas. Jis dingo kaip ugnyje. Paklausti man žinomi komunistai žydai atsakydavo: "Nacionalistas, jis prie žydų kibdavo ne dėl švaros palaikymo, bet iš neapykantos". Grubi netiesa. Jučinskas buvo specialus pareigū-

nas, paskirtas kurortinio Zarasų miesto valgyklose prižiūrėti švarą, už tai buvo suimtas. Tik karui prasidėjus Jučinskas, pasirodo, buvo Kaune kalėjime, nubaustas 25 metų sunkių darbų kalėjimo bausme.

Nakčia dingsta buvęs pasienio policininkas Zajančkauskas. Buvo spėjama, kad buvo nužudytas, įkištas į maišą su akmeniu ir nuskandintas ežere.

Baisioji liepos 10-11 naktis Zarasų krašte. Apsiputoję komunistai šaukė: "Mirtis smetonininkams, darbo žmonių žlugdytojams, mes atnešėm darbo žmonėms Stalino saulę". Suima geriausius ir įtakingiausius, visų mylimus ir gerbiamus: Praną Andrijauską, buvusį Zarasų apskr. v-bos pirm., Motiejų Girčį, Dusetų valsč. viršaitį, Petrą Kuzmicką, Dusetų pradžios mokyklos vedėją, Joną Samą, pradžios mokyklų inspektorių, Petrą Šiaudinį, Salako šaulių būrio vadą, agronomą Kazį Statulevičių, Salako valsč. viršaitį Praną Stepnaitį, Antalieptės pradžios mokyklos vedėją Joną Triponį, savivaldybės sekretorių Joną Vasiliauską. Sutikęs Zarasuose gyvenantį komunistą Agafoną Šikailovą, paklausiau kuo nusidėjo komunizmui suimtieji. Šikailovas atsakė: "Ateina liaudies seimo rinkimai, reikia įbauginti žmones, kad balsuotų. Revoliucija visad reikalauja aukų." Šikailovas buvo baigęs 4 klases, buvo senas partietis komunistas. Jis tuojau buvo paskirtas Zarasų apskrities milicijos viršininku. Buvo žmoniškas, gerbė žmonos religinius įsitikinimus, namuose pagarbioj vietoj laikė ikonas ir ypatingų švenčių metu uždegdavo vaškines žvakes. Įspėtas, kad pašalintų ikonas, nepakluso, todėl buvo atleistas iš milicijos viršininko pareigų, berods, buvo atimtas jam komunisto pažymėjimas ir buvo iškeltas į Alytaus žuvininkystės trestą, tačiau išvengė suėmimo.

(Bus daugiau)

A.A. ONAI BIELKEVIČIENEI

kovo 12 d. okup. Lietuvoje mirus, sūnų Romualdą Bielkevičių, "Martyno Jankaus" šaulių kp. ilgametį pirmininką ir valdybos narį su šeima, giliai užjaučiame ir drauge liūdime

"Martyno Jankaus" šaulių kp. valdyba
ir nariai Brocktone

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Racine, Wisconsin

“DLK Kęstučio” šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko kovo 22 d., šv. Kazimiero parapijos svetainėje, Racine, Wis. Jį atidarė kuopos pirm. š. P. Petrušaitis. Susikaupimo minute pagerbti paskutinių dviejų metų laikotarpyje mirę kuopos šauliai — Bronė Mataitienė, Stasys Budreckis, Julius Milius ir LŠST CV vicepirmininkas Jonas Jasaitis, kuris buvo tik dieną prieš susirinkimą palaidotas.

Susirinkimo pirmininku pakviestas š. Vikt. Kazemėkaitis, o sekretorium š. St. Gedgaudas.

Apie kuopos veiklą pranešimus padarė pirmininkas ir kiti valdybos nariai. Kuopa šventė Jonines ir savo 25-rių metų veiklos sukaktį. Su kitomis organizacijomis paminėjo Vytauto Didžiojo karūnacijos 550 metų sukaktį. Rėmė darbais ir finansais bendrinių organizacijų veiklą lietuviškos kultūros ir Lietuvos laisvini-mo srityse.

Kuopos pirmininku dviems metams išrinktas š. P. Petrušaitis. Kiti valdybos nariai — Z. Lukauskas, St. Petrušaitienė, L. Plūra ir Vl. Vilcinas. Kandidatai — Vita Paukštelytė ir V. Bagdonas.

Į kontrolės komisiją — St. Pociulis, St. Gedgaudas ir Edvardas Šilingas.

Į garbės teismą — P. Kleinotas, A. Vedeiša ir Leonė Juškienė.

Per susirinkimą įstojo į kuopą — muzikas Juozas Grimskis, savanoris Steponas Satkūnas ir jaunuolės Ramona Maillet ir Beth Wedeikes.

Darbingas susirinkimas užbaigtas Lietuvos himnu. Po to įvyko užkandžiai, kuriuos paruošė sesės šaulės Stasė Petrušaitienė ir Ida Tamulienė su talkininke Ona Kazemėkaitiene. Per užkandžius pabendrauta ir aptarta privačiai eilė šauliškos veiklos planų, ypač kreipiant dėmesį į jaunimo reikalus.

Jurgis Milas

“Juozo Daumanto” šaulių kuopa

Los Angeles “Juozo Daumanto” šaulių kuopos metinis narių susirinkimą atidarė kuopos pirm. Just. Naujokas, kuris pasveikino dalyvius. Susirinkimui pirmininkavo š. kp. vicepirm. inž. Juozas Ruokis ir sekretoriavo Vytautas Apeikis.

J. Ruokis perskaitė dienotvarkę, kurią nariai patvirtino. J. Ruokis paprašė, kad atsistojimu minutei pagerbtų praeitų ir šių metų mirusius šaulius, šaulės: izd. J. Janušauską, sekr. Br. Giedą, Vikt. Kazakevičienę, sav.-kūrėją virš. Vl. Bajalį ir sav.-kūr. vyr. ltn. dr. Jurgį Gedaugą-Prialgauską.

Naujais nariais priimti į “J. Daumanto” šaulių kuopą — Vytautas Apeikis ir Osvaldas Žadvydas.

J. Ruokis pristatė pakelti du šaulius garbės nariais šiam susirinkimui. Už nuopelnus buvusį ilgametį “Juozo Daumanto” šaulių kuopos pirmininką Kazį Karužą ir rašytoją laureatą š. Jurgį Gliaudą. Susirinkimas vienbalsiai patvirtino.

Po to sekė “J. D.” šaulių kuopos metinės veiklos apžvalga, kurią perskaitė Just. Naujokas. Buvo surengta “J. Daumanto” šaulių kuopos ir Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos vardu Klaipėdos krašto minėjimas 1980 m. sausio 13 dieną. Vasaros metu įvyko gegužinė Julijos ir Emilio Sinkių gražioje sodyboje, Santa Monikoje. Šauliai ir šaulės su uniformomis ir vėliavomis dalyvavo su kitomis organizacijomis Lietuvos kariuomenės minėjime 1980 m. lapkričio 25 dieną, kur buvo iškilmingos pamaldos šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje ir akademija parapijos didžiojoje salėje. Kuopoje yra 142 nariai. Toliau perskaitė J. Naujokas gautus aplinkraščius iš LŠST c. v-bos, kuriuose lietuvių laidotuvių taisyklės, Šaulių Sąjungos ir Sąjungos Garbės teismo bylą amerikiečių teisme, kur abi pusės dėl ginčų susitaikė ir kitus šaulių reikalus.

Kuopos išdininkas Jonas Avižienis padarė pranešimą apie izdo stovį: 1980-81 m. pajamų buvo 1,252.61 dol., išlaidų 998.79 dol. Liko kasoje 253.82 dol. Be to, likutis prieš 1980.V.15 d. — 3,022.04 dol. Šie pinigai — banke 3,229.50 dol., grynais pinigais 46.36 dol. Viso yra 3,275.86 dol.

Revizijos komisijos pranešimas: pirm. J. Venckus perskaitė rev. komisijos aktą, užgirdamas išdininko tvarkingumą ir patvirtindamas pajamų-išlaidų vykdymą. Jau anksčiau ir dabar ragindavo išdininką J. Venckus vesti tik vieną kasos knygą, o ne banko operacijų ir kasos atskirą. Garbės teismo pranešimas: pirm. plk. Tomas Sereika pranešė, kad 1980 metais “prasižengimų” ir jokių skundų kuopoje nebuvo.

Motery vadovės Juditos Paškauskienės pranešimas: suruošta vasaros metu bendri pietūs Tautiniuose namuose ir gruodžio mėn. Kūčios “Trakuose”. Per abu parengimus turėjo pelno virš 400 dol., kuriuos paskirstė paremti perijodinę spaudą, “Kari” ir 100 dol. Lietuvių Fondui. Dar pažymėjo, kad kuopoje yra virš 50 moterų ir iš jų 7 uniformuotos, kai kurios turi tautinius rūbus. Vadovė padėjo sesėms šaulėms už solidarų bendradarbiavimą.

Naujos valdybos rinkimai. Balsų skaičiavimui buvo pakviesti šie šauliai: J.

Venckus, Osv. Žadvydas ir J. Avižienis. Suskaičiavus balsavimo korteles, paaiškėjo, kad pirmininku išrinktas veik vienbalsiai inž. Juozas Ruokis, į valdybą išrinkti: kp. vicepirm. Juozas Dzenkaitis, sekretorius — Vladas Račius, išdininkas — Jonas Avižienis ir moterų vadovė — Judita Paškauskienė, kandidatais — Kazys Motušis ir Marcelė Uksienė. Į Revizijos komisiją išrinkti: pirmininkas — Jonas Venckus, kandidatais — Mykolas Barauskas ir Stasys Leseckas. Garbės teismas: pirmininkas — plk. Tomas Sereika, sekretorius — Juozas Mitkus ir narė — Regina Jurkūnienė, kandidatas — Aleksas Maskoliūnas. Jaunimo vadovas — stud. Rimas Paškauskas.

Po to aptarė šių metų veiklos planą, kur jau pramatyta surengti šaulių kuopos balių-koncertą gegužės 2 d., 7:30 val. vakare, šeštadienį, šv. Kazimiero parapijos didžiojoje salėje; liepos 26 d. 12 val. popiet, sekmadienį, gegužinė — J. ir E. Sinkių sodyboje, Santa Monica, vasaros metu iškyla į kalnus, rudenį pramatoma susaukti visuotinių narių susirinkimą ir dalyvauti Lietuvos kariuomenės minėjime 1981 m. lapkričio mėnesį.

Toliau sekė klausimai ir sumanymai. Moterų vadovė Judita Paškauskienė prašė paremti Lietuvos Studentų Jaunimą, kuris turi 80 dol. skolos. K. Karuža pasiūlė tam tikslui skirti iš kp. izdo 100 dol. ir rašytojo J. Gliaudos leidžiamai knygai “Agonija” (anglų kalboje) taip pat 100 dol. Pirm. J. Ruokis siūlė ją platinti šaulių tarpe, taip pat ragino piniginius remti “Kari” ir “Trimitą”. Regina Jurkūnienė pritarė knygos parėmimui, bet prašė tai atlikti ne iš šaulių kp. izdo.

Naujasis “J.D.” š. kuopos pirmininkas J. Ruokis, prieš uždarydamas susirinkimą, pridėjo artimai bendradarbiauti su visom lietuviškom patriotinėm organizacijom, o savųjų tarpe vykdyti solidarumą, draugiškumą ir būti pareigingais dirbant lietuvybei ir Šaulių Sąjungai.

Po susirinkimo J. Ruokis pakvietė visus dalyvius prie vaišių stalo, kurias paruošė sesės šaulės. Jos pavaišino skaniais užkandžiais ir kavute. Reikia manyti, kad nauja valdyba ir pirmininkas pagyvins šaulių kuopos veiklą. Nuoširdi padėka sesėms šaulėms už puikiai paruoštus užkandžius.

Kazys Karuža





Sydney "Dariaus ir Girėno" š. kp. pirm. St. Pačėsa, atidaro LŠS-gos įkūrėjo Vl. Pūtvio-Putvinskio minėjimą 1981 m. kovo 15 dieną.

Australija

Šaulių kuopos šventė

Kovo 15 d. Sydney "Dariaus ir Girėno" šaulių kuopa paminėjo LŠS-gos įkūrėją Vladą Pūtvi-Putvinskį, atšventė savo 5 metų veiklos įsikūrimo sukaktį ir pašventino šaulių dalinio vėliavą, tokia tvarka: 11:30 val. — Lidcombe, St. Joachim's bažnyčioje pašventinta vėliava. Mišias atnašavo kun. P. Butkus ir pamokslė pasakė šauliams pritaikytą žodį. Per pamaldas giedojo choras, vadovaujamas B. Kiverio. Po pamaldų, šaulių dalinys, su savo vėliava gražiai išėjo iš bažnyčios. 3 val. p.p., Bankstowne, į Lietuvų Klubą salę buvo iškilmingai

įnešta nauja šaulių kuopos vėliava ir pasirašytas vėliavos įteikimo-priėmimo aktas. Vėliavos kūmai: Vytautas Račiūnas ir Danutė Ankienė. Vėliavnešis šaulys J. Gatavičius, vėliavnešio pad. Kostas Ankus, aistentai: S. Pačėsa, P. Gatavičius, M. Kopcikienė ir T. Dailidienė. Vėliavą perdavė kūmas Vytautas Račiūnas, priėmė š. kp. pirmininkas St. Pačėsa, padėkojo visiems vėliavos fundatoriams, už piniginę paramą vėliavai įsigyti ir perskaitė visų pavardes, kurios įrašytos į vėliavos aktą. Ypatingą padėką pareiškė šaulei T. Dailidienėi už gražiai išsiuvinėtą vėliavą. Tuo ir pasibaigė visos vėliavos šventinimo ceremonijos.

Sydney "Dariaus ir Girėno" š. kp. vėliava, pašventinta 1981 m. kovo 15 dieną



Po 15 minučių pertraukos įvyko LŠS-gos įkūrėjo Vl. Pūtvio-Putvinskio minėjimas. Po įžanginio š. kp. pirmininko S. Pačėsos žodžio, LŠS-gos įkūrėjas pagerbtas minutės susikaupimu ir kun. P. Butkus sukalbėjo invokaciją. Sekė sveikinimai, gauti iš LŠST Centro Valdybos ir kitų šaulių dalinių Amerikoj ir Kanadoj. Vėliau š. kp. pirmininkas S. Pačėsa iškvietė į sceną š. kp. kapelioną kun. Petrą Butkų ir šaulę T. Dailidienę, kuriems už nuopelnus šaulių daliniui ir LŠS-gai Tremtyje, prisegė po Šaulių Žvaigždės medalį.

Meninėje dalyje: šaulys Kost. Ankus gražiai paskaitė — Tėvynės prisiminimą, V. Inkrataitė, aukšto rango pianistė, nepaprastai gražiai paskambino pianinu, Danutė Ankienė gerai padeklamavo du eilėraščius ir "Dainos" vyrų choras, vadovaujamas dirigento B. Kiverio, skambiai sudainavo 4 dainas. Minėjimas baigtas Tautos himnu.

Vėliau sekė linksmoji dalis ir gausi fantazijos loterija, kurią pravedė A. Kramilius. Visus svečius linksmino Kęst. Ankus savo kasečių muzika.

Vakarienės metu sveikino vietinių organizacijų atstovai: Sydnėjaus ramovėnų vardu — V. Račiūnas, ALB Sydnėjaus apylinkės pirmininkas dr. A. Mauragis, Pavergtų Tautų pirmininkas A. Kramilius, svečias iš Adelaidės — šaulys B. Kryžanauskas ir kun. P. Butkus. Be to, raštu sveikino Sydnėjaus skautų vardu v.s. Br. Žalys. Šventėje dalyvavo dauguma šaulių ir apie 200 svečių. Programos pranešėjas buvo p. Lašaitis. Visa šventė praėjo darniai ir gražiai.

P. S.

"Vilniaus" Šaulių Rinktinės Kanadoje trijų dienų kultūrinė stovykla

"Vilniaus" Šaulių Rinktinės informacija

Pirmą kartą Kanadoje "Vilniaus" šaulių rinktinė organizuoja 3-jų dienų stovyklą, kuri įvyks Tėvų Pranciškonų stovyklavietėje, Naujoje Wasagoje, prie Georgian Bay ežero (Wasaga Beach), Dominion Days dienomis, š.m. birželio 26-27 dienomis.

Stovykla prasidės penktadienį ir baigsis sekmadienį. Stovyklą globoja ir visus paruošiamuosius darbus atlieka "Vlado Pūtvio" šaulių kuopa Toronte, vadovaujama prityrusio stovyklos vadovo š. St. Jokubaičio.

Stovykla per paskutiniuosius penkerius metus labai pagerinta. Gali talpinti iki 150 stovyklautojų. Joje yra salė, eilė poilsio pastatų, sporto aikštės. Stovyklos plotas smėlėtas ir apaugęs medžiais, kurie primena jaukų lietuviškos aplinkos vaizdą. Visa stovyklavietė užima 25 akrų plo-

tą ir randasi tik penkios minutės kelio nuo garsaus Georgian Bay paplūdimio, kuris yra 9 mylių ilgio ir savo išvaizda primena lietuvišką Palangą.

Norima, kad kuo daugiau šaulių ir jų bičiulių, o ypač jaunimo, šia stovykla pasinaudotų. Rengėjai kviečia visus šaulius, ne tik iš Kanados, bet ir iš JAV, šioje kultūrinėje stovykloje dalyvauti. Atvykę nesigailėsite, nes ten rasite gražią, jaukią aplinką, šaulišką globą, tvarką ir gerai paruoštą lietuvišką maistą.

Numatoma: puiki meninė programa, šaulių veiklos filmai, laužas, įdomūs paskaitininkai, sporto ir šaudymo varžybos ir kt.

Šeštadienį, grojant lietuvišką muziką, Jonių pobūvis. Sekmadienį iškilmingos pamaldos ir 1941 metų į Sibirą trėmių ir sukilimo sukaktis.

Norintieji stovykloje dalyvauti, prašomi registruotis raštu ar telefonu pas stovyklos vadovą Stasį Jokubaitį, 23 Alhambra Ave., Toronto, Ontario, Canada MGR-254. Tel. 1-416-537-2869, nevēliau kaip iki š.m. birželio 15 d.

Delhi, Ontario

Paminėtas šaulių kuopos dvidešimtmetis "DLK Gedimino" Delhi šaulių kuopa visuotinio metinio susirinkimo metu, 1981 m. balandžio 3 d., Šv. Kazimiero parapijos salėje paminėjo kuopos dvidešimt metų veiklos sukaktį.

Susirinkimą pradėjo ir, susirinkimui pageidaujant, pirmininkavo kuopos pirmininkas Stepas Jakubickas, sekretoriavo sekretorius Juozas Rimkus. Garbės Prezidiuman pakviesti Š.Ž. Ordino kavalieriai: kun. dr. Jonas Gutauskas, Gediminas Rugienis ir Alfonsas Rudokas. KLB Apylinkės pirmininkas šaulys Stasys Ber-



"DLK Gedimino" - Delhi š. kp. valdyba, perrinkta 1981-1982 metų terminui kuopos metinio visuotinio susirinkimo metu (balandžio 3 d.). Sėdi iš k. į d.: Juozė Žiogienė, Stepas Jakubickas, Jonas Lukšys. Stovi: Juozas Vitas, Gediminas Rugienis ir Juozas Rimkus. Trūksta Alfonso Rudoko ir Stasio Beržinio. Nuotr. A. Rudoko

žinis ir šaulė Juozė Žiogienė.

Rimtimi ir malda prisiminti mirę kuopos šauliai: Stasys Augustinavičius, Marija Ozolienė ir Emilija Bačiūnienė ir visi žuvusieji dėl Lietuvos laisvės.

Dvidešimtmečio proga kuopą sveikino LŠST pirmininkas Karolis Milkovaitis, "Vilniaus" Šaulių Rinktinės Kanadoje pirmininkas Juozas Šiaučiulis ir "L.K. Mindaugo" šaulių kuopos pirmininkas Augustinas Mylė.

Kuopos pirmininkas savo pranešime apžvelgė kuopos įkūrimo aplinkybes ir dvidešimt metų veiklą ir įteikė apdovanojimus šauliams Šaulių Žvaigždės medaliais: Juozui Vitui, Jonui Lukšui, Jonui Mačiuliui, Jonui Vieraičiui ir Vincui Dirsei.

Valdybos narys Alfonsas Rudokas kuopos vardu pasveikino kuopos pirmininką Stepą Jakubicką dvidešimt metų sėkmingai pirmininkavusį kuopai ir įteikė su-



"DLK Gedimino" Delhi š. kp. visuotinis metinis susirinkimas, paminėjęs kuopos dvidešimt metų veiklos sukaktį balandžio 3 d., Delhi lietuvių Šv. Kazimiero parapijos salėje. Nuotr. A. Rudoko

sirinkime dalyvavusių šaulių pasirašytą sveikinimą-adresą. Šaulė Leokadija Vitienė prisegė po raudoną rožę Stepui ir Vandai Jakubickams, kaip padėkos ir vie-ningo darbo simbolį.

Praeito susirinkimo protokolą perskaitė sekretorius Juozas Rimkus. Iždininkas Juozas Vitas pranešė kuopos finansinį stovį. Kontrolės Komisijos Aktą perskaitė šaulė Elena Rugienienė (knygos ir piniginių atskaitomybė vedama tvarkingai). Renkant kuopos valdybą, pirmininkas, dvidešimt metų pirmininkavęs kuopai, prašėsi būti pakeičiamas, bet susirinkimui pakartotinai pageidaujant, kuopos pirmininkas ir valdyba palikta ta pati: Stepas Jakubickas — kuopos pirmininkas ir valdyba — Gediminas Rugienis, Juozas Vitas, Alfonsas Rudokas, Jonas Lukšys, Stasys Beržinis, Juozė Žiogienė ir Juozas Rimkus.

Kontrolės Komisija: Domas Žiogas, Elena Rugienienė ir Vytautas Čiuprinskas. Aptarta kuopos veiklos gairės ir kiti kuopos reikalai.

Susirinkimas iš kasos paskyrė Tautos Fondui 100 dol., o šauliai Elena ir Silvestras Jokubiliai, palaikydami savo

tradiciją, kiekvienais metais laike visuotinio susirinkimo skirdami savo įnašą Kanados Lietuvių Fondui, per kuopos pirmininką Stepą Jakubicką įteikė 400 dol., papildydami savo įnašą Kanados Lietuvių Fonde iki 4,400 dolerių. Šauliai Elena ir Silvestras Jokubiliai abudu yra vilniečiai, sąmoningi lietuviai, gausiai remia lietuviybės reikalus.

Susirinkimas baigtas Lietuvos himnu. Po to buvo kava su užkandžiais, kurios metu pasidalinta dvidešimt metų organizacinio darbo vaisiais. Šaulė Juozė Žiogienė ir Vytautas Čiuprinskas padėklavo eilėraščių, o Juozas Rimkus padainavo liaudies dainas. Susirinkimas ir po-būvis praėjo kultūringai, kaip dera šaulių tarpe.

Stepas Jakubickas

Cicero jūrų šaulių kuopa "Klaipėda"
Šių metų kovo 29 d. Šv. Antano parapijos salėje "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopa turėjo savo visuotinę-metinę narių susirinkimą. Šio susirinkimo metu buvo aptarti įvairūs kuopos reikalai.

Pradedant šį susirinkimą, p-kas Juozas Mikulis įteikė Šaulių Žvaigždės medalį

Karoliui Lazinkai. Šį žymenį jam prisegė š. Jonas Švedas, "Nemuno" rinktinės pirmininkas. Kuopos kapelionas kun. A. Rutkauskas prisaiškino tris naujas šaules. Priesaiką davė Nijolė Skopienė, Ema Tamosienė ir Ona Literskienė. Sveikiname naujas šaules.

Šiam susirinkimui pirmininkauti buvo pakviestas Juozas Žemaitis ir sekretoriauti Apolinaras Skopas.

Iš valdybos pasitraukus sekretorei Albinai Kašiūbienei, Karoliui Lazinkai ir Broniui Petrauskui, teko į valdybą darinkti tris narius. Kiti valdybos nariai, įskaitant ir pirmininką, sutiko pasilikti sekančiai kadencijai. Pasitraukusiųjų vietoje išrinkti Apolinaras Skopas, Stepas Paulauskas ir Alfonsas Kizlaitis. Kandidatais liko Antanas Zumaras ir Irena Markauskienė.

Pirmininkas Mikulis padarė metinę kuopos veiklos apžvalgą. Iš jos pastebėjome, kad kuopa 1980 metų laikotarpyje buvo labai aktyvi. Kuopos nariai su savo vėliava yra dalyvavę net 12 kartų įvairiuose minėjimuose, surengė 4 parengimus, turėta 4 valdybos posėdžiai.

Valdybai pasiūlius, visuotinas susirinki-

"Stasio Butkaus" šaulių kp. Dtroite šaulys veteranas Fliksas Motuzas švenčia savo devyniasdešimtąjį gimtadienį su jį aplankiusia šaule Elžbieta Jodinskiene. Nuotr. Kazimiero Sragausko





K. Kielės 3 veiksmy komedija "Jaunystės eleksyras", vaidinta kovo 29 d., Šaulių Namuose, Čikagoje. Iš k. į d.: R. Tolis, V. Sadauskas, Vl. Navickas, meno vadovas J. Petrauskas, S. Petrauskienė, S. Stanaitis, M. Saiduikis. Nuotr. P. Malėtos

mas nutarė š. Joną Dekerį pakelti į kuopos garbės narius. Tai mūsų seniausias ir darbščiausias valdybos narys.

Iždininkas Jonas Dekeris pranešė, kad knyga "Lietuva Bolševikų Okupacijoje" jau davė kuopai arti 2,000 dol. pajamų. Kadangi knyga jau davė gerą pelną ir kuopa yra pajėgi finansiniai, tai šio susirinkimo metu galutinai nutarta šią knygą išleisti anglų kalboje. Parengiamieji darbai jau pradėti.

P-kas J. Mikulis perskaitė ir LŠST Centro Valdybos porą aplinkraščių. Viename yra C. Valdybos nutarimas ir pridėtas sąrašas kuriems šauliam mirus, jų karstas turi būti pridengiamas tautine vėliava. Šis nutarimas įvyko dėl spaudoje ir kitais būdais padarytų priekaištų dėl tautinės vėliavos naudojimo mirusių šaulių karsto apdengimui. Antrame aplinkraštyje C.V. praneša, kad LŠST Garbės Teismo iškelta byla prieš Sąjungos pirmininką jau pasibaigė. Prie aplinkraščio pridėtas ir teisėjo sprendimas anglų kalboje. Susirinkimas pageidavo šį teismo sprendimą išversti į lietuvių kalbą ir, padarius daugiau kopijų, išsiuntinėti kuopos nariams.

Kadangi šį kartą niekas nevaržė ir neragino skubėti, tai susirinkimas turėjo progos padiskutuoti įvairius reikalus ir prieiti prie visiems priimtino sprendimo. Tokie metiniai susirinkimai ir turi būti,

nes tik kartą metuose jie įvyksta.

Susirinkimas užbaigtas Tautos himnu. Kuopos moterų sekcijos vadovė sesė Regina Latožienė pakvietė visus prie karštų pietų. Besivaikindami, kuopos nariai dar ilgai kalbėjosi įvairiais šaulių ir kitais reikalais. Sužinojome, kad šią dieną net du šauliai turi savo gimtadienius, tai Bronius Baltrūnas ir Janina Skama. Jiems buvo sugiedota ilgiausių ir dar kitokių metų.

Ap. Skopas

Naujosios Anglijos Šaulių Rinktinė

Šių metų balandžio 4 d. Worcesterį įvyko naujai išrinktos Naujosios Anglijos šaulių rinktinės valdybos posėdis. Valdybą sudaro: pirm. J. Stašaitis, I vicepirm. E. Meilus, II vicepirm., spaudos ir informacijos vadovė E. Gorodeckienė, sekretorė J. Bajerčienė, iždininkas St. Augonis, moterų skyriaus ir kultūros reikalų vedėja A. Maskeliūnienė, šaudymo vadovas V. Grybauskas ir kapelionas Tėvas R. Šakalys, OFM.

Padarius apyskaitą, vasario 28 d. ruoštos Užgavėnių vakarienės, dalis pelno paskirta lietuviškai spaudai paremti. "Kariui" — 50 dol., "Dirvai", "Draugui ir "Darbininkui" po 25 dol. Be to, 50 dol. paskirta Worcesterio Lietuvių radijo valandai, kurią veda š. E. Meilus, jr. Ji vedama anglų ir lietuvių kalbomis,

kad galėtų suprasti ir čia gimę lietuviai.

Kadangi rinktinė susideda iš trijų kuopų — Brocktono, Bostono ir Worcesterio, tad veiklą reikia derinti su kuopų veiklomis. Kuopų pirmininkams pranešus metinį planą, pereita prie rinktinės numatytos veiklos. Birželio 14 d. — narių ir svečių bei rėmėjų išvažiavimas-gegužinė, kurios metu bus prizinis šaudymas. Darbo dienos savaitgalį, rugsėjo 5-6-7 dienomis — tradicinis kultūrinis savaitgalis Tėvų Pranciškonų vasarvietėje, Kennebunkport, Maine. Savaitgalio programos paskaitos, šokiai su programa, Tautos Šventės minėjimas, šaudymas ir laužas. Savaitgalyje kviečiami dalyvauti ne tik šauliai, bet visi, kuriems įdomi šaulių programa ir veikla. Vieta graži praleisti paskutinį vasaros savaitgalį.

Rinktinės moterų skyriaus vadovė A. Maskeliūnienė pranešė, kad kiekviena šaulė duos kokią mažą dovanėlę, kurios Motinos Dienos proga bus įteiktos senutėms, gyvenančioms Matulaičio ir Villa Maria, Nekalto Prasidėjimo seselių globajamuose namuose, Putnam, Conn. Tai daroma Naujosios Anglijos šaulių moterų vardu.

Šaudymo vadovas V. Grybauskas pranešė, kad tariamasi, su netoli Brocktono esančia amerikiečių šaudymo vietos vadovybe, naudotis rinktinės nariams.

(e. g.)

J. ŠIAUČIULIS

MANO TĖVYNĖ

Kalneliai, upeliai, ramunė balta,
Miškų uogienojai, takeliai pilki.
Saulėtekių žaros, sidabro rasa,
Žali vasarojai, berželiai žali.
Tai mano Tėvynė, šalis Lietuva!
Piliakalniai, kalvos, melsvi ežerai,
Senkapiai, gojai, ažuolynai šventi,
Miestai, miesteliai, kapeliai seni,
Tai mano Tėvynė, šalis Lietuva!
Lakštingalų giesmės, bažnyčių varpai.
Graudį pakasynų giesmė.
Granituos iškalti prabočių vardai.
Šalta, gaivalinga versme išsiveržus
Į karą išjojančių brolių daina,
Kanopų ir plieno garsus dundesys,
Nemuno vilnys, Baltijos jūros banga,
Šienpjovių kaime lakus skambešys,
Pakrančių smėlynai ir gintariniai
krantai,
Žalčių karalienės kraujo puta,
Garsiųjų pilių seni pamatai.
Padangių aukštybėj vyturėlio daina.
Didžiųjų kunigaikščių, karalių vardai.
Slogios praeities vargdienių rauda.
Garsi Ji nuo amžių, garsi ir didi,
Tai mano Tėvynė, šalis Lietuva!

S E S E

Gimtos žemės sauja,
Man atneški Tu.
Nuo gimtinės kiemo,
Nuo tėvų kapų.

Gintarėlį gelsvą
Pamario Krantų.
Melsvą lino žiedą,
Ramunę laukų.

Trupinėlių duonos
Man atneški tu.
Židinio jaukumą
Rudenio dienų.

Sese, man atneški
Rytmečių žydrumą,
Sidabrinę rasą,
Upelių skaidrumą.

Sese, man atneški
Gimtos žemės sauja,
Kad jinai man šviestų,
Kai užges man saulė.

BROLIUI PARTIZANUI

Siūbavo uosiai pakelėje,
Beržai nerimo ant kalvų.
Granitas lūžo pabarėje,
Aidėjo salvės šautuvų.

Drebėjo epušės lapeliai,
Virpėjo ažuolo šaka.
Nusviro rankos, linko keliai,
Krauju pražydo rytmečio rasa.

Sesuo prie vartų laukė brolio,
Daržely verkė mylima.
Gegužė liepoj joms kartojo,
Brolių pakirto granata.

Sūnau, sūneli, lino žiede,
Žinau sunki tava dalia.
Be tavo balso nyku kieme,
Dejavo motina sena.

Siūbavo uosiai pakelėje,
Beržai gedėjo ant kalvų.
Broliai Jį žemėm apipylė
Girioj tarp samanų žalių.

Raseinių gimnazijos šaulių būrio eisena 1921 m. vasario 16 d.



KAZYS KARUŽA

LIETUVAI KELIU!

Balta būrė ir tamsūs horizontai,
Ir vėjas, vilniavertis vėjas ū-ū-ū...
Taip pilnas laivas kartaus vėjų verksmo
Stiebus drasko rankos gaivalų.

Laižo laivą vandens, pykčiu pažaliavę.
Baltą būrių liną laisvas vėjas taršo...
Ei, drąsiau ten, vyrai, dvasios dar tik,
dvasios...
Lietuvai suspigo šiurpūs vėtrų maršai.

Siunta aplink bangos, plakasi į laivą.
Piktas vilniavertis šiurpiai ū-ū-ū...
Tvirtas mūsų laivas prieš bet kokią audrą,
Per kalnus ir jūras — Lietuvai keliu!

SAVANORIO UŽRAŠAI

II DALIS

(*Netolimos praeities atsiminimai*)

(*Pradžia KARIO Nr. 1*)

Majoras KAZIMIERAS DAUGVYDAS

Tą pačią dieną telefonogramą perdaviau Vyriausio Štabo Rikiuotės skyriaus karo valdininkui B. Bobeliui, kuris užrašęs tekstą, paklausė, kas perdavė. Pasakiau, kad adjutantas, ltn. K. Daugvydas. Perdavęs telefonogramą, pranešiau štabo viršininkui, nes mėgdavo sužinoti, kaip tas ar kitas raštas yra išsiųstas, ypač. Vyr. Štabui. Po savaitės ar kiek ilgiau Vyr. Štabas vėl perdavė telefonogramą, kurią aš priėmiau. Nustebimui nebuvo galo, kai čia pamačiau, tarp kitų karininkų, užsirašiusių pasienio policijos tarnybon, ir savo pavardę. Dar daugiau: buvo nurodyta ir kas kur turi pasienio policijoje tarnauti. Prie mano pavardės pažymėta, kad turiu vykti Ukmergės apskr. viršininko žinion. Su telefonograma nuskubėjau pas štabo viršininką ir skubiai, kaip raportą, išdrožiau, kad pasienio policijos tarnybon aš nesiprašiau, kad įrašytas esu prieš savo valią. Štabo viršininkas plk. J. Laurinaitis nustebęs mane apžvelgė ir sumurmėjo, kad jis nesupranta, ką aš noriu pasakyti. Tuomet aš susigriebiau ir padaviau jam telefonogramą. Atidžiai perskaitė ir nusprendė, kad čia kur nors yra padaryta klaida. Sakė, kad dabar šitos bylos nenagrinėsiąs. Atsiprašė, kad negalys pagelbėti, kadangi rytojaus dieną turįs išvykti į Aukštuosius Karininkų kursus Kaune. Perduodamas savo pareigas, ir šią bylą pažadėjo dar šiandien perduoti divizijos vadui. "Kreipkis", sako, "pas jį, tikiu jis pagelbės".

Rytojaus dieną prisistačiau divizijos vadui plk. Al. Jakaičiui. Paklausė, ar neužsirašiau pasienio policijon? Atsakiau, kad — niekad! Tuojau padaviau telefonogramą, kuri buvo perduota Vyr. Kariuomenės Štabui, su pavardėmis penkių karininkų, užsirašiusių pasienio policijos tarnybon. Telefonograma buvo patvirtinta štabo viršininko parašu. Mano pavardės šioje telefonogramoje nebuvo. Divizijos vadas samprotavo, kad šitą painiavą sukėlė Vyr. Štabo biurokratija. Paliepė iššaukti Vyr. Štabo Rikiuotės skyrių, kalbėtis su jo viršininku. Rikiuotės skyr. viršininkas mjr. J. Bobelis div. vado paklaustas atsakė, kad jis apie tai nieko negirdėjęs. Sakė, reikalą patyrinėsiąs ir pranešiąs vėliau. Po trejetos valandų mjr. Bo-

belis telefonu divizijos vadui paaiškino, kad klaidą padarė Rikiuotės skyriaus raštinės vedėjas, karo vald. B. Bobelis, kuris priėmė divizijos štabo telefonogramą. Su karininkai, norėjusiai eiti pasienio policijos tarnybon, per neapsižiūrėjimą užrašė ir ltn. K. Daugvydą, tą telefonogramą perdavusį. Paaiškino, kad dabar klaidą atitaisyti neįmanoma, nes karininkų, paskirtų pasienio policijos tarnybon, iš kariuomenės atleidimo įsakymas prezidento jau pasirašytas. Padarytą skriaudą būsią galima atitaisyti vėliau. Ltn. K. Daugvydas vėl būsiąs grąžintas kariuomenėn, padavęs atitinkamą prašymą. O dabar reikią vykdyti įsakymą ir vykti pasienio policijos tarnybon. Divizijos vadas patarė nenusiminti. Jis pažadėjo padaryti viską, kad nedelsiant mane sugrąžintų kariuomenėn. Padėkojau divizijos vadui plk. Al. Jakaičiui už pagalbą ir palikau jam raportą, kuriame pažymėjau, kad iš kariuomenės esu atleistas prieš savo valią. Atsisveikindamas, div. vadui pastebėjau, kad nesakau sudiev, bet iki pasimatymo. Išvykimas pasienio policijos tarnybon, sutrukdė mano pradėtą mokslą brandos atestatui gauti.

TARNYBA PASIENIO POLICIJOJ

Be entuziazmo palikau Panevėžį. Komendantas mjr. T. Chodakauskas mane užjautė ir žadėjo daryti žygius man sugrįžti kariuomenėn, į Panevėžio komendantūrą. 1923 m. gruodžio 21 d. atvykau Ukmergėn ir prisistačiau apskrities viršininkui K. Kerpei. Jis buvo man pažįstamas iš anksčiau, dar tarnaujant div. štabe Ukmergėje. Pranešiau jam, kad pasienio policijos tarnybon patekau per klaidą, kad palikau prašymą vėl grįžti kariuomenėn. Jis pažadėjo man tuoj pranešti, kai apie grįžimą kariuomenėn gaus žinią.

Paskyrė mane Giedraičių pasienio rajono viršininku ir paliepė iš 1-mo pėst. pulko perimti rajono apsaugą. Tam reikalui davė: 22 policininkus, vieną padėjėją — sargybų viršininką ir pabalnotą arklį. Į Giedraičius nuvežė pats apskr. viršininkas savo vežimu. Čia sustojom vietas policijos nuovojoje, kur apskr. viršininkas supažindino mane su pasienio apsaugos situacija iš žemėlapiu. Sužinojau, kad Ukmergės rajono zona yra padalinta į kelis rajonus. Rajonus apjungia baro viršininkas, kurio būstinė Širvintuose. Baro viršininku prieš porą dienų jis paskyrė kpt. J. Juodenukį, kurį pažinau iš anksčiau.

Gavęs reikalingas informacijas, pradėjau vykdyti rajono viršininko tarnybą. Priėmiau paskirtus policininkus ir arklį, nes reikėjo perimti rajono apsaugą iš 1-mo pulko dalinių. Ištyręs man pavestą rajoną sužinojau, kad jo ilgis pagal de-

markacijos liniją, yra apie 16 km, prasideda prie Akmenės upelio ir tęsiasi iki Dubingių ilgojo ežero su tiltu. Su savo padėjėju viršila K. Baltūnū nustatėm rajone tris sargybos postus. Pagrindinė sargyba buvo pastatyta Kraujolaidžių sodžiuje, apie du km į pietus nuo Giedraičių. Čia buvo ir pereinamas punktas į lenkų pusę, nes Kraujolaidžių sodžius randasi prie vieškelio iš Giedraičių, per Paberžę į Vilnių.

Apsistojęs Giedraičių miestelyje, pirmiausiai aplankiau žymius mūsų veikėjus: kleboną kun. Giedraitį ir istorinę Giedraičių bažnyčią. Klebonijoje tuo metu buvo dvi vietos mokytojos, Giedraitytė ir Kanapenytė. Klebonas su jomis mane supažindino. Vėliau aplankiau vaistininką M. Valeiką, partizanų vadą, kuris papasakodavo įdomių istorijų iš kovų su lenkais. Jo žmona M. Valeikienė buvo vietos vidurinės mokyklos direktorė. Tai buvo aktyvi veikėja, už nuopelnus apdovanota Vyčio Kryžiaus ordinu. Kovų metu su lenkais ji žiauriai nukentėjo. Aplankiau ją mokykloje darbo metu, tai susipažinau ir su mokytojomis J. Šokelyte, P. Bytautaite, N. Jasutyte ir dar su viena, kurios pavardės nebeatsimenu. Vietos policijos nuovados viršininkas Br. Ūsevičius buvo geras patarėjas tarnybos reikalais.

Turėjau progą susipažinti ir su lenkais. Kartą į mūsų sargybos postą Kraujolaidžiuose atvyko raitas lenkų pasienietis ir pareiškė norą pasimatyti su manimi. Į Giedraičius vykti sargyba neleido. Gavęs sargybos viršininko pranešimą, pats nuvykau į sargybos postą pasimatyti su lenkų pasieniečiu. Lenkų pasienio policininkas su manim kariškai pasisveikino ir įteikė laišką, parašytą lenkiškai lenkų policijos viršininko Antonovič. Lenkų kalbą mokantiems padedant, susipažinau su laiško turiniu. Ponas Antonovič pasiūlė susitikti ir aptarti kai kuriuos pasienio reikalus. Atsakymą parašiau lietuviškai, kad nurodytą dieną lauksiu sargybų poste. Nurodytu laiku susitikome. Ponas Antonovič lenkiškai pasisveikino ir pasakė savo laipsnį: pulkownik. Aš buvau kariškoje uniformoje ir tik leitenantas. Kalbėjomės rusiškai, nes lenkiškai nemokėjau, o jis nemokėjo lietuviškai. Aptarėm smulkesnius reikalus ir pokalbį baigiant jis užsiminė apie Grauzinius iš Marciniškių dvaro. Jie turį Vilniuje giminių ir dažnai ten važinėją. Jeigu galima, jis norėtų nuvykti į Marciniškius vizito. Į lenkų pulkowniko sugestijas negalėjau duoti teigiamo atsakymo. Pažadėjau pranešti vėliau. Diplomatiniai santykių su Lenkija mes neturim, lenkai tebelaikomi mūsų priešais, tad aš nežinojau, kaip reiktų šį reikalą spręsti. Nutariau nuvykti į Marciniškius pasitarti. Su Grauziniais buvau pa-

žįstamas iš anksčiau, nes karo metu su lenkais 1920 metais toje apylinkėje stovėjo 1-mas DLK Gedimino pulkas, o aš su kulkosvaidžių kuopa laikiausi Marciniškių dvare. Dvare šeimininkavo diplomato dr. K. Grauzinio sesuo Marija, rodos, agronomė. Jų buvo keletas seserų. Viena, nutekėjusi už dvarininko Palevičiaus, gyveno Vilniuje, o kita — už mjr. J. Motiejūno-Valevičiaus, gyveno Kaune. Dvi jaunesnės mokėsi Lietuvių gimnazijoje Vilniuje ir važinėdavo per Giedraičius į Vilnių, todėl Antonovič apie tai žinojo. Šeimininkė p. Marija mielai sutiko lenkų pulkininką pavaišinti, sakėsi, kad gerai jį pažįstanti, nes yra turėjusi daug reikalų. Dabar dar susitikau su p. M. Valeika ir paklausiau, ar leisti lenkui atvykti. Jis pasakė, kad Marciniškių dvaras nėra jokia paslaptis, Grauzinytės jam pažįstamos, todėl galėtų atvykti. Paklausiau taipogi policijos nuovados viršininką Br. Ūsevičių. Jis atsakė panašiai kaip M. Valeika. Gavęs pritarimą, parašiau P. Antonovičiui laišką, pranešdamas, kad lauksiu atvykstant. Kitą dieną Antonovič į Kraujolaidžius atvyko pulkininko uniformoj ir mudu abu raiti nujojom į Marciniškių dvarą. Dvaro šeimininkė mus gerai pavaišino. Pastebėjau, kad lenkų pulkininkas buvo mėgėjas nugerti, buvo patenkintas vaišėmis ir atsiveikindamas pažadėjo šeimininkei jų šeimos narius praleisti be kontrolės. Atsiveikindamas plk. Antonovič pažadėjo kai ką ir man. Sakė, jeigu aš norėčiau nuvažiuoti į Vilnių, tai jis galėtų savo vežimu mane nuvežti ir atvežti atgal. Kitą savaitę jis ketinąs ten važiuoti. Dėl saugumo jis man garantuojąs pats. Konkrečiai tuo metu negalėjau ką pasakyti. Pažadėjau pranešti vėliau. Kalbėjausi tuo reikalu su pasienio policijos baro viršininku. Jis manė, kad nuvykti į Vilnių būtų nemaža rizika. Ar verta rizikuoti, tai pats pagalvok. Pagalvoti nebeteko, nes kitą dieną paskambino apskr. viršininkas K. Kerpė ir pranešė, kad gavęs žinią, jog esu grąžinamas į kariuomenę ir turiu prisistatyti į 1 pulką Ukmergėje. Padėkojo už pasienio policijos tarnybą, o rajoną liepė perduoti gretimo rajono viršininkui ltn. V. Tikniui. Perdavęs rajoną, policininkus ir arklį, išvykau į Ukmergę, pasienio policijoj išstarnavęs tik apie 3 mėnesius.

GRĄŽINAMAS Į KARIUOMENĘ

1924 m. kovo mėn. antroj pusėj prisistačiau 1-mo pėst. DLK Gedimino pulko vadui plk. ltn. Vl. Skorupskui, kuris mane pasveikino ir pasidžiaugė mano grįžimu į savo pulką. Aš taip pat buvau patenkintas, nes sugrįžau pulkan, kuriame pradėjau tarnybą išėjęs iš Karo Mokyklos,

kur visi karininkai ir kiti ukmergiškiai buvo pažįstami ir žinomi, kur kiek anksčiau teko grumtis su Lietuvos priešais. Pulko vadas apgailestavo, kad dabar jis neturi kuopos vado etato, kokį turėjo div. štabe. Dabar laikinai mane skiria komandos viršininko etatan, pulko ginklų prižiūrėtojo pareigom. Aš lyg suabejojau, manydamas, kad čia tiktų technikas. Susipažinsi si statutu, instrukcijom ir galėsi būti techniku, pabrėžė pulko vadas. Pulko vadą plk. ltn. Skorupskį aš gerai pažinau iš anksčiau. Jo įsakymai ir parėdymai būdavo visada iš anksto apgalvoti. Jis jų nekeisdavo. Pasakė — kaip kirviu nukirto. Vykdyk be atsikalbinėjimų. Todėl sumušiau kulnėmis, pasakiau: “Klausau, pone pulkininke”, ir apsigrįžęs nuėjau į ginklų sandėlį pareigų perimti.

Perimant ginklų sandėlį, sunkumų nebuvo. Sandėlio patikrinimo komisija sutvarkė knygas ir paruošė sandėlio inventoriaus priėmimo aktą. Pagal šį aktą reikėjo sandėlyje patikrinti kiekvieną daiktą ir jo numerį atskirai: šautuvą, kulkosvaidį, minosvaidį, granatą, pistoletą, optinius aparatus netiesioginiam šaudymui, žiūronus, šaudmenis, o taip pat smulkesniu daiktus. Turėjau pasirašyti, kad prisiimu atsakomybę už inventoriaus skaičių, saugumą ir priežiūrą. Sandėlio raktai buvo mano žinioje. Po darbo valandų sandėlį saugojo pulko sargyba. Darbo valandomis ginklų sandėlyje judėjimas buvo gyvas: beveik kasdien reikėjo išduoti, priimti ir išsiųsti ginklus remontui. Ginklų prižiūrėtojo pareigose ištarnavau daugiau negu metus laiko. Su pasitenkinimu galiu pareikšti, kad praleisto laiko šitose pareigose nesigailėjau, nes daug ko pramokau ir kai ko svarbesnio sužinojau iš ginklų technikos srities. Įgytos žinios ir praktika pasitarnavo, kai vėliau reikėjo praeiti ginklų technikos programą Aukštuosiuose Karininkų kursuose.

Netikėtai atėjo linksma žinia. Pulko vadas plk. ltn. V. Skorupskas, iškvietęs į pulko štabą pranešė, kad mane paskyrė į DLK Vytauto Aukštuosius Karininkų kursų, išeiti aukštojo karo mokslo programą. Buvau giliai dėkingas pulko vadui už paskyrimą, nes mokytis labai norėjau ir buvau bendruose dalykuose pusėtinai pasiruošęs. Turėjau gerą mokytoją, gimnazijos vyr. klasės mokinį Vl. Šalčiūną, kuris vakarais man padėdavo.

Po šio paskyrimo gavau įsakymą pulko ginklų prižiūrėtojo pareigas ir sandėlį perduoti ltn. K. Vaidokavičiui. Dviejų dienų bėgyje tvarkingai perdaviau. Jokių trūkumų nebuvo. Apie tai raportavau pulko vadui, kuris padėkojo už gerą tarnybą ir palinkėjo sėkmingai baigti kursų ir vėl

grįžti pulkan. Be to, ta pačia proga pasveikino su pakėlimu į vyr. leitenantus.

Į DLK VYTAUTO AUKŠTUOSIUS KARININKŲ KURSUS

Iš pulko be manęs buvo paskirtas ir ltn. B. Karevičius. Drauge išvykome į A. Panemunę, kur, grėta Karo Mokyklos, buvo kursų patalpos — dvi didžiulės kareivinės, po du aukštu kursų auditorijoms ir bendrabučiams. Čia atvykę, pirmiausia prisistatėm kursų viršininkui gen. L. Radus-Zenkavičiui, iš kurio gavom reikalingų informacijų ir bendrabučio kambario numerį. Nuėjęs į man paskirtą kambarį — radau nepaprastą staigmeną: pasitiko ir apkabino mano geriausias draugas vyr. ltn. Juozas Rapšys. Taip netikėtai susitikom čia, nesimatę apie porą metų. Jis taipogi buvo paskirtas į šiuos kursus. Labai apsidžiaugiau, kad su artimu draugu teks gyventi drauge viename kambaryje ir studijuoti.

Plačiau apie mokslo eigą žinių suteikė kursų mokslo dalies vedėjas plk. K. Skučas. Jis supažindino su kursų programa ir paaiškino, kad aukštieji karininkų kursai turi užduotį parengti karininkus aukštesnėms tarnyboms. Lektoriai, arba dėstytojai, norėdami, kad klausytojai geriau įsisavintų dėstomąjį dalyką, paruoš savo paskaitų konspektus-santraukas, kurie čia, mokslo dalyje, bus padauginti ir išdalinti klausytojams. Dabartinė Aukštųjų Karininkų Kursų laida iš eilės bus šeštoji, sudaryta iš 45-50 karininkų, daugumoje iš jaunėsių, nors tame skaičiuje bus ir keletas vyresnio laipsnio karininkų.

Kursų lektorių kadras ir dėstomi dalykai, kiek atsimeinu, buvo šie:

Gen. L. Radus-Zenkavičius — kursų viršininkas. Jo dėstomas dalykas — karo istorija, kur buvo plačiai nagrinėjama I Pasaulinio rusų-vokiečių karo strategija ir taktika.

Gen. štabo pulkininkai J. Lanskoronskis ir Z. Gerulaitis — taktika;

plk. P. Bytautas ir plk. J. Vyšniauskas — artilerija;

gen. A. Kurkauskas ir gen. štabo kar. M. Reingardas — karo inžinerija;

plk. M. Bobinskas ir plk. ltn. A. Jurskis — kariuomenės ryšiai;

gen. J. Kraucevičius — karo aviacija;

gen. štabo plk. K. Škirpa — cheminis karas ir kar. organizacija;

gen. štabo karininkas Betcheris — kavalerija ir fechtavimas;

plk. K. Žukas — karo psichologija;

plk. ltn. J. Papečkys — karo teisė;

plk. ltn. V. Biržiška ir prof. A. Janulaitis — Lietuvos teisės istorija ir Lietuvos istorija;

plk. K. Skučas ir plk. B. Štencelis — kariuomenės statutai;

mjr. Austas ir kpt. Hinentalis — minosvaidžių bei sunk. kulkosvaidžių technika ir netiesioginis taikymas;

gen. štabo plk. S. Zaskevičius — kariuomenės organizacija ir mobilizacija;

int. plk. ltn. V. Grudzinskas — kariuomenės ūkis ir tiekimas.

Dar lektoriavo gen. štabo karininkai Boleckis ir Čarneckis, tik nebeatmenu jų dėstomų dalykų.

Mokslinio personalo sudėtyje buvo ir nelievtuvių, bet visi geri pedagogai. Dauguma akademikai, geri savo srities specialistai. Drausmė kursuose buvo pavyzdinga: vyravo draugiška dvasia ir tinkama pagarba mokslo personalui.

Kursuose mokiausi su noru, stengiausi mokslo dalykus gerai įsisavinti, todėl dirbau daugiau negu reikalinga. Gal dėl to mane vargindavo dažnas galvos skaudėjimas, lyg migrema. Po ilgesnio darbo pasirodydavo iš dešinės ausies, kuri nukentėjo karo metu, kai arti sprogo lenkų artilerijos sviedinys, kraujas. Apie tai paminėsiu vėliau.

Teoretinis mokslas užtruko kiek ilgiau negu vienerius metus ir pasibaigė 1926 m. liepos mėn. Kursus baigiau sėkmingai. Išlaikiau reikalingus egzaminus ir atlikau nustatytas pratybas. Jaučiau, kad tinkamai papildžiau aukštesnio laipsnio karo žinybos mokslą bei giliau pažinau karininko pareigas ir atsakomybę. Dabar prisiminiu gen. J. Galvydžio-Bykausko įsidėmėtiną kalbą, stojant

Karo Mokyklon. Anuomet jis kalbėjo kariūnams, kad trumpalaikis Karo Mokyklos kursas duos tik pradinį karo mokslą, kurį reikės vėliau papildyti tiems, kurie pasiliks kariuomenės tarnyboje taikos metu. Generolas teisingai kalbėjo. Baigęs Aukštuosius Karininkų Kursus, išsinešiau papildytą karo žinių kraitį.

Administracija pranešė, kad kursantai turės dalyvauti dideliuose visų rūšių ginklų manevruose, kažkur Prienų - Marijampolės - Alytaus trikampyje ir, kad manevrams vadovaus kariuomenės vadas, gen. S. Žukauskas, dalyvaujant aukštesiems karininkams. O oficialios kursų baigimo iškilmės ir diplomų įteikimas įvyks po manevrų.

Manevrų vietovę, kurios pavadinimo nebeatsimenu, pasiekėm raiti. Gusarų pulkas kursantams atsiuntė eskadroną pabalnotų arklių. Raitųjų kursantų grupei vadovavo gen. štabo plk. Z. Gerulaitis, taktikos lektorius.

Man patiko įdomūs manevrų nagrinėjimo referatai. Kalbėjo gen. S. Žukauskas, gen. štabo plk. K. Škirpa, plk. O. Urbonas ir kiti, kuriuos pamiršau. Iš manevrų į A. Panemunę grįžome vėlai vakare.

Kursų administracija visiems kursantams įteikė pakvietimus dalyvauti iškilminguose išleistuvių pietuose, kuriuose dalyvavo valstybės prezidentas dr. K. Grinius, ministeris pirmininkas M. Sleževičius, krašto apsaugos ministeris plk. ltn. J. Papečkys, kiti ministerių kabineto nariai, vyr. štabo viršininkas plk. K. Škirpa, aukštieji karininkai, kurso mokslo ir administracijos personalas.

(Bus daugiau)



1940 m. birželio 17 d. Vilkaviškio, 8-tos rinktinės, 8-to būrio šaulių gegužinė. Tai paskutinė šaulių gegužinė nepriklausomoje Lietuvoje. Kairėje yra Juozas Pranaitis, aktyvus ir pareigingas "Vytauto D." šaulių rinktinės narys su savo draugais ir gimimėmis.



— Amerikiečių ginklavimas įvestos „Stinger” priešlėktuvinės pėstininkų raketos (visa sistema sveria apie 35 svarus — 15 kg.), pritaikytos šaudyti nuo peties į žemai skrendančius lėktuvus. „Stinger” pritaikomos ir helikopteriuose kovai prieš lėktuvus. „Stinger” raketomis aprūpinamos ir NATO valstybės, pirmoje eilėje Vakarų Vokietija.

1980 m. rugsėjo 16 d. amerikiečiai nuleido į vandenį naują, atominę energiją varomą povandeninį laivą „Atlanta”, 6900 tonų, apie 120 metrų ilgio.

— Rochesterio laboratorijoje pagamintas naujo tipo laseris, kurio impulsas, skleidžiamas ultra-violetinė šviesa, tęsiasi vieną bilijoninę sekundės dalį, pagamindamas virš trilijono wattų energijos. Skaičiuojama, kad tokiu energijos kiekiu bus galima išgauti iš vandens ir derinimo atomų naują keliamo atomą, atpalaiduojant didelius energijos kiekius praktiškai pabaudojimui, gi energijai žaliavos išteklių — jūros vanduo yra neriboti. Didelės energijos laserius amerikiečiai pritaikė gynybos reikalams. Šis naujas išradimas prisidės prie turimų priemonių pagerinimo, būtent pasiekti taikinius didesniuose atstumuose.

— 1980 m. lapkričio mėn. amerikiečiai vykdė manevrus Egipto smėlynuose, tikslu išbandyti priemonių veikimą smėlėtose dykumose. Buvo išbandytas „Hornet” F-18 naikintuvo kilimas ir nusileidimas, pučiant šoniniam vėjui apie 30 mpv. greičiu. Visi bandymai kilimui ir nusileidimui smėlio takuose, buvo sėkmingi. Buvo išbandyta ir naujo tipo lėktuvų raketa „Wasp”, pritaikyta kauti žemės taikinius ir tankus. „Wasp” gali būti laidomos po vieną arba ryšuliais po 10, kurios taikinius „susiranda” pačios, tokiu būdu lėktuvas laikosi nuo taikinių didesniuose atstumuose neišstatydamas savęs pavojun prieš priešlėktuvinę apsaugą ir raketos užtikrintai pasiekia taikinius. „Wasp” yra 5 pėdų ilgio, sveria apie 100 svarų — 45 kg., paleista skridimui

drūtgalyje išskleidžia stabilizatorius — sparnus.

— Prancūzai pagamino raketą kovai prieš laivus. Helikopterio pagalba surandamas taikyns. Helikopteri radaru perduoda, turinčiam laivo priimtuvui taikinio padėtį. Priimtuvas duomenis perduoda kompiuteriui, kuris nustato raketos kelią ir iššovimo laiką. Raketa iššauta į 150 m aukštį, nusileidžia iki 20 m virš vandens paviršiaus ir pasiekus judantį laivą, kliudo 1,5 metro virš vandens lygio, šimtaprocentiniu tikslumu (panašiai, kaip amerikiečių gamybos „Harpoon”).

— Naujam tankui XM-1 amerikiečiai pritaikė „kišeninį” laserio aparatą taikinio suradimui, kuris duomenis perduoda ugnies kontrolės kompiuteriui šviesos greičiu. Minėtam tankui bus pritaikyta sekimo ir ugnies kontrolės — valdymo infra-raudonų spindulių aparatai nakties veiksmams ir rūke.

— 1980 m. lapkričio mėn. pabaigoje, „Washington Post” paskelbė, kad J. Carterio vyriausybės leidimu, nežiūrint paskelbto prekių pardavimo boikoto, ryšium

nes neturi pakankamai kelių ir priemonių aprūpinti kuru motorizuotas priemones numatyto puolimo atveju.

— 1980 m. spalio 6 d. U.S. News, NATO ginkluotų jėgų Europoje apžvalgoje, pareiškia susirūpinimą dėl dabartinės ir ateities papildymų stokos gyvosios jėgos, ginklų ir priemonių. Pamini kai kurių NATO valstybių kariuomenių menką kovingumą (Olandija, Danija, Italija). Pažymi išskirtinai gerą Vakarų Vokietijos kovotojų parengimą, tačiau su papildymų trūkumu, ypatingai pilotų, kurių daug žūsta naikintojų „Starfighter” avarijose. Lėktuvus numatoma pakeisti, bet nebus kas valdo naujus. NATO jėgų vadovybei reikėtų susirūpinti nauja taktika, pritaikyta antrajai kautynių fazei, judriuose gynybos veiksmuose, papildant tam tikslui atitinkamai artilerijos ir helikopterių.

— „Latvija” Nr. 40, 1980 m. spalio 25 d. rašė, kad surinktomis iš „Samizdat” žiniomis, Sovietų Sąjungoje yra apie 40 uranijaus kasimo ir apdirbimo vietų, kur dirba daugiausiai politiniai kaliniai be jokių apsaugos priemonių ir miršta nuo radio aktyvių spindulių radiacijos. Uranijus naudojamas branduolinės energijos ginklams ir kariniams laivams, kurių pastaruoju laiku rusai daug gamina pasaulio užkaravimui — kitų ir savęs sunaikinimui.

— 12 valstybių atstovai, esantys prie UN, vadovaujant švedui A.I. Thunberg, 1980 m. pabaigoje įteikė UN generaliniam sekretoriui K. Waldheimui planą: 1981 metų sesijose aptarti ir vykdyti tarptautinę branduolinės energijos kontrolę, tikslu sustabdyti naujų branduolinių ginklų gamybą ir jų gerinimą, palaipsniui einant prie mažinimo ir galutinio jų panaikinimo (!). Išryškintas faktas,



Amerikiečių
F/A-18
naikintuvas

su Afganistano okupacija, „Caterpillar Tractor” bendrovė parduos rusams 200 specialiųjų žemės darbams mašinų, su visais reikalingais įrengimais, pritaikytų tiesti dujų ir naftos vamzdžius, taip pat gręžimui naftos ir dujų šaltinių žemose temperatūros sąlygose vakariniame Sibire (tokių mašinų ir įrengimų iki šiol rusai neturėjo). Rusai numato aprūpinti Rytų Europą alyva ir dujomis siekiant Rytų Vokietiją vamzdžių pagalba,

kad šiuo metu didžiosios valstybės krašto saugumui gamina branduolinius ginklus jėgų balansui, tačiau tuo pačiu juos gerina ir didina jų skaičių, kad įgytų pirmavimą, vadovaujantis tikslu apsaugoti ir kitus kraštus nuo kolonizacijos ir imperialistinės plėtros. Tuo būdu vyksta nuolatinis lenktyniavimas didinant branduolinių ginklų skaičių. Pagal patiektą planą, visos UN dalyvaujančios valstybės turi įeiti į branduolinių ginklų kontro-



XM-1 tankas

lės UN čarterį ir dalyvauti jo vykdyme.

— Pėstininkų ginklų gamyba JAV yra labai sumažėjus dėl nusistovėjusių standartų, dėl to didžiama ankstyvesnių ginklų įmonių, kaip Mosberg, Winchester, Remington ir kt., pakeitė gamybos produktus. Išsilaikius "Colt" b-vė Hartforde, Conn., mažais kiekiais tebegamina pėstininkų M16A1 pusiau automatinis šautuvus ir M203 granatų svaidytuos. Po 133 metų, pistoletų "Colt" gamybos JAV kariuomenei, "Colt" bendrovė užleido amerikiečių kariuomenės aprūpinimą pistoletais italų "Baretta" firmai, modeliu 92S. Pastaruoju metu, "Mosberg" numato grįžti ginklų gamybą, su nauju, kontraversiniu pėstininkų šautuvo modeliu.

Europoje tebesilaiko iš seniau žinoma belgų FN (Fabrique Nationale) ir vokiečių Heckler & Koch firmos. FN iš seniau žinoma gaminusi J.M. Browning pistoletus, šautuvus ir kulkosvaidžius. 1977 m. aprūpino amerikiečių M240 šarvuočius FN MAG 58 kulkosvaidžiais, pagal NATO standartinį 7,62 kalibrą (viso apie 14,000). 1979 metais pasirašė su JAV sutartį, penkių metų bėgyje pagaminti 16,400 kulkosvaidžių M204. Pabaigę M204 kulkosvaidžių užsakymą, numato gaminti 5,56 mm automatinis XM249 pėstininkų šautuvus ir kai kuriuos sportinius modelius.

Vakarų Vokietijos Heckler & Koch GmbH of Oberndorf per amerikiečių Gen. Electric Co., numato atrasti ginklų rinką JAV. H&K šiuo metu gamina sportinius ginklus, tačiau turi pagaminę XM262 modelį konkurencijai belgų XM249 šautuvui.

Abi Europos firmos turi suprojektavę pėstininkams naujo tipo 9 mm automatus ir didesnės tolianašos pusiau automatinis šautuvus.

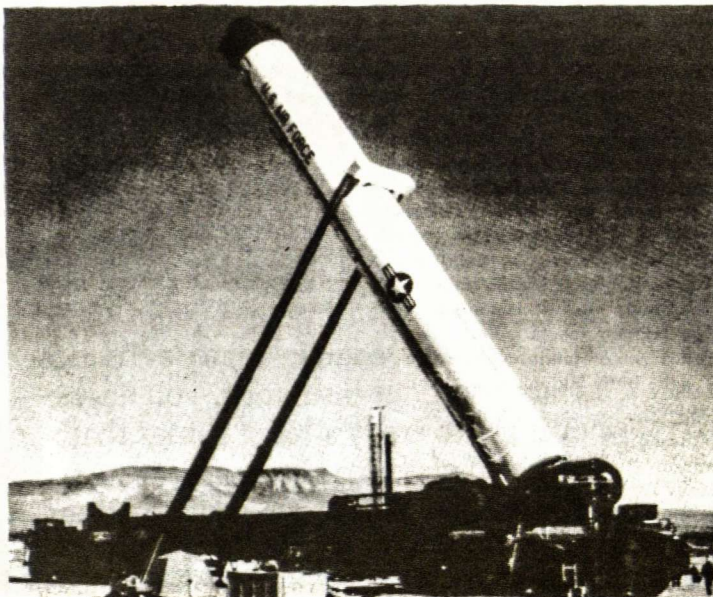
Didesnio kalibro pėstininkų ginklų projektuoja "Bosfor" — 40 mm L/70 pabūklus ir Gen. Dynamics "Oerlikon" tipo 35 mm "KAD" pabūklus. Jau dveji metai, kaip Vakarų Europos valstybės ir JAV stengiasi standartizuoti ginklus ir tikimasi, kad netolimoje ateityje amerikiečiai turės FN, H&K ir "Baretta" gamybos ginklus, gi pamatyti "Winchester", "Remington" ar "Colt" gamybos

ginklus reikės eiti į muziejus.

— Didesnių atstumų (1000 m ir toliau), pėstininkų turimi prieštankiniai ginklai nepatenkina kautynių reikalavimų — kovotojas iššovęs prieštankinę raketą privalo ją "nuvesti" į taikinį (laidu arba šviesos spinduliu) išstatydamas save taikiniu priešui. Iššovus raketą, raket-svaidžio drūtgalyje pasilieka tirštų dūmų ir skrisdama raketa palieka dūmų pėdsaką, kuris ryškiai nusitęsia tarp raket-svaidžio ir raketos, tuo būdu pasidaro labai ryškus dėmiais nužymėjimas raket-svaidžio pozicijos, kurioje kovotojas iššovęs raketą privalo pasilikti iššovimo momento padėtyje, laikydamas taikymo įrengimą nukreiptą į taikinį ir nusitęsiančiu laidu vairuoti raketą iki kliudys taikinį (paskutiniame Sinajaus kare, smūgio kryptyje, žydai turėjo pirmiau "iš-medžioti" prieštankinius arabų pėstininkų raketsvaidžius, kad galėtų vykdyti tankų smūgį). Po pirmo šūvio taikytojas turi skubiai keisti ugnievietę (jei suspėja prieš nesunaikintas) iš anksto numatytą, todėl atsiranda neginamas laiko tarpas, be to, ne visuomet vietos

sąlygos bus tam palankios ir ar kovotojui pasiseks prieš nepastebėtam pakeisti ugnievietę. Kai 1968 m. amerikiečiai pirmą kartą iššovė apie 1000 m. tolianaša "Dragon" laidais vairuojamą prieštankinę raketą, kilo klausimas, ar galima aukoti kovotoją taiklumo sąskaiton. Anuo metu neturėta elektroninių priemonių kitokiam raketų "vairavimui" link taikinio, todėl ir buvo pasilikta prie anuometinio "naujoviško". Nūdien, pritaikius elektronines priemones, atrasti būdai pačiai iššautai raketai "susirasti" taikinį, be taikytojo nuolatinės pagalbos. Amerikiečių "Honeywell" ir McDonnell Douglas" firmos, tokios rūšies prototipus turi pagaminę, trūksta tik pinigų jų gamybai ir kariuomenės apginklavimui. "Honeywell" 155 mm raketai pritaikė 8-14 mikronų infra-raudonų spindulių elektroninį raketos vairavimo įrengimą (susidedantį iš dviejų sensorių), kuris per rūkus, dūmus, naktį ar blogą orą, pagalba refleksinių bangų, panašiai kaip radaras, per kompiuterius, nuvairuoja raketą į taikinį (bendra taikinio kryptimi, iš trajektorijoje esančios raketos, sklindančios ultra trumpos bangos, atsimušę nuo didesnės metalo masės, grįžta į raketos vairavimo įrengimą, tiksliai nukreipdamas raketą į taikinį). "McDonnell", taip pat 155 mm, iššautą raketą reikia nuvairuoti laserio spinduliu iš šoninės žemės sekėjo pozicijos, arba helikopterio. Abiem atvejais, iššovęs raketą taikytojas gali tuojau pat keisti poziciją, arba pasislėpti. Sutrumpintai abi raketos vadinamos STAFF (Self In-

MX raketa iššovimo padėtyje



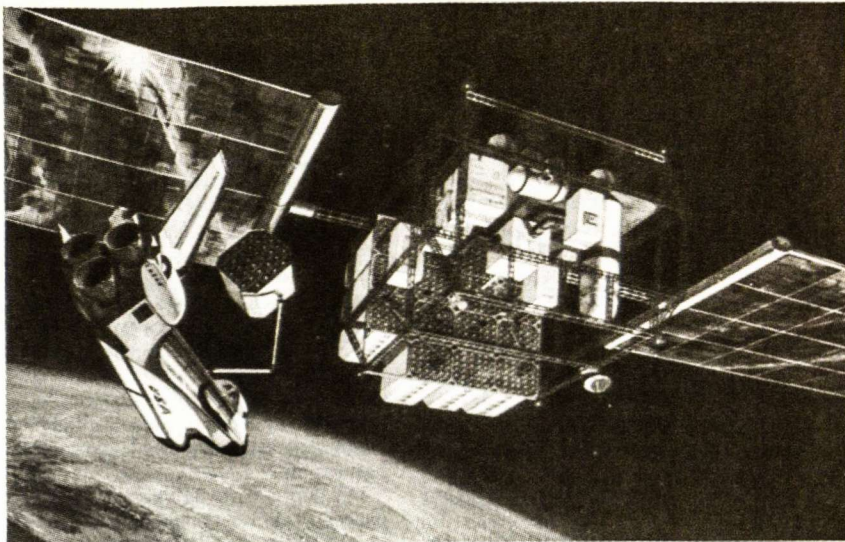
MOKSLAS IR TECHNIKA

Energija

Dabartinis žmogus stovi ant slenkščio moksliniai ir technologiniai pagrįstų svajonių: žemėje turimą civilizaciją pratęsti erdvėsna. Paties pagamintomis priemonėmis, žmogus iškėlė koją ant mėnulio paviršiaus, nuo Žemės pasiūstais erdvėlaiviais pasiekė saulės sistemos planetas (tuo tarpu Merkurą, Venerą ir Marsą), prakeliavo pro didžiasias planetas Jupiterį, Saturną link Urano, Neptūno, gal ir Pluto (apie 5,5 bilijono km atstu). Žemės orbitoje skrieja šimtai, įvairios paskirties satelitų kasdieninėje žmogui tarnyboje (ryšių, stebėjimo, tyrimų ir kitų). Mokslininkų ir inžinierių studijos ir skaičiavimai nurodo kelius erdvėn naujoms galimybėms: išnaudoti saulės energiją, iš meteoritų, kurie daugiausiai susideda iš metalų, gauti metalus (pav. 1985 metais iš Žemę praskrendančios Halley kometos), pastatyti Žemės orbitoje gyvenimui miestus su įvairių reikmenų gamybai skirta industrija (nebūtų oro taršos problemų, pigesnės ir geresnės galimybės gamybos procesams ir kt.). Tiems tikslams, be JAV valdžios skiriamų pinigų yra apie 45 įvairios privačios institucijos, kurios skiria pinigų įvairiems išradimams ir priemonėms pajungimui erdvių žmogaus reikalams. Vadovaujantis dabartiniais duomenimis, dvidešimties metų bėgyje bus pasiekta beveik visas reikiamas Žemėje energijos kiekis, gaunamas iš saulės Žemės satelitinių stočių pagalba, jei 1990 metais jau bus paleisti Žemės orbiton pirmi du satelitai, pajėgiantys surinkti po penkis giga-wattus (po 50 milijonų kilowattų) saulės energijos (tokie saulės energijos surinkimo satelitai yra suprojektuoti ir apskaičiuota jų kaina, reikia tik pinigų projektui įvykdyti). Satelitinės saulės energijos surinkimo stotis Žemės sienų energijos pluoštus trumpų bangų radiacijos formoje, kurių intensyvumas būtų 23 miliwattai (23 tūkstantosios Wato) vienam kvadratiniam centimetrui, tokiu būdu, nepadarytų žalos jokiam gyvam audiniui, pakliuvusiam į pluošto sritį. Penkių giga-wattų galingumo saulės energijos surinkimo stotis erdvėje užimtų apie 50 kvadratinų kilometrų

itiating, Target Activated, Fire and Forget). Abiejų tipų raketų laidytojai sveria apie 30 svarų ir taikymo įrenginiai apie 20 svarų (viso apie 23 kg).

Panašių į "Honeywell" pagamintos raketos principu turi raketų pagaminus ir "Aerojet Electro System" bendrovė.



Erdvėlaivis (shuttle) 35,890 km aukštyje neša "celę" satelitinei saulės energijos stočiai.

(5x10 km) plotą, 35,890 km aukštyje nuo Žemės paviršiaus, orbitoje, sinchronizuotoje su Žemės sukimusi, kad satelitas — stotis visą laiką būtų toje pačioje Žemės paviršiaus atitinkamoje vietoje, kur būtų įrengtos energijos priėmimo stotys, trumpų bangų radiaciją paverčiančios į elektros energiją. Erdvių stoties kelias, apie 265,515 km vienoje orbitoje, užtrukytų 24 valandas ir skristų apie 11,065 km/val. arba apie 3 km/sek. Tokias stotis pastatytų ir aptarnautų erdvėlaiviai (Shuttle), kurie šiuo metu jau pastatyti ir išbandyti. (Plačiau žiūr. NASA SP-413 "Space Settlements", ir J.R. Arnold "The Frontier in Space" American Scientist 1980, Volume 68).

Bakterijos

Yra nustatyta, kad žmogaus kūnas yra nuolatos padengtas bakterijų klotu, nors ir maudytumėis dieną - naktį, arba išpiltumei ant savęs tonas vandens (neveltui senovėje kilmingieji nešiodavosi su savimi gėles, kad nuslopintų nemalonių savo kūno kvapą, kurį sukeldavo odos paviršiaus bakterijos; gi šiuo metu tam tikslui yra vartojami kvapai, ypačingai dailiosios lyties).

Londono medicinos mokyklos prof. S. Selwyn, po ilgesnių tyrinėjimų nustatė, kad žmogaus oda padengta įvairiomis bakterijomis, kurios gamina įvairius kvapus skleidžiančias riebalines rūgštis. Tokių bakterijų, plaukuotame galvos paviršiaus viename kvadratiniam centimetre, priskaitoma virš vieno milijono; kitose vietose, pav. ant rankų — apie

11,000 viename kvadratiniam centimetre. Prof Selwyn manymu, per daug didelis odos "svarinimas" gali būti sveikatai žalingas, nes nuvalomos "Commensals" bakterijos, kurios sudarydamos natūralinę odos "fauną" saugoja ją nuo infekcinių bakterijų. Keliose odos paviršiaus vietose laikosi "Staphylococci", kurie sukelia odos negalavimus. Pastebėta, kad naujagimių odos paviršiuje "Commensals" bakterijų nėra (jos atsiranda vėliau), todėl kūdikiai lengvai užsikrečia infekcinėm bakterijom. "Commensals" bakterijos gamina stiprias riebalų rūgštis, kurios užmuša kitokias ant odos pakliuvusias infekcines bakterijas. Yra dalis (apie 20%) nuolatos odos paviršiuje gyvenančių bakterijų, kurios gamina antibiotikus, ypačingai veiksmingus prieš "enzyma" bakterijas. Šios bakterijos yra veiksmingesnės už iki šiol naudojamus vaistus.

Plaučiai

Yra nustatyta, kad normaliai žmogus per minutę perkvėpuoja per plaučius apie 6 litrus oro, kartu su oro tarša, kurios didelė dalis pasilieka plaučiuose ir iš ten patenka į įvairius kūno organus, kur sukelia negalavimus. Apie 2/3 taršos iškvepiama, arba su kosulio gleivėmis išvaloma iš plaučių apie vienos valandos bėgyje, tačiau trečdalis pasilieka plaučiuose nuo 30 iki 300 dienų. Rūkančių nikotinas, nustojus rūkyti, organizme pasilieka apie dvejus, arba daugiau metų.

NERAMIOS BALTIJOS RESPUBLIKOS

Tokia antrašte tilpo straipsnis "National Review" žurnale (š.m. kovo 20 d.), parašytas korespondento austro E. von Kuehnelt-Leddihn. Jame autorius pažvelgia į Estijos - Latvijos - Lietuvos būklę Lenkijos įvykių įtakoje.

Įvykiai Lenkijoje neišvengiamai atsiliepė Baltijos respublikose, dabar įjungtose į SSSR. Tas ypač aišku Estijoje, kur gimnazijų moksleiviai demonstravo prieš Kremliaus spaudimą, verčiantį viską rusifikuoti. Ten tas procesas yra lengvesnis kaip Latvijoje, nes gimimų skaičius Estijoje yra žemesnis. Moksleivius riaušinkus parėmė grupė estų intelektualų, pasiuntę Maskvai skundą ir protestą.

Pernai, metams baigiantis Estijos fabrikuose vyko streikų banga, rodanti toje kiek daugiau kaip milijono skirtingų gyventojų šalyje įtemptą politinę padėtį.

Nors Estijoje daugiau kaip ketvirtadalis gyventojų yra rusai, tačiau estai yra ypač jautrūs laisvojo pasaulio įtakoms, nes jie yra suomių televizijos stočių artumoje. (Estai ir suomiai yra giminingi, todėl apsišvietęs estas lengvai supranta suomių kalbą jos nesimokęs). Svetimšaliai dažnai nesupranta, kad tik vienas dalykas yra bendras visom trim Baltų tautom, tai istorinis faktas, kad jos visos pakliuvo į Rusijos nagus. Tačiau 1919 m. jos išsivadavo iš rusų jungo, bet slaptos Vokietijos ir SSSR sutarties dėka, 1940 m. jos vėl liko įjungtos į Rusiją.

Nors estai ir latviai etniškai nėra giminingi, tačiau prieš rusams užkariaujant, jie buvo valdomi Kalavijuočių Ordino. Jų kultūra išsivystė vokiška ir estai beveik visi yra liuteronys, kaip ir latviai dauguma (tik rytiniai — latgaliečiai — yra l. alikai). Jų kultūroje ir civilizacijoje nėra nieko rytietiško: jų miestai panašūs į šiaurinės Vokietijos, ar Skandinavijos miestus. Jie toki ir liko, nežiūrint žymios rusų imigracijos, pav. Ryga, Latvijos sostinė ir didžiausias uostas, daugiausia apgyvendinta rusų.

Lietuva, su sena istorija ir kurios žemės kadaise beveik siekė Juodąją jūrą, turi daugiausia iš jų gyventojų ir daugiausia priešinasi Sov. Sąjungai. Katalikiškas kraštas, šimtmečiais susijungusi su Lenkija, Lietuva greičiau priklauso vidurinei, kaip kad šiaurinei Europai; gal dar daugiau kaip jai gimininga Latvija. Lietuviai yra atkaklūs žmonės, neužmirštantys savo garbingą istoriją ir lengvai nepaverjami. Nors neperdaug draugiški lenkams (Lietuvoje dar vis yra lenkų mažuma), jie dalijosi su jais bendru

istoriniu likimu išstisus keturis šimtus metų ir todėl atydziai seka įvykius Lenkijoje. Praeityje jie yra buvę nepalenkiami krikščionybės priešai. Tos pagoniškos salos krikščionybės jūroje atvertimas įvyko tik 14 amžiuje ir net 15 amž. pradžioje. Tuo tarpu šiandien jų pasipriešinimas yra kartu ir tautinis ir religinis, pabrėžiant pastarąjį. Nors pastaruoju metu lietuviai buvo suimtinėjami ir deportuojami, tačiau slapta katalikiška po grindžio spauda vis eina ir geležinė pasipriešinimo valia, ryški per amžius, dar vis nepalūžta. Veiksmingas ginklas prieš rusifikaciją, aukštas gimimų procentas vedė į skaitlingą emigraciją, ypač į JAV, kur gerai organizuoti lietuviai imigrantai tęsia savo veiklą tėvynės išlaisvinimui.

JAV nepripažįsta Baltijos valstybių okupacijos. Tokio pripažinimo nebuvo net ir pačio "progresyviausio" kandidato į prezidentus programoje. Tačiau, dėl to šių nelaimingų tautų išlaisvinimo viltys nėra nei geresnės, nei blogesnės už kitų Rytų Europos sovietinių satelitų. Yra dvi išlaisvinimo galimybės: 1. trečiasis pasaulinis karas, kurį SSSR pralaimėtų, 2. SSSR žlugimas iš vidaus, kilus sukilimams.

Sov. Sąjunga yra buvę sukilimų, kurie tačiau buvo žiauriai KGB numalšinti. Mano žiniomis iš jų rimčiausias įvyko 1969 m. Novočerkaske, kai sovietų kariuomenė atsiskakė malšinti. (Apie tą įvykį žinios pasiekė Vakarų tik po septynių mėnesių, kas tik parodo, kaip SSSR yra nepermatoma). Tačiau vieną dieną "ugniagesių komanda" atvyks per vėlai ir sukilimo gaisras išsiplės.

Įsitikinusių komunistų sovietijoje yra labai mažai. New York Times korespondentas, kuris praleido 3 metus ten, 1980 m. spalio mėn. rašė, kad tik apie 2 procentai sovietų piliečių tiki į komunizmą. Mano spėjimu tas skaičius yra beveik du kartu didesnis. Taigi iš 250 mil. gyventojų 17 mil. partiečių nepasako visos tiesos. Net ir pati komunistų partija turi disidentų (geriausias užsimaskavimas — būti išoriniai patikimu). Todėl, nežiūrint komunistų stipraus organizuotumo ir nežiūrint, kad Sov. Sąjungos žmonės neturi kito ideologinio pakaitalo, komunizmo žlugimas yra galimas, nors sunku to tikėtis. Žlugimą pagreitinti gali tik rimta, metodiška ideologinė propaganda iš Vakarų, arba žmonių teisė laisvai kalbėti ir spausdinti.

Toks įvykis, tokia revoliucija (ar evoliucija) yra todėl rusų, bet ne baltiečių problema. Išlaisvintos ir įjungtos į galimą federalinę Europą, Baltijos tautos turėtų atlikti milžinišką atstatymo darbą. Jos nežmoniškai yra nukentėję

nuo žudymų, deportacijų, kalinimų ir nedateklių, taip pat nuo aukštojo mokslo suvaržymų ir pilietinių laisvių sunaikinimo. Net kai visos jų žaidzos bus užgiję, tos trys kankinių tautos ilgai nešios randus, gautus negarbingo nacių-sovietų pakto ir Vakarų paraližo metu.

A.

ŠVENTAJAME MIESTE

Savo laiku teko aplankyti keleta šventų miestų: Romą, Jeruzalę ir Kairuaną Tunise. Nežiūrint Romos triukšmingumo ir Jeruzalės daugiaaukščių namų, buvo galima jausti juose dvelkiant šventumą. Tačiau šventumas stipriausiai dvelkė tai Delfuose, gal dėl to, kad ten nei auštant, nei temstant, nėra triukšmadarių pirklių, kurie trukdytų gėrėtis slėniu ir jo gojais.

Tuo tarpu Indijos šventajame mieste Benarese, įspūdis buvo visiškai priešingas ir pasibaisėtinas, tikra to žodžio prasme. Tai šventa vieta hindų ir budistų tikėjimo žmonėms. Ten kasmet atvyksta dešimtys tūkstančių tikinčiųjų, kad apsisvalytų Gango upėje, praleistų ten paskutines savo dienas ir būtų sudeginti ant upės kranto ir kad jų pelenai būtų išbarstyti į upės šiukšlių pilną vandenį. Hindai tiki, kad tas, kas miršta Benarese, būna išganytas. Apie tai yra rašoma kelionių aprašymuose, tačiau ten nėra rašoma apie bausimus dalykus. Daugely kelionių teko matyti pasibaisėtinų dalykų. Kalkutoje mačiau tūkstančius kūnų (gyvų - mirstančių - negyvų), kurie gulėjo gatvėse, užkampėse, srutose. Tačiau, vaizdas Benarese viską tą užgožia.

Buvo ankstyvas rytas. Nuo mūsų viešbučio iki upės važiuovome penkis mylias. Sunku aprašyti matomą žmonių judėjimą. Tai nebuvo normalus, bundančio iš miego didelio miesto judėjimas. Tai buvo betikslis ir masė susitelkusių kūnų klaidžiojimas. Čia jautėsi ir tie "egzotiškiesiems Rytai": dirbtuvėlės su ant žemės sutūpusiais ir siuvančiais siuvėjais, raštinkinai, rašantys kitiems žmonėms laiškus, klajojančios karvės, upės link einantys buivolai, dar upės dumblo nenusikratę, po didžiulėmis naštomis beveik nematomai asilai, rūstūs kupranugariai, kai kur net drambliai su raudonai dažytomis iltimis.

Tas viskas galėtų būti vaizdinga, tačiau taip nėra. Tai ne prastumas - neišsivystymas, kas kelia pasibaisėjimą, šlykštumą ir aplinkos smarvę. Ne, viską krūvon sudėjus — tai religija, kuri leidžia ir toleruoja tą neaprašomą purvą, nešvarą, nužeminimą ir gyvuliškumą. Tai ne elgetų vargas, ne toks kaip negyventuose Limos ar Rio priemiesčiuose.

Sydney, Australija

Ramovėnų ekskursija į Old Sydney Town

Daugeliui ramovėnų pageidaujant, mūsų skyriaus valdyba š. m. kovo 28 d. (šeštadienį), suorganizavo ekskursiją autobusu į Old Sydney Town. Visi ekskursantai, mišri 45 asmenų grupė, susirinko prie Sydney Lietuvių Klubo Bankstowne, iš kur 8:30 val. ryto pradėjome kelionę. Ekskursijai vadovavo valdybos vicepirm. Pr. Mikalauskas.

Old Sydney Town, nuo Bankstowno yra maždaug už 100 km, ir tenka pervažiuoti visą vakarinę mūsų didelio miesto pusę. Tad kelionė užtruko dvi ir pusę valandos. Laike kelionės, pasinaudojant autobuso garsiakalbiu, kalbėjo valdybos pirmininkas Ant. Skirka, pasveikindamas visus kelionės dalyvius, linkėdamas linksmai praleisti laiką, ypač kad ir diena tokiai iškilai buvo labai palanki, graži, saulėta. Šiuo laiku Australijoje karščiau jau yra sumažėję. Prasideda

ruduo. Tad laikas kaip tik tinkamas tokio išvykoms, vyresnio amžiaus asmenims. Pajvairinant kelionės nuotaiką, pasikeisdami nupasakojami kariškų anekdotų A. Skirka ir J. Makūnas.

Iškyloje dalyvavo mūsų skyriaus kapelionas kun. P. Butkus, Senųjų Skautų Židinio Tėvūnas v.s. dr. Vyt. Kišonas, ALFAS pirmininkas A. Laukaitis ir Katalikų Kult. D-jos pirmininkas A. Viveničius. Tenka nuoširdžiai dėjuotis, kad ryšys tarp ramovėnų, skautų, sportininkų ir katalikų yra tradiciniai palaikomas ir visi veikia bendram tikslui — lietuviybės išlaikymui.

Atvažiavus į vietą, tuojau suruošė mums bendrą kavutė-pusryčius, aptarnavo kelionės sąskaiton autobuso šoferis. Po pusryčių, visa grupė ėjome apžiūrėti improvizuotą istorinį miestelį.

Pats Old Sydney Town randasi aukštoje vietovėje, iš visų pusių supamas australiško "bušo". Čia yra tiksliai pavaizduota Sydney miesto pradžia, kuomet

jis kūrėsi vos atvykus pirmiems kolonistams, anglų kariuomenės daliniams ir belaisviams — "convicts", prieš du šimtus metų. 1788-1810 m. jau buvo žinomas Sydney. Čia yra, pagal turimus ano laiko planus ir paveikslus, atkurtas primityvus Sydney miestelis. Uoste ant inkaro stovi du būriniai laivai, netoli uosto kareiviams gyventi barakai, vėjo malūnas, bažnytelė, teismo namai, kalėjimas, duonos kepykla, kalvė ir pašiūrės sandėliams. Tarp jų yra ir maža spaustuvė, labai senų raidžių šriftu. Čia buvo spausdinama gubernatoriaus įsakymai ir potvarkiai, o nuo 1803 m. ir pirmas Australijos laikraštis — "Sydney Gazette". Atskiroje grupuotėje stovi maži nameliai, kaliniams gyventi, su tų laikų indais ir priemonėmis virti, bet labai primityviškai baldais, pačių kalinių darbo. Žinoma, visi pastatai buvo statyti pačių "convicts" (kitaip ir negalėjo būti) darbo jėga iš medžio ir tašytų akmenų. Susisiekimai ir transportas

Tai natūrali, priimta žmonių būklė. Kai kuriuos vaizdus nesinorėjo nei fotografuoti: skudurais prisidengusi moteris, velkanti virvute dvi pastipusias žiurkes, tuzinai paliegusių kaip šakaliai elgetų, vyrų ir moterų, sėdinčių purve ir prašančių išmaldų. Baisu prie jų ir prieiti, kad neapsikrėstum. Jie beveik nuogi. Jūsų kojas bando apkabinti jauni pavargėliai, raupsų nuėmstomis galūnėmis. Reikia turėti Motinos Teresės dvasią, kad neatšoktum nuo jų su pasibaisėjimu.

Pasiekę Gango upę laivu, plaukiame per ją. Visi pastatai, kuriuos matome krante, yra įvairių laipsnių griuvėsių stovyje. Karštis ir drėgmė ardo akmenis, plytas ir tinką. Viskas atrodo raupsuota, lepros ligos paliesta, net ir gerai pastatyti pastatai, nes tropikų krašte niekas niekuo nesirūpina ir taip viskas nyksta ir griūva.

Ant laiptų, vedančių į upę ir ant akmeninių prielaukų, pilna žmonių. Maldininkai ir vietiniai gyventojai ten pat atlieka... kaip tą padoriau pavadinus? — privačius reikalus... Purvina, pažaliavusi upė yra ir prausykla ir išvietė, vanduo "tinka" ir pagurguliuoti ir skalbti, o taip pat atsigerti ir žmogui ir gyvuliui. Iki kaklo ar iki pusės pasinėję žmonės plaunasi plaukus, skalbia savo baltinius, kiti skalauja sau burnas, na, ir atlieka gantos reikalus, ką liudija visur plaukiojančios išmatos. Viskas tas daroma lyg tai nieko nepadarytų būtų, be jokio drovėjimosi. Ir mūsų valtininkas, nuo karštos saulės spindulių suprakai-

tavęs, pasilenkia per bortą ir rieškučiomis šliurpia vandenį.

To baisaus plaukiojimo metu, nežinai žmogus ar plauki Stikos upe, ar slysti į Dantės skystą pragarą. Priartėję išvystame laidotuvių laužus. Pakeliui į Benaresą pralenkėme ištisas vilkstines sunkvežimių, pakrautų baltai įsuptų lavonų, kuriuos iš tolimiausių kaimų jų giminaičiai gabeno į Gango upę. Laidotuvių laužai ten dega visą dieną ir maždaug kas trys valandos ant jų pakraunami vis nauji, baltai ar raudonai įsupti ir gėlių vainikais papuošti lavonai. Ten jie dega ištisomis valandomis.

Be abejo, visi baisėjosi skaitydami Herodoto pasakojimus apie gentis, kurios savo senokus išmesdavo į kaimo gatvę, kad juos ten suėstų klaidžiojantys šunys. Tai buvo senai ir toli, toli. Tačiau, čia, dabar stebime labai gyvą ir judrų rytą, ir tas ką matome vykstant ant Gango kranto prie Benareso, yra pakankama, kad darytųsi bloga ir norėtųsi vėmti. Ne dėl to, kad lavonai dega, bet dėl to visiško sumiekimo vaizdo, dėl baisaus skurdo, išmatų, hašišo, pūvančių žaidžų šventųjų vyrų nugarose, bsistumdančių ir besigrūdančių maldininkų į šventyklas, kuriose vyrauja saldžiai britki smarvė, prie viso to dar lavonai.

Prancūzų rašytojas Paul Claudel, keliaavęs ir ambasadoriavęs Tolimuose Rytuose, rašė savo draugams, kad Rytų kraštų religijos, tai veltinio išradimas. Šiais ekumeniniais laikais nepritiktų taip kalbėti, tačiau tokia neišvengiama išvada peršasi savaime. Žinoma, tikintieji viską

tą priima, net garbina nė kiek nedvejodami, net rimtai ir labai karštai. Viskas tas jiems yra be dėmės ir garbinga. Tačiau, ten jų garbinamos dievybės yra žiaurios, nežmoniškos; jos žino tik kaip bauginti, bausti ir keršyti, pajaukti ir apgauti, bet ne atleisti ir pakelti dvasią. O tikinčiuosius ir maldininkus supanti aplinka greičiau yra atstumianti, kaip patraukianti, ji yra tiesiog bjauri: vien tik išsišiepę stabai jūžiliais ir žiauriais žvilgsniais; neišpasakytai prasta ir niūru; besikergiančios beždžionės, besimėšlinančios karvės, purvas, smarvė, šiukšlės.

Tai tikra raganų mišrainė, kuri tačiau patraukia ir hipius, ir nesunku patirti kodėl. Ant valčių stovintys namai (jei juos galima taip pavadinti) talpina gaujas hipių, atvykusių iš Skandinavijos kraštų, Olandijos, Amerikos ir iš kitur. Aukštas ir šviesiaplaukis tipingas hipis aiškiai išsiskiria tame Gango pakrantės tamsybių pasaulyje iš rikšų pardavinėjamų narkotikų vartotojų tarpo ir iš visų kitų tos ten bendruomenės narių. Visiškas paniekimas proto, savigarbos, gyvybinio veržlumo, o taip pat tikėjimo į Dievą ir į žmogų, pritraukia čia hipius ir laiko juos surakintus kaip kokius imtinius. Čia jie randa begalę dievų ir nė vieno tikro; kiekvienas čia gali elgtis taip, kaip elgtis beždžionės, ar kaip karvės, vis pamažu nuslysdamas link Gango upės ir iš ten į Nirvaną. Bet koks protingumas ar tikslingumas dingsta ant šiukšlių krūvos, kūnas pūva, kol išstipsta pavirsdamas purvu ant kelio, žole, mėšlu. Viskas yra apsupta didžiąja miekybe, o pelenai lieka išverčiami į upę.

"N. R."



Los Angeles birutiečių nauja valdyba. Iš kairės: Janina Radvenienė, Elena Pažėrienė, Monika Gasparonienė, Alfa Pažiūrienė, pirmininkė Albertina Milienė, Veronika Andrašūnienė ir Filomena Galdikienė. Nuotr. L. Kanto

miestelyje, yra palaikomas tik arkliais ir jaučiais. Tai buvusi pirmoji Sydney miesto užuomazga, su visais jo vargais, bausmėmis, kareiviams už mažiausius nusizengimus mušant kalinius, arba juos sušaudant ir pakariant. Tuo laiku kaliniai čia buvo tremiami, ne tik kriminaliniai nusikaltėliai, bet daugiausia religiniai, to laiko Anglijos, Airijos ir Škotijos katalikai, kurie laikėsi savo religijos ir nenorėjo pripažinti karaliaus įvestos "Church of England" religijos.

Vaidinimas vietinių artistų, parodant anų laikų gyvenimo sąlygas prasideda 10:00 val. ryto ir tęsiasi iki 4:00 val. po pietų, kuomet yra užbaigiama dienos programa.

Iškylos metu, valdybos parengimų ir kultūros vadovo V. Kondrecko iniciatyva ir priemonėmis, talkininkaujant J. Šarkauskiui, buvo daroma garsinis filmas. Tad šią išvyką turės galimybės vėliau pamatyti ir joje nebuvę, o buvusieji — prisiminti.

Prieš įeinant į šį istorinį miestelį yra krautuvės, pieno barai, restoranai, žaidimų aikštė ir lankytojams kepimui bei virimui įrengtos krosnys. Vietinėje krautuvėje, daugelis iš mūsų nusipirko paragauti "convicto" duonos, iškeptos anų laikų kepimo receptu.

Apžiūrėję visą miestelį ir į kalną užvežti traktoriaus traukiamu traukiniu, valgėm bendrus pietus, o bevalgant dalinomės bendrais dienos įspūdžiais. O

bendra visų kalbų nuomonė buvo tokia: laimingi esame, kad anuo laiku negyvenome ir tada neteko atvykti į Australiją. Šiuo laiku, Australijos gyvenimo standartas pasikeitė į neįtikėtina gerą pusę ir čia yra gal ir geriausios pasaulyje gyvenimo ekonominės bei socialinės sąlygos ir palyginti malonus klimatas, nes nematome žiemos.

Visa mūsų grupė, jau gerokai išvargę nuo dienos įspūdžių ir vaikščiojimų, bet visi linksmi ir gerai nusiteikę, apie 6 val. vakare vėl pasiekėm Lietuvų Klubą ir jau nuosavomis mašinomis išsiskirstėme į namus.

Iki pasimatymo sekančioje ekskursijoje, jau australiško pavasario metu.

J. A. S.

Los Angeles birutiečių veikla

1957 metais mjr. Kosto Liaudansko ir Onos Pulkaunienės iniciatyva buvo įkurtas "L.D.K. Birutės" D-jos Los Angeles skyrius, į kurį įstojo 11 narių, pasižadėdamos dirbti šalpos srityje, bei remti išeivijos kultūrinius ir visuomeninius reikalus. Per tuos virš dvidešimt metų, Los Angeles birutietės ne išnyko, bet augo, stiprėjo ir daug gražių, gerų darbų atliko. Nors daug skyriaus narių išsikėlė gyventi kitur, kitos dėl kitų priežasčių pasitraukė iš veiklos ir net septyniolika iš jų buvo išlydėtos amžinybėn, bet skyrius šiandien yra darbštus, pajė-

gus ir turi penkiasdešimt devynias nares. Vien tik siuntinių į okupuotą Lietuvą ir Sibirą šios darbščios artimo meilės puoselėtojos yra pasiuntusios už virš 10,000 dolerių. Kiekvieną metą, pagal išgales, skiria aukas lietuvių mokykloms spaudai, radio programoms, pavieniams asmenims, lietuviškiems veiksniams, jaunimo reikalams. Jos išgirsta ir pagalbos šauksmą tų lietuvių, kurie yra uždaryti Suvalkų Trikampyje, nuolatos siųsdamos jiems daugybę siuntinių.

Ši nedidelė grupelė darbščių ir pasiukusių moterų, kurių dauguma yra birutietės dar iš nepriklausomos Lietuvos, tokias dideles sumas pinigų surinko ne prašydamos aukų, bet pačios dirbdamos ir aukodamos. Jos ruošia įdomius parengimus, koncertus, parodas. Los Angeles visuomenė žino, kad nebus apvilta, todėl birutiečių pastangas visuomet nuoširdžiai remia ir renginius gausiai lanko. Atsidėkodamos birutietės retkarčiais suruošia popietę veltui, kur plačioji publika ne tik pasigėri programa, bet, įprastu birutiečių svetingumu, būna dar ir skaniai pavaišinta.

Š.m. kovo 22 dieną įvykusiame susirinkime L.A. birutietės išsirinko naują valdybą, kuri pareigomis pasiskirstė sekančiai: pirmininkė — Albertina Milienė, vicepirmininkė — Alfa Pažiūrienė, sekretorė — Monika Gasparonienė, išdinininkė — Elena Pažėrienė, narė — Filomena Galdikienė. Revizijos komisija ir

kavos pardavinėjimo koordinadorės sekmadieniais liet. parapijos svetainėje — Veronika Andrašiūnienė ir Janina Radvenienė.

Pirmasis naujos valdybos uždavinys bus, gegužės 31 dieną, p.p. Sinkių sode, Santa Monikoje, suruošti gegužinę, kurioje, kaip ir paprastai birutiečių gegužinėse, bus geras maistas, gražus oras ir labai maloni aplinka.

Sėkmės ir sklandaus darbo naujai Los Angeles birutiečių valdybai.

Rūta Sakienė

Pirmosios piknikinės "kregždės"

š.m. gegužės 3 d. suskrido į Los Angeles ramovėnų suruoštą gegužinę, nepabūgusios vėsos, be saulės oro, nei grėsiąčio lietaus.

Gegužinė vyko gražioj ir draugiškoj Rūtos ir Petro Sakų sodyboj, Glendale kalnuose. Darbštaus, energingo, visos lietuviškos visuomenės labai mylimo ir gerbiamo ramovėnų pirmininko Vlado Šimoliūno globoj praleidom keleta labai malonių valandų. Jis kaip rūpestingas tėvas globojo visus: su ramovėnų sekretorium A. Dičium organizavo įvairius žaidimų konkursus, saugojo mus nuo sušalimo ir davė progos prisiminti nerūpestingą jaunystę. Pasijutom vėl jauni, judrūs, nusimetę nuo pečių senatvės naštą.

Vaišinomės Rūtos Sakienės parūpintu maistu ir nepajutom kaip prabėgo penkios malonios valandos. Po iškilmingo vėlavos nuleidimo, skubėjom dar su šviesa nusileisti nuo kalnų.

Prie tos, tikrai malonios popietės, prisidėjo ir ponai Sakai, parūpindami visus galimus patogumus.

Tiek Vladas Šimoliūnas, tiek Rūta ir Petras Sakai yra pasižymėję mūsų kolonijos visuomenininkai, įsijungę į lietuviško gyvenimo tekme, pašventę savo gyvenimą lietuviybės išlaikymui ir Lietuvos laisvinimo akcijai. Jie yra tikrai garbingas pavyzdys mūsų ateities darbuotojams.

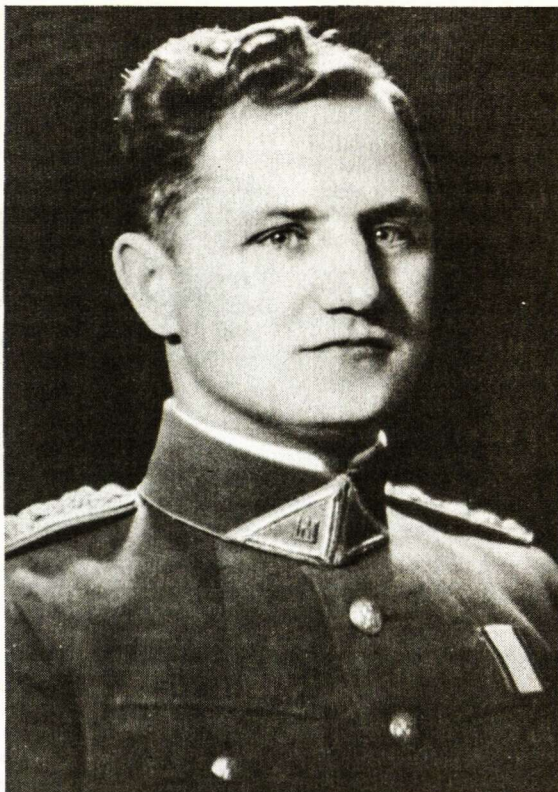
N. A.

GERBIAMAS REDAKTORIAU,

Rašydamas nekrologą apie a.a. Praną Turūtą, jo gimimo datą įrašiau tokią, kokia ji yra įrašyta Lietuvių Enciklopedijoje — 1908 m. gegužės 10 d.

Vėliau man atsiųstuose dokumentuose rašoma, kad jis yra gimęs 1906 m. gegužės 10 d.

Antanas Grinius



A.A. kpt. Juozas Truškūnas

MIRĖ KPT. JUOZAS TRUŠKŪNAS

Kovo 25 d. Čikagoje mirė buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas kpt. Juozas Truškūnas. Jis buvo gimęs 1908 m. rugsėjo 13 d., Šiaulių Jonišky, Pašvitinio valsč., Moniūnuose.

Mažas būdamas, kurį laiką gyveno kartu su tėvais Rygoje. Ten mokėsi lietuvių mokykloje ir gimnazijoje.

Baigęs gimnaziją, būdamas 19 metų amžiaus, įstojo į Karo Mokyklą A. Panemunėje. Baigė XII laidą, 1930 metais. Tarnavo karininku 5 p. D.L.K. Kęstučio pulke, A. Panemunėje. Ėjo pulko vado adjutanto pareigas ir buvo oerlikonų kp. vadu. 1937-38 m. lankė Aukštuosius Karininkų kursus. 1936 m. rugs. 5 d. vedė Ireną Šmitaitę ir išaugino sūnų Kęstutį ir dukrą Jūratę.

Vokiečių okupacijos metu tarnavo Savisaugos Daliniuose Vilniuje. Bendradarbiavo karinėje spaudoje, ypač "Karyje".

Pasitraukęs su šeima į Vakarų, gyveno Dresdene, Wuertzburge, Seligenstade, Schwaebisch-Gmuende ir kitose tremtinių stovyklose. 1951 m. vasario 1 d. atvyko į JAV ir apsigyveno Čikagoje. Dirbo Rockwell International b-

vėje iki 1974 m., kada išėjo į pensiją.

Susirgo 1980 m. balandžio 23 d., ištiktas smūgio ir išgyveno sunkią galvos operaciją. Mirė š.m. kovo 25 d. ir buvo palaidotas Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse Čikagoje kovo 28 d.

Paliko giliai liūdinčią šeimą: žmoną Ireną, sūnų Kęstutį su žmona Ramona, anūkes Kristiną ir Nijolę, dukrą Jūratę su vyru Algimantu Bubniu ir anūką Kristuką. Šeima, giminaičiai ir bičiuliai skaudžiai pasiges a.a. Juozo Troškūno.

A.

A.A. EIL. ALFONSAS BANYS

Port. Alberni, B.C. — Rimėčiau sunegalavęs, skubiai nuvežtas į Vancouverį, ten ligoninėje, š.m. balandžio 19 d. anksčiau Velykų rytą, mirė tautietis Alfonsas Banys, 59 metų amžiaus. Velionis buvo gimęs Panevėžio apskr., Subačiaus geležinkelio stotyje. Ten jo tėvas turėjo nuosavą namą su nemažu daržu. Užaugo 4 brolių ir 1 sesers vaikų būryje. Lankė vietos pradžios mokyklą, bet labai jaunas būdamas pradėjo tėvui, kuris vertėsi prekių vežiko ir staliaus amatais, padėti darbe. Rusams 1940 m. vasarą okupavus Lietuvą, bolševikinė valdžia

uždraudė verstis vežiko amatu ir įsakė su savo inventoriumi jungtis į valdišką artelę. Tėvas arklį pardavė, betnį artelę nesijungė. Alfonsas išvyko iš namų uždarbiauti. Gavo prie plento akmenų skaldytojo darbą. Spalio Revoliucijos šventės proga, be jo sutikimo, buvo iš jo uždarbio išskaitytas vienos savaitės uždarbis, kaip savanoriška auka MOPR'ui, komunizmo veikali užsienyje stiprinti. Susiginčijus dėl to su tiesioginiu viršininku, buvo iš darbo atleistas. Kaip bedarbis grįžo pas tėvus į namus. Padedant pažįstamiems, gavo vietoje prie geležinkelio kelio remonto darbininko darbą.

Vokiečių okupacijos metu, tarnavo Utenos apskrityje, Debeikių pašte laiškanėšiu. 1944 m. vasario mėn. generolui P. Plechavičiui pradėjus organizuoti Vietinę Rinktinę, į ją Alfonsas įstojo savanoriu. Po trumpo apmokymo Utenoje, buvo išsiųstas į Ašmenos apskritį ir įjungtas į Kauno pulką, vadovaujamą plk. T. Vidugirio. Dalyvavo kautynėse prieš lenkų Armia Krajova dalinius prie Graužiškių miestelio. Pulkas turėjo nepasisekimų ir aukų žuvusiais. Jų pulką, kaip nepatikimą, vokiečių kariuomenė 1944 m. gegužės 14 d. nuginklavo. Pirmą karininkus pašaukė į štabą, ten juos nuginklavo ir išvežė į Latviją. Iš kiekvienos kuopos vokiečiai atrinko po kelis kareivius ir juos sušaudė. Likusius nuginkluotus kareivius, stipriai saugodami, sunkvežimiais atvežė į Kauną ir patalpino už spygliuotų vietų tvora aptvertan lagerin, kur anksčiau raudonarmiečiai karo belaisviai buvo laikomi. Vokiečių kariškiams gydytojams patikrinus visų nuginkluotų karių sveikatą, buvo ap-



Vietinės Rinktinės kariai Ašmenoje, 1944 gegužės 16 d., vokiečių nuginkluoti ir saugomi, pakraunami į sunkvežimius išgabenti į Kauną.

mundiruoti priešlėktuvinės apsaugos uniforma, suvaryti į prekinis vagonus ir išvežti į Vokietiją, o ten paskirstyti po kelioliką vyrų į įvairius karinius aerodromus darbams. Karui einant į pabaigą ir anglų frontui artėjant, pažįstamiems tautiečiams padedant, velionis persirengė civiliais rūbais ir 1945 m. balandžio mėnesyje demobilizavosi savo atsakomybe.

Karui pasibaigus, gyveno V. Vokietijoje, anglų zonoje D.P. lageryje. 1946 m. vedė Marytę Žalimaitę, kilusią iš Klykuolių miestelio, Mažeikių apskrities. Ka-

nadon su šeima atvyko 1948 m. ir apsigyveno South Porcupine, Ont., kur aukso kasyklose išdirbo 26 metus. Nusibodus požeminiam kasyklų darbui, velionis su šeima 1974 m. persikraustė gyventi prie Ramiojo vandenyno, į Vancouver salą. Įsikūrė Port Alberni, B.C., mieste ir vietos popieriaus fabrike gavo mechaniko darbą. Įsigijo gražų nuosavą namą. Paskutiniuosius pora metų a.a. Alfonso sveikata jau šlubavo, bet pasigydęs vėl kartkartėmis grįždavo į darbą.

Laidotuvių koplyčioje balandžio 23 d. anglas katalikas kunigas atlaikė pamaldas ir pasakė pamokslą. Po to, velionio palaikai buvo sudeginti krematoriume. Urna su pelenais yra numatoma, aplinkybėms pasikeitus, pargabenti į Nepriklausomą Lietuvą ir Subačiaus parapijos kapinėse palaidoti jo tėvų kape. Laidotuvės buvo šeimyninio pobūdžio. Dalyvavo velionio žmona Marija, vyr. sūnus su žmona, abi dukros su savo vyrais ir jausias sūnus Gery, kuris dar tebegyvena pas savo motiną.

Mielas Alfonsai, Tu savo gyvenimo kelionę baigėi. Amžina ramybė tegul Tave globoja.

A. Kenstavičius



Vietinės Rinktinės karių būrys (jų tarpe yra ir Alfonsas Banys) prie savo žuvusių draugų. Lenkų partizanai apiplėšė žuvusius, numaudami batus ir nuvilkdami jų rūbus.

A.A. LTN. INŽ. JONAS SUVEIZDIS

Jonas Suveizdis-Suvis mirė širdies infarktu 1981 m. sausio 25 d., J.A.V., Summit m. Overlook ligoninėje, kuri randasi netoli nuo jo gyvenamos vietos — Chatham miestelio, New Jersey valstijoje. Taip pat netoli nuo jo paskutinės darbovietės — Foster Wheeler Energy Corporation.

Jis buvo gimęs 1916 m. birželio 4 d., Biržų apskr., Papilės valsč., Mikalių km., ūkininkų Jono ir Elzbietos Variakojytės-Suveizdžių šeimoje — paskutiniu vaiku, kurių išaugo keturi: dvi seserys ir du broliai.

Jonui dar belankant pradžios mokyklą, tėvai buvo nusprendę jį leisti toliau mokytis, bet jam baigus pradinę 1928 m., Lietuvos šiaurės-rytų kraštą ištiko beveik badas, nes ilgas nuolatinis lietus sunaikino ir prigrūdė visą laukų derlių. Todėl tais metais Jonas liko namuose. O 1929 m. jis įstojo į Biržų gimnazijos II-ą klasę ir baigė 1936 m.

Baigus gimnaziją, jo svajonėse ir troškimuose buvo techniniai mokslai, bet kadangi tais metais vyko kaimų skirstymas į vienkiemius — tėvai buvo nepajėgūs jį leisti į universitetą.

1936 m. Jonas įstojo į Karo Mokyklą ir 1939 m. rugsėjo mėn. gavo j. leitenanto laipsnį ir buvo paskirtas į Plungėje esantį 4-tą artilerijos pulką.

1941 m. vokiečiams pradėjus karą prieš Sovietų Sąjungą, jų pulkas stovėjo Pabradės poligone. Iš ten buvo varomas į rytus. Čia Jonas pakliuvo į didlį pavojų ir tik per laimę liko gyvas. Vėliau, tais pačiais metais, pradėjo dirbti Zarasų Draudimo Inspekcijoje — inspektorius pareigose.

1943 m. rudenį, grįždamas iš tėviškėję praleistų atostogų, gavo perspėjimą iš draugų, kad į Zarasus nebegrįžtu, nes ten vokiečių pareigūnų yra paieškomas.

Sugrįžęs į namus sužinojo, kad ir tėvai buvo tardomi apie jo buvimo vietą. Nedelsdamas išvyko į Kauną ir nesiregistravęs apsigyveno pas draugą. Iš ten laisvu klausytoju lankė Kauno Universiteto Technikos fakulteto paskaitas.

1944 m. birželio 10 d. pamatęs supamą namą kuriame gyveno, iššokęs pro langą ir apšaudomas, bėgo. Šokdamas per tvorą pargriuvo ir buvo sugautas civiliai apsirengusių geštapininkų, pasodintas į auto mašiną, nuvežtas į po Darbo Rūmams įrengtą kalėjimą ir slaptai laikomas. Jis buvo patalpintas į mažą, siaurą vienutę, kurioje per dienas turėjo stačias stovėti, o naktimis buvo vedamas tardymams. Iš ten išėjo vokiečiams pasitraukus iš Kauno.

Jis pateko į Austriją ir vėliau, iki 1948 m. gyveno pietų Vokietijoje ir



A.A. j. ltn. inž. Jonas Suveizdis

Austrijoje. Buvo labai blogame sveikatos stovyje.

Pagal rastą dokumentą iš 1947 m. 25.IX, Karlsruhe, jis baigė Aukšt. Technikos Mokslą ir apgynė disertaciją diplomui mašinų gamyboj iš:

1. Geometrijos,
2. Elektrotechnikos įžangos, ir
3. Chemijos bei fizikos dalykų, kuriuos jis išklaušė Kaune ir Insbruke.

1948 m. senos emigrantės (motinos sesers) iškviestas, atvyko į JAV ir pas ją apsigyvenęs gydėsi nuo plaučių tuberkuliozės.

Susiradęs darbą, pradžioj baldų fabrike, vėliau braižykoje, vėl pradėjo mokintis.

1959 m. rugsėjo 1 d. gavo diplomą iš: "The College of the City of New York School of Technology", Bachelor of Mechanical Engineering.

1964 m. birželio 30 d. jam buvo suteiktas diplomai, kad jis yra pilnateisis narys "The American Society of Mechanical Engineers". 1977 m. rugpiučio 10 d. gavo pažymėjimą, kad "Jonas Suveizdis-Suvis is duly registered as a Professional Engineer in Control-

System Engineering".

Didelis nervinis įtempimas ir ištisai be pertraukos sėdimas darbas iššaukė jam širdies ataką. Išėjęs iš ligoninės, po mėnesio, dar pilnai neatstatyta sveikata, vėl pradėjo dirbti.

1977 m. lapkričio mėn., Houston, Texas, turėjo aortos operaciją. Iki to laiko jis nesijautė gerai. O nuo 1979 m. džiaugėsi gera savijauta ir visais sveikatos analizais, nes jie jau buvo geri.

Apart tarnybinio darbo, jis dar ruošė projektus naujų išradimų. Vieną, kaip pagerinti būdą alyvai iš akmens anglių gauti, ir antrą: gaminti elektrą iš vandens bangavimo. Jis kalbėjo, kad ne tik New Yorkas, bet ir New Jersey būtų pilnai ir labai pigiai aprūpinti elektros energija. Tuos projektus žadėjo patentuoti privačiu keliu — kada išeis į pensiją.

Buvo nusprendęs — kaip tik atsigaus po infarkto, daryti širdies operaciją. Bet, pavargusi širdis sustojo, nutraukdama jo gyvenimo siūlą, nusinešdama kartu visas jo svajones, planus ir nebaigtus darbus, — palikdama akusmą artimųjų ir draugų širdyse...

1981 m. sausio 29 d. Chatham W.A.

Bradley laidotuvių namų koplyčioj buvo atliktas paskutinis jam patamavimas, atsisveikinimas. Susirinko nemažai draugų ir bendradarbių. Religines apeigas atliko Ev. Liuteronų kun. Daniel Leslie. Atsisveikindamas inžinierių ir ramovėnų vardu, kalbą pasakė inž. G. Zabelskis — aukštai išskeldamas jo asmenybę ir jo darbus. Po to, kalbėjo jo draugas J. Kiznis.

Sekančią dieną, sesers D. Jankūnienės ir jo pusbrolio J.A. Pearson šeimų ir kelių draugų, jo kūnas buvo nulydėtas į Somerset Hills krematoriumą, kad būtų išpildyta jo paskutinė valia.

Jis išėjo tenai, iš kur nebegrįžtama...
D. Jankūniene

A.A. SAVANORIŲ-KŪRĖJŲ BRONIŲ STASIULIŲ PRISIMENANT

Jie, mūsų savanoriai-kūrėjai, kraują ir prakaitą liejo kovodami už Tėvynės laisvę, o dabar — net negali rasti vietelės savo kaulams priglausti gimtajam krašte. Tai liūdna, bet tikra tiesa...

Mūsų savanorių-kūrėjų gretos svetur — kaskart retėja ir jų kūnus priglaudžia svetima, nors mums labai draugiška, Kanados žemė.

Taigi, ir vėl vienas savanorio-kūrėjo a.a. Broniaus Stasiulio kapas atsirado lietuviškose Anapilio kapinėse.

Vyr. ltn. Bronius Stasiulis negrįžtamai iškeliavo amžinybėn keliais 1980 m. gruodžio 2 d., 2 val. naktį. Jis mirė Kanadoje, Toronto priemiesčio Etobico ligoninėj. Palaidotas gruodžio 4 d. Anapilio lietuvių kapinėse, Mississaugoje iš lietuvių Prisikėlimo bažnyčios, dalyvaujant lietuviškai visuomenei ir kunigams: parapijos klebonui kun. Augustinui Simanavičiui, OFM, kun. Eugenijui Jurgučiu, OFM, kun. Boleslovui Pacevičiui ir kun. Liudui Januškai, OFM.

Velionis Bronius Stasiulis buvo gimęs 1898 m. gruodžio 23 d. (pagal naują stilių — 1899.I.8) Šiaulių apskr. ir valsč., pakrikštytas Kužių bažnyčioje.

A.a. Bronius Stasiulis jaunystėje gyveno Latvijoje, kur Rygos mieste baigė Aukštesniąją Komercijos mokyklą. Išgirdęs, kad organizuojasi Lietuvos kariuomenė, 1919 m. balandžio mėn. grįžo į Tėvynę ir savanoriu stoji į Tėvynės laisvės gynėjų gretas.

Pirmiausia buvo priimtas į Kauno miesto Karo komendantūros mokomąją kuopą (Lietuvos Karo m-los specialų kursą). Į karininko laipsnį pakeltas 1920 m. spalio 30 d.

1922 m. studijavo Aukštesniuose Karininkų Kursuose ir Geležinkelių bataliono karininkams Technikos kursuose.



A.A. sav.-kūr. Bronius Stasiulis

Iš kariuomenės pasiliosavo, pačiam prašant, 1926 m. sausio 1 d. vyr. ltn. laipsnyje. Paskutiniai karo tarnybos užimamoji vieta — kuopos vadas.

Pasižymėjimo ženklai: Lietuvos kariuomenės Kūrėjo-Savanorio medalis nr. 449 — 1928 m., Vytauto Didžiojo ordinas IV laipsnio ir Lietuvos Nepr. 10 m. Jub. medalis.

Iš kariuomenės eilių išėjęs, Br. Stasiulis nuo 1926 iki 1928 m. tarnavo Lietuvos Banke, Kaune. Iš Banko perėjo į Vidaus Reikalų ministeriją. Ten buvo visokiame aukštesiose pareigose: Klaipėdoje buvo pasienio policijos vadu (6 m.), Šiaulių apskr. v-ko pavaduotoju (3 m.), Vidaus reikalų ministerijoje — pasienio policijos inspektorium (10 mėn.) ir Vilkaviškio apskrities viršininku (21 mėn.). Iš šios tarnybos, sovietams okupavus Lietuvą, buvo atleistas.

Visose tarnybose pareigose velionis buvo sąžiningumo ir pareigingumo pavyzdžiu.

1922 m. lapkričio 25 d. Bronius Stasiulis Radviliškyje, Šiaulių apskr., vedė mokyt. Izabelę Petrukaitę, su kuria susilaukė dviejų dukterų ir dviejų sūnų — Ganos Čekauskienės, Romos Akelaitienės ir sūnų — Raimundo-Antano ir Broniaus. Visi vaikai sukūrę savas šeimas

ir augina 7 vaikaičius ir 4 provaikaičius.

Antrajai bolševikų okupacijai artėjant, Br. Stasiulis, su kitais tūkstančiais lietuvių, pasitraukė į Vokietiją. Iš ten emigravo į Kanadą. Apsistojo Toronte ir buvo kurį laiką Šv. Jono Krikštytojo parapijos komiteto nariu. Susilpnėjus sveikatai, iš miesto persikėlė į provinciją, kur Priceville, Ont. gyveno 16 metų ir augino braškes ir agurkus. Teko toj ramioj vietovėj aplankyti p.p. Stasiulius ir šias eilutes rašančiajam. Po 16 metų provincijoje — vėl grįžo į Torontą, ir tai buvo a.a. Broniaus Stasiulio paskutiniai žemiška kelionė.

Gražiu sutapimu, viename name su Stasiuliais gyvenom ir Vokietijoje — Bamberge. Stasiulis ten platindavo lietuvišką spaudą ir knygas.

Tebūna a.a. Broniui Stasiuliui lengva Kanados žemė. Nors jis labai troško grįžti brangiom Tėvynėn — Lietuvon, bet po ilgokos šios žemės kelionės, sulaukęs 82 m. amžiaus, atsigulė užtarnauto poilsio lietuviškajam Anapilyje.

Nuliūdime liko našlė Izabelė Stasiulienė ir vaikai bei vaikų vaikai.

Jo šeimai — gili ir nuoširdi mano užuojauta.

Pranys Alšėnas



1929 metais Tauragės Teatro mėgėjų grupė

Tauragės Mėgėjų Grupė

1929 metais Tauragės Teatro mėgėjų grupė (šauliai), su dideliu pasisekimu suvaidino "Atskalūną". Po penkiasdešimt metų įdomu prisiminti apie vaidintojus. Jų tarpe randame net keturis aktyvios tarnybos karininkus. Žebrauskas jau tada buvo karininku, o kiti jais tapo vėliau. Štai jie:

kpt. Žebrauskas — sėdi vidurinėje eilėje iš kairės pirmas (mirė okupuotoj Lietu-

voj 1980 m. bal. 11 d., ne liepos 11 d., kaip buvo paskelbta);

ltm. Gedvilas Ferdinandas — užpakalinėje eilėje, antras iš kairės;

ltm. Perminas Viktoras — trečias iš kairės prie F. Gedvilo;

ltm. Steponkevičius — ketvirtas iš kairės prie V. Permino.

Režisoriaus — Mokytojų Seminarijos mokytojas Valentinas — sėdi viduryje be scenos drabužių.

Vaidintojų grupė buvo stipriausia visoje apylinkėje. Ji susidėjo iš banko tarnautojų, apskrities v-os tarnautojų ir mokytojų seminarijos mokinių. Vaidintojų tarpe matome apskrities inžinierių ir kalėjimo viršininką. Duodu kai kurias jų pavardes: Paulikaitis, Družilauskas, Stelmokas, Paulikaitytė, Ana, Paulikaitytė Irena, Jonikaitis, Milašas, Vainoraitė, Kelpšas, Ščepavičius, Lekavičiūtė, Prošinskas ir kiti.

Viktoras Perminas

LAIŠKAI KARIUI

"Dar dėl L.K. Mokyklos XII laidos. (Kario nr. 10, 1980 m. viršelio 3-čio psl. ir Kario nr. 6, 1980 m.)

Nuoširdžiai dėkoju kolegai J. Vaičeliūnui už pareikštas mintis dėl XII laidos. Jos mane gražino į 1928-30 V.D. metus, praleistus Karo Mokykloje. Jūs tada buvote XIV laidos kariūnas.

Jūs rašote, kad Adolfas Klemka ir Leonas Lenkauskas baigė XIII laidą, o ne XII. Tačiau, tie abu kolegos, Adolfas Klemka ir Leonas Lenkauskas tikrai yra baigę XII laidą. Drauge praleisti su jais 15 mėnesiais Karo Mokykloje yra įrodymas, kad jiedu abudu yra baigę XII laidą. Tą gali paliudyti ir kiti tos laidos auklėtiniai.

Jūs rašote, kad A. Klemka XIII laidos (1931 m. išleidimo) mirė 1976 m. To-

ronte, Kanadoje. Jei mes grįšime į "Kario" nr. 7, 1977 m., 284 psl., rasime: kpt. A. Klemka, baigęs VIII laidą (1926), mirė 29 sausio, 1977 m., Toronte (Kanadoje), sulaukęs 69 metus. Pagal amžių jis buvo per jaunas baigti VIII laidą. Aš manau, kad Jūsų minimas A. Klemka ir 1977 m. "Karyje" minimas A. Klemka, yra tas pats mūsų gerbiamas kolega Adolfas Klemka, baigęs XII laidą, 1930 V.D. metais.

XII laidos kariūnų amžius svyravo nuo 1902 m. iki 1910 m. gimimo. Vienas A.K. buvo gimęs 1902 m. ir vienas A.K. gimęs 1910 m. Daugumą sudarė 1908-1909 m. gimimo, o keletas buvo 1905-1907 m. gimimo.

Kaip šiandieną prisimenu tuos brangius kolegas. Su jais kartu teko daug metų nešti tarnybą, prisimenu, kartą su Adolfu Klemka ir kitais teko stovėti

valandą Karo Mokyklos budėtojo kambaryje, mūsų kuopos vado kpt. Dulksnio priežiūroje. Su Leonu Lenkausku teko kartu patruluoti mokyklos rajone.

Galimas dalykas, kad XIII laidoje buvo vyrai panašiom pavardėm, gal ir vardais. Mūsų kariuomenėje buvo daug karininkų bendrom pavardėm. Tų pavardžių tarpe buvo daug brolių, pusbrolių ir giminytės ryšių neturinčių. Rasime tris brolius Rėklaičius (generolą ir du pulkininkus), du brolius Vidugirius (abu pulkininkus), Buragus, Počebutus, Lagenpušus, Levinus, Kuzmickus, Revuckus, Miliauskus, tai tiek, kiek aš pažinau.

Dėl laipsnių asmenų minimų mano atsiminimuose, aš ypatingai daug dėmesio nekreipiau, kad neįžeisčiau asmens, minėjau (dėl stokos atsiminimų) tik aukštesniųjų.

Jums pradėjus XIV laidos kursą 1930 V.D. metais mjr. Raudonikio Karo Mokykloje jau nebebuvo. Jis pavadavo mūsų kuopos vadą kpt. Gaušą 1930 m. vasarą. Perėmęs kuopą, mjr. Raudonikis buvo labai nepatenkintas kuopos tankinės rikiuotės apmokymu. Išrikiavęs kuopą prieš štabo pastatą, padarė aštrią pastabą: "Greit išvykstat į pulkus ir patys tu susirūpinkit, kitaip pulkuose turėsite nemalonumų". Jau kitą dieną kuopa pasirodė geriausioje formoje. Mjr. Raudonikis liko patenkintas ir po to greitai paliko mus, grįžo į 5 p.p.

Kpt. Gaušas, perėmęs kuopą, beveik nesikišo į baigiamąją eigą (kursas buvo baigtas, egzaminai užbaigti). Jis turėjo rūpesčių su kuopos turtu. Kuopos ūkvedis, civilinis tarnautojas Jurgis Zauka būdavo mums labai nuolaidus darant pakeitimus batų, milinui, baltinių ir kt. Tokiu būdu, per du metus kuopos turto sandėlyje atsirado daug trūkumų. Mūsų laidai paliekant mokyklą, 1930 V.D. m., spalio 26-27 d.d., J. Zauka kreipėsi į daugelį iš mūsų padėti jam išsinarplioti iš rūpesčių. Daug kas davė jam po 5 ar 10 litų.

Prieš palikdamas mokyklą, užėjau į turto sandėlį atsisveikinti su J. Zauka. Sandėlyje radau Leoną Lenkauską. Atsisveikindami abudu davėm J. Zaukai po 5 litus. Nuo to laiko nebeteko su L. Lenkausku susitikti.

Baigdamas, dar kartą sakau "ačiū" kolegai J. Vaičeliūnui ir tikiuosi, kad XII laidos auklėtiniai dar patikslins mano patikslinimus.

Stasys Kuzmickas-Kuze

1981 m. bal. 22 d.
West Australia

Dėl Lietuvos Legijono

Mes Australijoje vėlai gauname "Kari", todėl vėlai ir atsiliepiu. 1980 m. "Karys" nr. 8, 383 psl., J. Stelmokas rašo, kad skubiai reikia organizuoti Lietuvos Legijoną. Pritariu J. Stelmoko projektui. Šitas Lietuvos Legijonas mus jungs ir viens. Ką ginklu įrašysime, nei ugnis neišdegins, nei vanduo neišplaus.

Kunigaikščių laikais buvo Vilniuje gaminamos 20 tonų patrankos. Vilniuje nustojus patrankas gaminti ir kariuomenę samdyti, mūsų valstybė žlugo. Matome iš istorijos, kad valstybę išsaugoja kariuomenė, su gerais ginklais ir gerais vadais. Mūsų diplomatas Voldemaras, 1918 m. teigė, kad Lietuvai kariuomenė nebus reikalinga. O kas išėjo? Priešas pradėjo veržtis į Lietuvą. Reikėjo paskubomis organizuoti kariuomenę. Nepriklausomybė buvo atstatyta tik kariuomenės dėka.

Matome tik iš kelių istorijos pavyzdžių, kad Legijonas mums būtinai reikalingas. Maloniai prašau LKV Sąjungos centro valdybos ir mūsų konsulatų, o taip pat mūsų politinių organizacijų šį J. Stelmoko projektą įgyvendinti. Prašau nepalikti šį projektą kur nors stalčiuose rūdyti.

Juozas Kvietelaitis
Melbournas, Vic., Australija

PREZIDENTO CARTERIO KETURI METAI

Ekonominė krašto būklė — mizerna.
Valstybės saugumas — apleistas.
Politinis palikimas — apgailėtinas.
Carteris atidavė Panamos kanalą komunistams.

Jis uždraudė statyti geriausią pasaulyje bombonešį B-1.

Carteris sustabdė branduolinio lėktuvnešio statybą. Uždarė "Minutman" raketos gamybą. Uždraudė neutroninės bombos (sovietų džiaugsmui) vystymą.

Po Carterio 4 metų valdymo:

Sovietai gaminasi 150 tankų per mėnesį, Amerika — tik 50.

Sovietai statosi 1150 sprausminių naikintuvų kas mėnesį, Amerika — tik 500.

Sovietų karo laivynas turi 1600 laivų, Amerikos — tik 450.

Po Carterio 4 metų valdymo:

Sovietai žygiuoja pirmyn Irane, Afganistane, Pietų Amerikoje, Azijoje ir Afrikoje. Amerikos atstovybes apšaudė visur vietiniai komunistai.

Amerikoje mokesčiai (taksos), pagal Carterio biudžetą, iki 1984 m. padvigubėtų. Vidaus skolos šiuo metu siekia 830 bilionų dol., t.y. kiekvienam amerikiečiui (vaikus įskaitant) tenka 4000 dol. skolų.

Kai Carteris 1977 m. perėmė valdymą, infliacija buvo 4.6% per metus.

Kai Carteris po 4 metų paliko Baltuosius Rūmus, infliacija yra 14% per metus. Jo biudžetas buvo 60 bilionų dolerių skoloje.

Tas skolas tegul moka tie, kurie už Carterį balsavo.

Nebalsavęs

☆ ☆ ☆

Įkaitams iš Irano sugrįžus, dabar yra laikas atsikratyti mūsų šalies piktnaudotojais, niekadėjais iraniečiais. Siųskime juos atgal pas pamišėlį Chomeinį!

Tie fanatikai iraniečiai, dažniausiai, prisidengę studentų vardu, įžeidžia Ameriką, niekina mūsų vėliavą. Įstatymai leidžia juos deportuoti, nes jie yra radikalai, prokunistai.

Vašingtono priemiestyje iranietis, veikęs prieš Chomeinį, buvo nušautas. Žudikas dingo. Paradai už Chomeinį dar vis teberuošiami Vašingtone ir kitur. Juos šelpia pinigais Iranas ir kursto kelti revoliuciją Amerikoje.

Ats. brig. gen. William D. McCain, kuris kovojo kare už JAV, dabar veda kovą už tų teroristų iraniečių išvaymą iš Amerikos. Jis prašo paremti jo veiklą ir pasiųsti auką pinigais, nes deportacija iraniečiams vyks teismo keliu, gi advokatai turi būti apmokėti. Iraniečiai moka advokatams didelius pinigus, kad galėtų pasilikti ir toliau dergti Ameriką.

Rašykite ir paremkite šį reikalą,
Brig. Gen. William D. McCain, USA (Ret.)
U.S. Justice Foundation
927 15th Street, N.W.
Washington, D.C. 20005

LSB Vyriausio Skautininko Įsakymas Nr. 43

Par. 1

Už per eilę metų efektingą paramą skautų vienetams Ramiojo Vandenyne Rajone ir bendrai už glaudų bendradarbiavimą Dievui, Tėvynei ir Artimui tarnyboje, buvusį Los Angeles Daumanto vardo šaulių kuopos vadą poną Kazimierą Karužą apdovanoju:

Ordinu "Už Nuopelnus" su rėmėjo kaspinu.

Par. 2

Sveikinu poną Karužą ir linkiu toliau remti mūsų skautų vienetus, siekiant bendro tikslo — išlikti susipratusiai lietuviškai ir iškovoti laisvę Tėvynei Lietuvai!

Budėkime!

v.s. Vytautas Vidugiris
LSB Vyriausias Skautininkas

A.A. KPT. JONUI TRUŠKŪNUI

mirus, nuoširdžiai užjaučiame jo žmoną Ireną ir šeimos narius.

Marina ir Zigmąs Raulinaičiai

AUKOJO KARIUI:

\$50.00:
Naujosios Anglijos Šaulių Rinktinė (pirm.
J. Stašaitis)

\$20.00:
Los Angeles Birutininkės (ižd. R. Sakas)

\$17.00:
S. Jokubilius, Ont.
Vl. Mieželis, AZ

\$10.54:
A. Jablonskis, Australija

\$7.00:
V. Ilgūnas, MA
St. Jagėla, Ont.
K. Kazitėnas, WI (\$7.50)
P. Linkus, IL
A. Nemanis, IL
KUN. J. Pragulbickas, NJ

V. Skėrys, Vokietija
G. Stapulionis, MA

\$6.00:
W. Paluk, Australija

\$5.00:
St. Budejus, IL
L. Krajauskas, FL
V. Misiūnas, NJ
A. Sukauskas, MI (\$5.50)

\$3.00:
J. Kazėnas, Australija
J. Poškus, Australija

\$2.00:
J. Bružas, OH
A. Razutis, CA
A. Skopas, IL
P. Tamulionis, OH

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Už didsnes sumas užsisakė KARIO leidinių:

W. Paluk, Australija (\$309.00)
Pr. Balanda, MI (\$83.00)
A. Gudonis, FL (\$82.00)
V. Sakas, Ont. (\$80.00)
K. Gaižutis, IL (\$60.00)
M. Šimkus, MD (\$47.00)
"Dr. V. Kudirkos" š. kp. (Fr. Spirauskas),
MA (\$40.00)
A. Skopas, IL (\$36.00)
J. Stašaitis, MA (\$25.00)

Pirkdamas KARIO leidinius ne tik remi KARIJ, bet ir skatini naujų knygų išleidimą.

GRAŽUS NUOŠIRDUMO PAVYZDYS

A. Skopas, "Kario" prenumeratorių, perskaitęs Argentinijoje gyvenančio tautiečio norą skaityti "Karij", atsiuntė \$15.00, užsakydamas P. Čiabiui "Karij" vieniems metams.



KARYS ne tik kariams - šauliams informacijos šaltinis, bet taip pat mūsų istoriškai pėdsakai lietuvių kultūroje.

PASKUTINIS "KARIO" IŠLEISTŲ KNYGŲ IŠPARDAVIMAS

Prof. Vc. Biržiškos PRAEITIES PABIROS — gražiai įrištas 352 psl. istorinių straipsnių rinkinys Lietuvos praeičiai nušviesti. Knygą užsisakiusiems dabar siunčiama 50% žemiau savikainos — tik už \$1.75. Ši knyga išparduodama taip pigiai, nes buvo užsilikusi sandėlyje.

Dar yra nedidelis skaičius GEN. POVILAS PLECHAVIČIUS (monografija) — \$9.00 dol.

Taip pat jau baigiama išparduoti Z. Raufinaičio GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS. Kaina 9.00 dol., "K" prenumeratoriams — tik 7.50 dol.

Užsisakykite dabar pasiūstuose specialiuose lapeliuose, ar net prenumeratoriams užsakymuose, pažymėdami knygos vardą, egz. skaičių ir, žinoma, savo adresą.

Visiems knygas užsisakiusiems būsime dėkingi, nes tuo pačiu paremsite ir "Karij".

DĖMESIO PRENUMERATORIAI!

Kas dar atsilikote su prenumeratos mokesčiu, tai šis mėnesis patogiausias susimokėti.

Jūsų iš seniau įrodytas pareigūnumas ir duosnumas padeda gražiau ir ilgiau mūsų karių-šaulių šeimą informuoti ir reprezentuoti.

Metinė prenumerata — 13 dol., pusmetinė — 7 dol., atskiras egz. — 1.50 dol.

IŠ BLOKNOTO MUNDIERIAUS KIŠENĖJ . . .

Kad išlaikius autoritetą modernioji žmonijoj, Arkangelas, žinoma, jau bus padavęs Dievui prašymą leisti pakeisti savo kardą į rankinį kulkosvaidį . . .

Nežiūrint savo numatomos pagoniškos tikybos vokiečiams, Hitleris paliko kareiviškų diržų sagtyse "Dievas su mumis" ("Gott mit uns") obalsį. (mes, lietuviai, patyrėme ką darė kryžiuočiai mūsų krašte, eidami su Dievo obalsiu...)

— — —
Atsiradus pirmiems lėktuvams kariuomenėj, žinomo rusų karo vado paklaustas dalies karininkas, ką jis darytų pamčius lėktuvą virš jo kareivių, atsakė: "Aš duosiu komandą — maldai kepure šalin!.."

— — —
Napoleono kariuomenės arkliai buvo patalpinti vienoj Kauno Rotušės aiškštės bažnyčioj.

— — —
Mūsų liaudies dainelė rodo didelį nesupratimą komunistinės politikos, kai Biržų partizanai kovojo su raudonaisiais įsibrovėliais:

*Komunai, komunai,
Jums Dievas nepadės —
Nušovė bernelį,
Kas mane mylės...*

— — —
Rusų popai pradžioj Pirmojo Pasaulinio karo ėjo priešais atakuojančius kareivius iškėlę kryžių.

— — —
Vokiečių okupacijos metu Šiaulių bažnyčioj (I Pas. kare), karininkui įėjus su savo "kiveriu" (šalmu su smaigaliu), ir su cigaru burnoj, vienas ubagas priartinęs, nukėlė jam "kiverį". (Liko nebubaustas).

Arėjas Vitkauskas

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ SĄJUNGA "RAMOVĖ"

DR. ANTANAS RUKŠA

KOVOS DĖL LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS

II TOMAS

LIETUVIŲ - LENKŲ SANTYKIAI
IR
KOVŲ PRADŽIA

CLEVELAND

1981

Ši knyga yra spausdinama ir netrukus bus išleista. Knygos kaina bus nustatyta ją išspausdinus. Pirmoje eilėje ją gaus užsisakę ir paaukoję jos išleidimui paremti.

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.

90.73525